

Διϊδρυματικό Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών (ΔΔΠΜΣ) «Τοπική και Περιφερειακή Ανάπτυξη και Αυτοδιοίκηση»

**Χρηματοδοτικά Εργαλεία στη Τοπική Αυτοδιοίκηση,
Νέες πηγές χρηματοδότησης, Αξιολόγηση και
προτάσεις Πολιτικής**

Μιχαήλ Μοσχίδης

Επιβλέπων Καθηγητής: Θωμάς Πουφινάς

ΚΟΜΟΤΗΝΗ, 2024

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός της παρούσης εργασίας είναι να παρουσιασθούν τα χρηματοδοτικά εργαλεία που έχουν χρησιμοποιηθεί τα τελευταία χρόνια από την Τοπική Αυτοδιοίκηση και η ανάδειξη των νέων μορφών Χρηματοδότησης της και ειδικότερα των Δημοτικών Ομολόγων.

Αρχικά επιχειρείται μια σύντομη παρουσίαση τόσο του Θεσμού της Τοπικής Αυτοδιοίκησης αλλά και των αλλαγών που επήλθαν σε νομοθετικό πλαίσιο στην δυνατότητα χρηματοδότησης των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα, κυρίως, και στην Ευρώπη.

Στη συνέχεια της εργασίας αναφέρονται τα Χρηματοδοτικά Εργαλεία που συνέβαλλαν τα τελευταία χρόνια στην ανάπτυξη και λειτουργία των ΟΤΑ και θα παρουσιαστούν νέες πηγές και τάσεις χρηματοδότησης.

Δίνεται ο ορισμός για τα Δημοτικά Ομόλογα, τα χαρακτηριστικά τους, η διαδικασία έκδοσης - διάθεσης, τα οφέλη και ο κίνδυνος αυτών και παρουσιάζεται η «Αγορά» μέσα από την διεθνή εμπειρία.

Ακολουθεί η Αξιολόγηση - παράθεση καλών πρακτικών αλλά και των προβλημάτων που αντιμετώπισαν οι ΟΤΑ χωρών που χρησιμοποίησαν τα διάφορα χρηματοδοτικά εργαλεία, με έμφαση στα Ομόλογα και εξάγονται συμπεράσματα για τους μηχανισμούς υποστήριξης, το ρυθμιστικό πλαίσιο και την αξιολόγηση των προϋποθέσεων για τις περιφέρειες και δήμους που έχουν τη δυνατότητα να αξιοποιήσουν αυτό το χρηματοδοτικό εργαλείο.

Το συμπέρασμα είναι ότι δεν είναι ανάγκη στην Ελλάδα να δημιουργηθούν νέοι υποστηρικτικοί μηχανισμοί αλλά θα πρέπει να αξιοποιηθούν το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων, η Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης ΑΕ και η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς.

Είναι σημαντικό επίσης αφού θεσπιστεί ένα διαυγές ρυθμιστικό πλαίσιο να γίνει αξιολόγηση, με ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια, ποιοι ΟΤΑ έχουν την επάρκεια αλλά και τους συμφέρει, να αξιοποιήσουν αυτό το επενδυτικό - χρηματοδοτικό εργαλείο.

Λέξεις-κλειδιά:

Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης, (Δήμος – Περιφέρεια), Χρηματοδοτικά Εργαλεία, Δημοτικά Ομόλογα, Αυτοτέλεια, Έσοδα.

ABSTRACT

The Purpose of this Master's thesis is the presentation of the financial tools that have been used in recent years by Local Governments in Greece, highlighting new forms of Financing and in particular of the Municipal Bonds

Firstly, a brief presentation of the institution of Local Self-Government and the changes that have occurred in the legislative framework on financing Local Self-Government Organizations in Greece is attempted.

Next, the Financial Instruments that have contributed in recent years to the development and operation of local authorities are set out, and new sources and trends of financing are presented.

The definition of Municipal Bonds, their characteristics, the issuance process, their risk is given and the "Market" is examined through the international experience.

This is followed by the Evaluation, which provides a list of good practices but also of the problems faced by the countries that used the various financial tools, with an emphasis on Bonds and conclusions are explained on the support mechanisms, the regulatory framework and the assessment of the conditions for the regions and municipalities that have the possibility, but also the interest, to take advantage of this financial tool.

The conclusion is that in Greece we do not need to create new supporting mechanisms, but we should make use of the Deposits and Loans Fund, the Hellenic Agency for Local Development and Local Government and the Capital Market Committee.

It is also important, once a clear regulatory framework has been established, to evaluate, with private financial criteria, which Local Authorities have the ability and the interest to utilise this investment-financing tool.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Με την ολοκλήρωση της μεταπτυχιακής μου εργασίας, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους όσους συνέβαλαν με οποιονδήποτε τρόπο στην εκπόνηση της.

Ευχαριστώ θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή μου, κύριο Θωμά Πουφινά, για την επιστημονική του καθοδήγηση, τις αυστηρές υποδείξεις του, την επιμονή του, το αμείωτο ενδιαφέρον του και τη συμπαράστασή του.

Επίσης, ευχαριστώ τον καθηγητή, κύριο Κωνσταντίνο Χαζάκη, για τις αρχικές εποικοδομητικές του υποδείξεις στην διαδικασία περαίωσης αυτής της εργασίας και τον κύριο Παναγιώτη Καψή από το Υπουργείο Εσωτερικών για την παροχή αναλυτικών απολογιστικών στοιχείων, χρήσιμων για την παρούσα εργασία.

Τέλος, θα ήθελα εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου στην σύζυγό μου και τις δύο κόρες μου για τη στήριξη, τη συμπαράσταση και την κατανόησή τους, σε όλη τη διάρκεια του μεταπτυχιακού μου.

...

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	ii
ABSTRACT.....	iii
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ.....	iv
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ ΚΑΙ ΑΚΡΩΝΥΜΙΑ.....	vii
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. ΘΕΣΜΟΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ – ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ.....	12
2.1 Ο θεσμός της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα και στην ΕΕ.....	12
2.1.1 Ελλάδα.....	12
2.1.2 Ευρώπη.....	15
2.2 Ανασκόπηση ελληνικής νομοθεσίας για τη χρηματοδότηση των ΟΤΑ.....	19
2.2.1 Βασιλικό διάταγμα 1833/1834-Νόμος περί συστάσεως των Δήμων.....	21
2.2.2 Ν.4057/1912.....	22
2.2.3 Ν.1828/1989.....	23
2.2.4 Σχέδιο Καποδίστριας.....	26
2.2.5 Πρόγραμμα Καλλικράτης.....	26
2.2.6 Οικονομικό Παρατηρητήριο.....	28
2.2.7 Πρόγραμμα Κλεισθένης.....	28
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. ΜΟΡΦΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΟΤΑ.....	30
3.1 Δανεισμός.....	30
3.1.1 Ταμείο παρακαταθηκών και δανείων.....	30
3.1.2 Τραπεζικός Δανεισμός, Ομολογιακά Δάνεια.....	32
3.2 Ευρωπαϊκά Προγράμματα – Κοινοτικοί Πόροι.....	33
3.3 Πράσινο ταμείο.....	36
3.4 Φιλόδημος I & II.....	36

3.5 ΑΝΤΩΝΗΣ ΤΡΙΤΣΗΣ.....	38
3.6 Κεντρικοί αυτοτελείς πόροι	39
3.7 Ανταποδοτικά τέλη	39
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. ΝΕΟΤΕΡΕΣ - ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΟΤΑ	41
4.1 Συμπράξεις Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα	41
4.2 Χρηματοδοτικές Μισθώσεις (Leasing)	42
4.3 Πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων (Factoring)	44
4.4 Χρηματοδότηση από το πλήθος (Crowdfunding).....	45
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. ΟΜΟΛΟΓΑ ΟΤΑ.....	47
5.1 Ορισμός των Δημοτικών Ομολόγων.....	47
5.2 Τα χαρακτηριστικά των Δημοτικών Ομολόγων	48
5.3 Η διαδικασία έκδοσης και διάθεσης των Δημοτικών Ομολόγων	49
5.4 Οφέλη.....	52
5.5 Κίνδυνοι	52
5.6 Διεθνή παραδείγματα	54
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6. ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ -ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ	56
6.1 Τα Έσοδα της ΤΑ στην Ελλάδα.....	56
6.2 Τα Έσοδα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Ευρώπη.....	58
6.3 Το Χρέος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Ευρώπη	64
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ.....	74
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	79
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	83
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	88

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ ΚΑΙ ΑΚΡΩΝΥΜΙΑ

ΑΕΠ : Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν

ΑΜΕΑ : Άτομα με Αναπηρία

ΔΕΥΑ : Δημόσια Επιχείρηση ύδρευσης Αποχέτευσης

ΕΕ : Ευρωπαϊκή Ένωση

ΕΕΤΑΑ: Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης

ΕΛΣΤΑΤ : Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία

ΕΟΚ : Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα

ΕΣΠΑ : Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς ή Εταιρικό Σύμφωνο Περιφερειακής Ανάπτυξης

ΕΤΕπ : Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων

ΕΤΠΑ : Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης

ΕΧΤΑ: Ευρωπαϊκός Χάρτης Τοπικής Αυτονομίας

ΗΠΑ : Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής

ΚΑΠ : Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι

ΚΕΔΚΕ : Κεντρική Ένωση Δήμων & Κοινοτήτων

ΚΕΔΕ : Κεντρική Ένωση Δήμων

ΚΠΣ : Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης

ΜΟΠ : Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα

ΝΠΔΔ : Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου

ΟΤΑ : Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης

ΟΟΣΑ : Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης

ΠΔ : Προεδρικό Διάταγμα

ΣΑΤΑ : Συλλογική Απόφαση Τοπικής Αυτοδιοίκησης

ΣΔΙΤ : Συμπράξεις Δημόσιου & Ιδιωτικού Τομέα

ΤΑ : Τοπική Αυτοδιοίκηση

ΤΠΔ : Ταμείο Παρακαταθηκών & Δανείων

ΥΠΕΣ : Υπουργείο Εσωτερικών

ΦΕΚ : Φύλλο Εφημερίδας της Κυβερνήσεως

ETF: Exchange – Traded Fund

ECU: European Currency Unit

EUROSTAT: European Statistics

NLFGA: Nordic Local Government Funding Agency

OECD: Organization for Economic Co-Operation and Development

PWLB: Public Works Loan Board

SNF-WOFI: World Observatory on Subnational Government Finance and Investment

UKMBA: United Kingdom Municipal Bonds Agency

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο Σκοπός της διπλωματικής εργασίας είναι η παρουσίαση των χρηματοδοτικών εργαλείων που έχουν χρησιμοποιηθεί κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών στα πλαίσια της λειτουργίας και της ανάπτυξης στον τομέα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης από την ισχύ του Προγράμματος Καλλικράτης (Ν.3852/2010), καθώς επίσης και η ανάδειξη των νέων μορφών Χρηματοδότησης της και ειδικότερα των Δημοτικών Ομολόγων.

Προκειμένου να καλυφθεί ο ανωτέρω αναφερόμενος σκοπός της παρούσας εργασίας, πραγματοποιήθηκε ανάγνωση άλλων ερευνητικών εργασιών συναφούς αντικειμένου, προερχόμενων εκ της ελληνικής και διεθνούς βιβλιογραφίας, καθώς επίσης και μελέτη του ισχύοντος νομικού πλαισίου, αλλά και άντληση χρήσιμων οικονομικών στοιχείων από στατιστικές αρχές και παρεμφερές υλικό από έγκυρες ηλεκτρονικές πηγές.

Η συλλογή δεδομένων βασίζεται σε βάσεις αναζήτησης, όπως είναι επί παραδείγματι η ΕΛΣΤΑΤ, το Υπουργείο Εσωτερικών, ο ΟΟΣΑ, το World Observatory on Subnational Government Finance and Investment (SNFWOFI) και η EUROSTAT. Οι εν λόγω πηγές χρησιμοποιήθηκαν για την συλλογή στατιστικών δεδομένων που αφορούν τις χρηματοδοτήσεις που διενεργήθηκαν μέσω νέων Χρηματοδοτικών Εργαλείων, με απόδοση έμφασης στα Ομόλογα ΟΤΑ.

Επίσης, διενεργείται έρευνα περιγραφική-ποσοτική, μεγαλύτερες μεθοδολογικές λεπτομέρειες της οποίας θα παρουσιαστούν στο έκτο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας. Ως μεταβλητές στη διενεργηθείσα στατιστική ανάλυση χρησιμοποιήθηκαν τα νέα χρηματοδοτικά εργαλεία σε σχέση με τους ΟΤΑ χωρών του ΟΟΣΑ και της ΕΕ, καθώς επίσης και οι ίδιες οι χώρες, σε σχέση με την έκδοση Δημοτικών Ομολόγων.

Η συμβολή της παρούσας διπλωματικής εργασίας έγκειται στο ότι μέσα από την αξιολόγηση καλών πρακτικών, αλλά και των προβλημάτων που αντιμετώπισαν οι χώρες που προέβησαν στη χρήση των διάφορων νέων χρηματοδοτικών εργαλείων, ειδικά των Ομολόγων και την ερμηνεία τους, θα εξαχθούν χρήσιμα συμπεράσματα τα οποία μπορούν να αξιοποιηθούν και για την περίπτωση της Ελλάδας. Η σπουδαιότητα της μελέτης έγκειται στο ότι κατόπιν της ολοκλήρωσης του συνόλου των περιγραφικών και ποσοτικών αναλύσεων, δίνονται προτάσεις πολιτικής φύσεως, οι οποίες μπορούν

να ληφθούν υπόψιν και να ακολουθηθούν από τους αρμόδιους μηχανισμούς υποστήριξης και να οδηγήσουν σε ορθότερη αξιολόγηση των προϋποθέσεων για τις ελληνικές περιφέρειες και τους δήμους που έχουν τη δυνατότητα και το συμφέρον, να αξιοποιήσουν τα Δημοτικά Ομόλογα.

Ως προς τον τρόπο που δομείται η εν λόγω εργασία, ισχύουν τα κάτωθι:

Αρχικά, γίνεται μία σύντομη παρουσίαση του Θεσμού της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των αλλαγών που επήλθαν σε νομοθετικό πλαίσιο στην δυνατότητα χρηματοδότησης των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) στην Ελλάδα και την Ευρώπη.

Στη συνέχεια της διπλωματικής εργασίας αναφέρονται τα Χρηματοδοτικά Εργαλεία που συνέβαλλαν, κατά τα τελευταία χρόνια, στην ανάπτυξη και λειτουργία των ΟΤΑ και παρουσιάζονται οι νέες πηγές και τάσεις χρηματοδότησης.

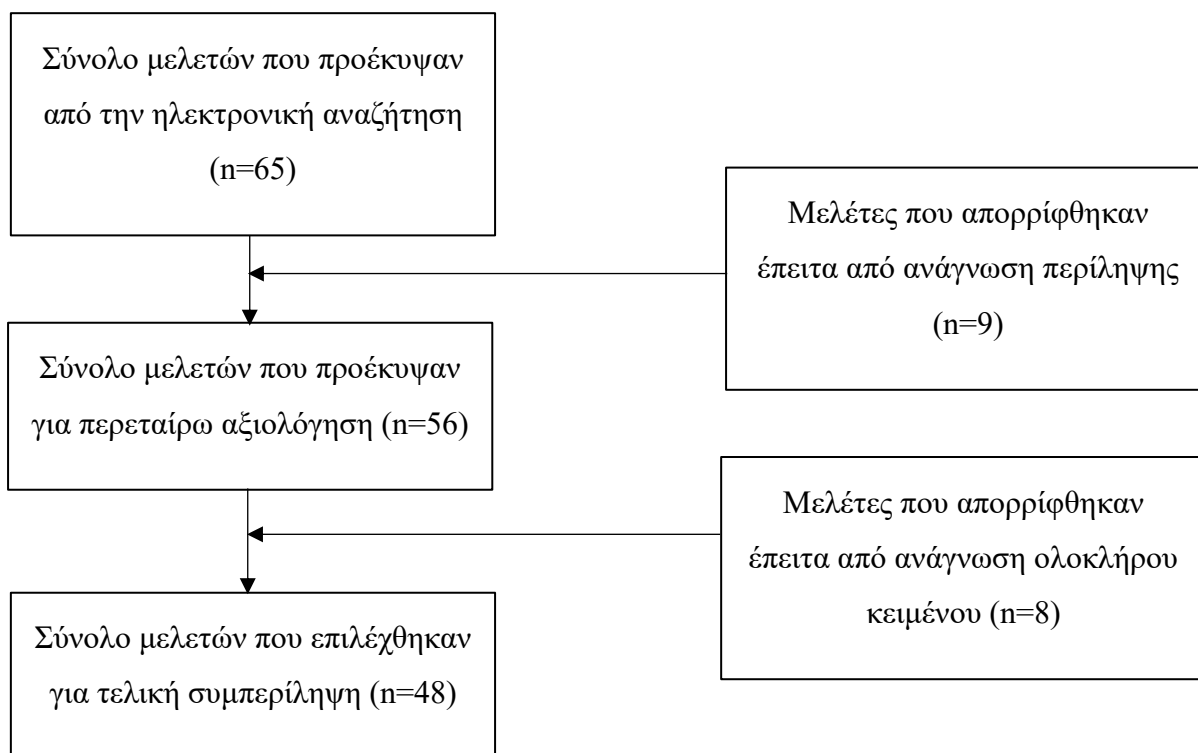
Εν συνεχεία, δίνεται ο ορισμός για τα Δημοτικά Ομόλογα, παρουσιάζονται τα βασικά τα χαρακτηριστικά τους, η διαδικασία έκδοσης - διάθεσης, τα οφέλη και ο κίνδυνος αυτών. Πιο αναλυτικά, εξετάζεται η δυνατότητα χρηματοδότησης των ΟΤΑ μέσω της έκδοσης ομολόγων, καθώς επίσης και το αν είναι εφικτή η εν λόγω χρηματοδότηση στην περίπτωση της ελληνικής πραγματικότητας.

Τέλος, παρουσιάζεται η «Αγορά» μέσα από την διεθνή εμπειρία και ακολουθεί η αξιολόγηση - παράθεση καλών πρακτικών, καθώς επίσης και των προβλημάτων που αντιμετώπισαν οι ΟΤΑ χωρών που έκαναν χρήση νέων χρηματοδοτικών εργαλείων, με έμφαση στα Δημοτικά Ομόλογα και εξάγονται συμπεράσματα για τους μηχανισμούς υποστήριξης, το ρυθμιστικό πλαίσιο και την αξιολόγηση των προϋποθέσεων για τις περιφέρειες και δήμους που έχουν τη δυνατότητα, αλλά και το συμφέρον, να αξιοποιήσουν τα Δημοτικά Ομόλογα.

Το διάγραμμα ροής που ακολουθεί δείχνει τον τρόπο επιλογής των συγκεκριμένων άρθρων – μελετών που συμπεριλήφθηκαν στην τελική βιβλιογραφική ανασκόπηση:

Διάγραμμα 1.1

Διάγραμμα ροής βιβλιογραφικής ανασκόπησης

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. ΘΕΣΜΟΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ – ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ

2.1 Ο θεσμός της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα και στην ΕΕ

Στην παρούσα ενότητα γίνεται μία ανασκόπηση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης αφενός στην ελληνική και αφετέρου στην ευρωπαϊκή πραγματικότητα.

2.1.1 Ελλάδα

Ως Δήμος νοείται η οντότητα που υπάγεται στα πλαίσια της δημόσιας διοίκησης και που στην πλειοψηφία των χωρών αντικατοπτρίζει την κυρία μονάδα αυτό-διοικητικής φύσεως. Στην Ελλάδα οι Δήμοι λαμβάνονται υπόψιν ως πρωτοβάθμιοι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης. Αναφορά στον θεσμό των δήμων γίνεται από αρχαιοτάτων χρόνων. Πιο συγκεκριμένα, ήδη από τον έκτο αιώνα προ Χριστού, γίνεται αναφορά στον θεσμό, την στιγμή κατά την οποία τέθηκαν από τον Κλεισθένη ισχυρές βάσεις, στις οποίες βασίστηκε η δημοκρατικής φύσεως μεταρρύθμιση της Αθήνας (Καλογιάννης, 2023).

Πιο συγκεκριμένα, η Αττική κατηγοριοποιήθηκε σε τρεις κύριους δήμους, οι οποίοι είναι συγκεκριμένα η μεσογαία, το άστυ και τα παράλια. Επίσης, έκαστος δήμος επιμερίστηκε σε συνολικά 10 τριττύες. Την στιγμή κατά την οποία υπήρχαν συνολικά τρεις δήμοι, όπως αυτή προαναφέρθηκαν, προέκυψαν 30 τριττύες. Κατόπιν, από κάθε δήμο λήφθηκε μία τριττύα και στο πλαίσιο αυτής δημιουργήθηκαν συνολικά 10 φυλές. Έτσι, διασφαλίστηκε το γεγονός ότι σε κάθε φυλή θα υπάγονταν άνθρωποι που θα προέρχονταν από το σύνολο των κοινωνικών τάξεων (Ράντος, 2023).

Ήδη, αφενός από την βυζαντινή και αφετέρου από την ρωμαϊκή χρονική περίοδο, καθώς επίσης και κατά τη διάρκεια της τουρκοκρατίας, εντοπίζονται διάφορες μορφές τοπικής αυτοδιοίκησης στην ελληνική πραγματικότητα. Πιο συγκεκριμένα, οι κοινότητες που είχαν την δική τους αυτοτελή διοίκηση και οι οποίες απαρτίζονταν από ελληνικό πληθυσμό, διακατέχονταν από διοικητική αυτονομία κατά τη διάρκεια της τουρκοκρατίας (Αλεξοπούλου κ.ά., 2020).

Κατόπιν της διαμόρφωσης του νέου ελληνικού κράτους επήλθε η επίσημη θεσμοθέτηση των πρωταρχικών φορέων που ενέπιπταν στο πλαίσιο της τοπικής αυτοδιοίκησης. Η θεσμοθέτηση αυτή πραγματοποιήθηκε μέσω της έκδοσης του Βασιλικού Διατάγματος υπ' αριθμόν 1833. Εντός αυτού, χαρακτηριστικά επισημαίνεται ότι πρόκειται για την σύσταση Δήμων σε όλο τα Βασίλειο της Ελλάδος όπου προσδιορίζεται και η περιοχή του (ΦΕΚ 3/10 – 01 – 1834).

Στο βασιλικό διάταγμα 1833, επιπρόσθετα, αποσαφηνίζονται ζητήματα που αφορούν την διοίκηση των φορέων τοπικής αυτοδιοίκησης της Ελλάδας, καθώς επίσης και τις διαδικασίες αφενός του «εκλέγειν» και αφετέρου του «εκλέγεσθαι», όσον αφορά τα όργανα που εμπíπτουν στο πλαίσιο των δήμων. Επίσης, αποσαφηνίζονται ζητήματα που, ενδεικτικά, αφορούν τον προϋπολογισμό των φορέων τοπικής αυτοδιοίκησης της Ελλάδας, αλλά και θέματα που αφορούν τα έσοδα και τις δαπάνες τους, την πρόσληψη υπαλληλικού προσωπικού, ζητήματα μισθολογικής φύσεως, καθώς επίσης και θέματα προσδιορισμού των επαγγελματικών τους υποχρεώσεων και αρμοδιοτήτων (ΦΕΚ 3/10 – 01 – 1834).

Κατά το έτος 1912 ψηφίστηκε ο Ν.4057. Πρόκειται για ένα νομοθετικό πλαίσιο που αφορά ζητήματα σύστασης των δήμων και των κοινοτήτων. Η εν λόγω θεσμοθέτηση έγινε από τον Βενιζέλο και στο πλαίσιο αυτής περιλαμβάνεται η κατανομή του ελληνικού γεωγραφικού εδάφους αφενός σε δήμους και αφετέρου σε κοινότητες. Μάλιστα, ο ορισμός των κοινοτήτων γίνεται με βάση κριτήρια πληθυσμιακής φύσεως. Επιπροσθέτως, στον Ν.4057 / 1912 αποσαφηνίζονται ζητήματα που αφορούν τις βασικές λειτουργίες των ελληνικών δήμων και κοινοτήτων (Μπέσιλα-Βήκα, 2019).

Στο συγκεκριμένο νομοθετικό πλαίσιο περιγράφονται βασικά ζητήματα τα οποία εμπíπτουν στο λειτουργικό πλαίσιο των φορέων τοπικής αυτοδιοίκησης. Πρόκειται για το βασικό νομοθετικό πλαίσιο, το οποίο έθεσε τις βάσεις, όπου βασίστηκε η ευρύτερη λειτουργία των ελληνικών δήμων και κοινοτήτων, τουλάχιστον μέχρι και το έτος 1997.

Έκτοτε, πληθώρα παρεμβάσεων νομοθετικής φύσεως ψηφίστηκαν, οι οποίες είναι άμεσα συνυφασμένες με λειτουργικά και διαδικαστικά ζητήματα των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης. Στο πλαίσιο των εν λόγω με τα έπειτα νομοθετημάτων μεταβάλλονται ζητήματα κατανομής, χρηματοδότησης, και κατά κάποιον τρόπο ζητήματα που διαμορφώνουν τον χαρακτήρα των εν λόγω οργανισμών. Οι βασικότερες νομοθετικές κινήσεις από το έτος 1997 και έπειτα είναι η θέσπιση των διατάξεων του

N.2539/1997, του N.3463/06, του N.3852/10, καθώς επίσης και του N.4555/18. Πρόκειται για νομοθετικά πλαίσια που πρόκειται να αναλυθούν περαιτέρω στην επόμενη ενότητα του παρόντος κεφαλαίου.

Επίσης, όσον αφορά την πρόσφατη αναθεωρημένη συνταγματική πρόβλεψη του 2019 (ΦΕΚ 211/Α/24-12-2019), αφενός στο άρθρο υπ' αριθμόν 101 και στο άρθρο υπ' αριθμόν 102, περιγράφονται ζητήματα που αφορούν την οργάνωση της τοπικής αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα.

Ειδικότερα, στο άρθρο υπ' αριθμόν 101 (ΦΕΚ 211/Α/24-12-2019), επισημαίνεται ότι η οργάνωση της κρατικής διοίκησης της Ελλάδας γίνεται με βάση το λεγόμενο «αποκεντρωτικό σύστημα», αλλά και το ότι η διοικητικής φύσεως διαίρεση της Ελλάδας θα πρέπει να είναι διαμορφωμένη σύμφωνα με τις γεωοικονομικές, τις κοινωνικές και τις συγκοινωνιακές συνθήκες όπου οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης αποφασίζουν για την περιφέρειά τους, ενώ η Κεντρική Κυβέρνηση έχει την γενική κατεύθυνση, τον συντονισμό και τον έλεγχο νομιμότητας των πράξεών τους λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαίτερες συνθήκες των νήσων και των ορεινών περιοχών.

Όσον αφορά το άρθρο υπ' αριθμόν 102 του αναθεωρημένου ελληνικού Συντάγματος (ΦΕΚ 211/Α/24-12-2019), σε αυτό επισημαίνεται ότι ζητήματα διοικητικής φύσεως των τοπικών υποθέσεων υπάγονται στο πλαίσιο των ΟΤΑ α' και β' βαθμού όπου με νόμο καθορίζονται το εύρος και οι κατηγορίες ανά βαθμό και ανατίθεται οι ανάλογες αρμοδιότητες.

Στην δεύτερη παράγραφο του άρθρου 102 του αναθεωρημένου ελληνικού Συντάγματος (ΦΕΚ 211/Α/24-12-2019), επισημαίνεται πως το σύνολο των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης της Ελλάδας έχουν οικονομική και διοικητική αυτοτέλεια, ενώ η εκλογή των Οργάνων τους γίνεται με μυστική και καθολική ψηφοφορία, σύμφωνα με τα εκ του νόμου οριζόμενα.

Στην τρίτη παράγραφο διευκρινίζεται ότι κατόπιν σχετικών νομοθετικών παρεμβάσεων, είναι δυνατή, για λόγους πρόβλεψης της εκτέλεσης έργων, παροχής των υπηρεσιών τους, αλλά και για λόγους άσκησης των αρμοδιοτήτων τους, εκούσιοι ή αναγκαστικοί σύνδεσμοι ΟΤΑ που θα είναι άμεσα συνυφασμένη με τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης της Ελλάδας, αλλά θα διοικούνται από αιρετούς.

Συνεχίζοντας, στην τρίτη παράγραφο αναφέρεται ότι η εποπτεία τους γίνεται από το ελληνικό κράτος και αφορά ελέγχους νομιμότητας. Συν τοις άλλοις, διευκρινίζεται ότι η άσκηση του έλεγχου της νομιμότητας γίνεται σύμφωνα με τα οριζόμενα στα εκάστοτε ισχύον τα νομοθετικά πλαίσια

Τέλος, στην τέταρτη παράγραφο του άρθρου 102 του ελληνικού αναθεωρημένου Συντάγματος (ΦΕΚ 211/Α/24-12-2019), διευκρινίζεται ότι το ελληνικό κράτος λαμβάνει κανονιστικής, δημοσιονομικής και νομοθετικής φύσεως μέτρα, τα οποία είναι αναγκαία προκειμένου να εξασφαλιστεί ο χαρακτήρας της οικονομικής αυτοτέλειας, αλλά και η επάρκεια των πόρων που είναι απαραίτητη προκειμένου οι ελληνικοί οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης να ολοκληρώνουν επιτυχώς την αποστολή τους και να ασκούν εύρυθμα τη λειτουργία τους. Ωστόσο, σε κάθε περίπτωση, διασφαλίζεται η διαφάνεια όσον αφορά ζητήματα διαχείρισης των διαθέσιμων πόρων των ελληνικών οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης. Εκ των εκάστοτε ισχύουσα νομοθετικών διατάξεων ορίζονται ζητήματα τα οποία είναι συνυφασμένα με την κατανομή και την απόδοση των φόρων και των τελών υπέρ των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, καθώς επίσης και ζητήματα είσπραξης τους από το κράτος. Διευκρινίζεται ότι για κάθε μεταφορά αρμοδιότητας ακολουθεί και η μεταφορά, με νόμο, των αντίστοιχων πόρων.

Μετά τις ανωτέρω ανασυγκροτήσεις η χώρα αποτελείται από 332 δήμους, 13 Περιφέρειες με 74 ενότητες και 7 Αποκεντρωμένες Διοικήσεις.

Συμπερασματικά τα τελευταία χρόνια προέκυψαν πληθώρα σημαντικών αλλαγών στην Αυτοδιοικητική οργάνωση του Ελληνικού Κράτους, χωρίς όμως να χωρίς να εκπληρώσουν την Συνταγματική επιταγή περί της Αποκέντρωσης αυτού.

2.1.2 Ευρώπη

Ο θεσμός της τοπικής Αυτοδιοίκησης στη Δυτική Ευρώπη ξεκινά για κάποιους ερευνητές προς τα τέλη του Μεσαίωνα, όπου έχουμε την ανάδειξη των αστικών κέντρων, ενώ για άλλους στα μέσα του 18ου αιώνα, με την καθιέρωση των λεγόμενων «τοπικών θεσμίων», προνόμια, δηλαδή, που απολάμβαναν οι πόλεις με την εκχώρηση εξουσιών αυτοδιαχείρισης για ορισμένες επαγγελματικές ομάδες. Με την Γαλλική

Επανάσταση προχώρησε η πολιτική κατοχύρωση του συστήματος Τοπικής Αυτοδιοίκησης, επειδή για πρώτη φορά ένα θεσμικό όργανο, η Γαλλική Εθνοσυνέλευση, αναγνώρισε την ύπαρξη Δημοτικής Εξουσίας. Οι μεταρρυθμίσεις αυτές προχώρησαν και στην υπόλοιπη Ευρώπη, και λόγω του αντίκτυπου της Γαλλικής Επανάστασης, και από τις κατακτήσεις του Ναπολέοντα τον 19ο αιώνα. Η άνοδος του φιλελευθερισμού στην Ευρώπη συνέβαλε στην αντίληψη ότι το δικαίωμα αυτοδιοίκησης να είναι ο βασικός φορέας τοπικής έκφρασης και διαμόρφωσης της τοπικής κοινωνίας απέναντι στην εξουσία του συγκεντρωτικού, γραφειοκρατικού κράτους (Παπαγεωργίου, 2009).

Από τις αρχές συγκρότησης της ΕΕ έγιναν προσπάθειες για την διαμόρφωση του ρόλου και των αρμοδιοτήτων της ΤΑ, ενώ το Συμβούλιο της Ευρώπης, από το 1957, καθιέρωσε τη διαρκή Ευρωπαϊκή Συνδιάσκεψη Τοπικής Αυτοδιοίκησης προκειμένου να διαδώσει την ευρωπαϊκή ιδέα σε τοπικό επίπεδο, θεωρώντας ότι οι οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης έχουν αμεσότερη επαφή με τους πολίτες,

Έτσι ζητήματα που αφορούν τον χαρακτήρα της διοικητικής αυτονομίας των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, τα οποία είναι άρρηκτα συνυφασμένα με την διασφάλιση της οικονομικής τους ανεξαρτησίας, έχουν θεμελιωθεί κατόπιν της θέσπισης του λεγόμενου Ευρωπαϊκού Χάρτη Τοπικής Αυτονομίας (ΕΧΤΑ) (Καλογιάννης, 2023; Κωστόπουλος, 1996).

Η κύρωση του ΕΧΤΑ, από την ελληνική Βουλή, έγινε μέσω των νομοθετικών διατάξεων του Ν.1850/89 (ΦΕΚ 114/Α/10-5-1989).

Ειδικότερα, στο πρώτο άρθρο του Ν.1850/89, χαρακτηριστικά επισημαίνεται ότι οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης αποτελούν ένα εκ των βασικότερων θεμελίων που υπάγονται σε οποιοδήποτε δημοκρατικής φύσεως καθεστώς.

Στο δεύτερο άρθρο του Ν.1850/89, επισημαίνεται ότι η αρχή της τοπικής αυτονομίας πρέπει να αναγνωρίζεται από την νομοθεσία εκάστου μέλους κράτους και αν είναι δυνατό από το Σύνταγμα του και στο τρίτο άρθρο του ίδιου νόμου και πιο συγκεκριμένα στην πρώτη παράγραφο αυτού δίνεται ορισμός της τοπικής αυτονομίας των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης(ΦΕΚ 114/Α/10-5-1989).

Το ένατο άρθρο του Ν.1850/1989, και πιο συγκεκριμένα η πρώτη παράγραφος αυτού, προβλέπει το δικαίωμα, προς τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης, και εντός του

πεδίου της άσκησης εθνικής οικονομικής φύσεως πολιτικής, της κατοχής επαρκών ίδιων πόρων. Μάλιστα, στην ίδια παράγραφο επισημαίνεται ότι οι κατεχόμενοι ίδιοι πόροι των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης επιτρέπεται να διατίθενται ελεύθερα στα πλαίσια άσκησης των αρμοδιοτήτων τους και των υποχρεώσεών τους. Στην δεύτερη παράγραφο του ενάτου άρθρου, διευκρινίζεται ότι οικονομικοί πόροι που διαθέτουν οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης είναι υποχρεωτικό να βρίσκονται σε αναλογία με τις αντίστοιχες αρμοδιότητες που προβλέπονται είτε εκ των ισχυουσών νομοθετικών διατάξεων είτε εκ του οικείου Συντάγματος (ΦΕΚ 114/Α/10-5-1989).

Στην τρίτη παράγραφο του ενάτου άρθρου του Ν.1850/89, επισημαίνεται πως τουλάχιστον ένα τμήμα των οικονομικών πόρων που διαθέτουν οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης είναι υποχρεωτικό να πηγάζει από φόρους και τέλη, το ύψος των οποίων οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης δικαιούνται να ορίζουν αυτοτελώς, χωρίς όμως να παρεκκλίνουν από αυτά που ορίζει ο νόμος.

Για λόγους προστασίας των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης που θεωρούνται ασθενέστεροι, η πέμπτη παράγραφος του ενάτου άρθρου του Ν.1850/1989 αναφέρει ότι απαιτείται η εφαρμογή διαδικασιών ίσης οικονομικής κατανομής ή ισοδύναμων μέτρων με σκοπό την διόρθωση των συνεπειών της άνιση κατανομής των χρηματοδοτήσεων σε σχέση με τα βάρη τα οποία επωμίζονται. Ωστόσο, τέτοιου είδους διαδικασίες ή τέτοιου είδους ληφθέντα μέτρα δεν πρέπει να ασκούν περιορισμούς στην ελευθερία επιλογής του πεδίου αρμοδιότητας, που τίθεται στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης (Καλογιάννης, 2023).

Η έκτη παράγραφος του ενάτου άρθρου του Ν.1850/89 (ΦΕΚ 114/Α/10-5-1989) επισημαίνει ότι από πλευράς των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης υπάρχει υποχρέωση έκφρασης της γνώμης, με τρόπο κατάλληλο, αναφορικά με τους τρόπους με τους οποίους παρέχονται προς αυτούς, οι ανακατανεμημένοι πόροι. Η έβδομη παράγραφος επισημαίνει ότι στο πλαίσιο που αυτό είναι δυνατό, οι παρεχόμενες επιχορηγήσεις προς τους ΟΤΑ δεν πρέπει να αφορούν την χρηματοδοτική υποβοήθηση ειδικών σχεδίων (Καλογιάννης, 2023).

Αυτό συνεπάγεται ότι η παροχή βοήθειας υπό τη μορφή επιχορηγήσεων προς τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης δεν πρέπει να προβαίνει σε προσβολή της θεμελιώδους ελευθερίας της ασκούμενης πολιτικής των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, στα πεδία αρμοδιότητας που εκ του νόμου τους αναλογούν.

Στο δέκατο άρθρο του Ν.1850 / 1989 επισημαίνεται ότι το δικαίωμα που έχουν οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης στην προσχώρησή τους σε άλλες ενώσεις, για λόγους προώθησης και προάσπισης των αμοιβαίων συμφερόντων τους, καθώς επίσης και το δικαίωμα που έχουν στην προσχώρησή τους σε διεθνείς ενώσεις οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, πρέπει να είναι αμφότερα αναγνωρισμένα από όλα τα κράτη. Τέλος επισημαίνεται ότι δίνεται το δικαίωμα στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης, σύμφωνα με το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο και υπό τις προϋποθέσεις που έχουν προβλεφθεί, να προβαίνουν σε συνεργασίας με οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης που δραστηριοποιούνται και λειτουργούν σε άλλα κράτη (ΦΕΚ 114/Α/10-5-1989).

Το 1994 συστάθηκε η Επιτροπή των Περιφερειών με στόχο την θεσμική έκφραση στα πλαίσια της ΕΕ της διαμόρφωσης των πολιτικών σε τοπικό επίπεδο. Η επιτροπή αποτελείται από αιρετούς της αυτοδιοίκησης των κρατών-μελών της ΕΕ και έχει σημαντικό γνωμοδοτικό ρόλο στις αποφάσεις που λαμβάνουν η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της Ευρώπης και αφορούν τις τοπικές πολιτικές.

Αποφασιστικό βήμα επίσης αποτελεί η Λευκή Βίβλος για την «πολυεπίπεδη διακυβέρνηση» που αποφασίστηκε το 2009 στη Λισαβόνα.

Σύμφωνα με τη θεωρία αυτή τα όργανα της ΕΕ και τα κράτη μέλη καλούνται να ενισχύσουν ακόμα περισσότερο την συμμετοχή των περιφερειακών αρχών στην διαμόρφωση και υλοποίηση των πολιτικών της ΕΕ για την σύγκλιση και συνοχή, σε θέματα που τους αφορούν.

Έτσι ενώ η διαδικασία για την ολοκλήρωση της Ε.Ε. έχει μετατοπίσει την διαδικασία λήψης αποφάσεων από τα κράτη στα όργανα της ΕΕ, με την Λευκή Βίβλο της «πολυεπίπεδης διακυβέρνησης» σε θέματα τοπικών πολιτικών, προωθείται ενισχυμένη εμπλοκή των τοπικών μορφών διακυβέρνησης στη διαμόρφωση και υλοποίηση των πολιτικών της ΕΕ (Γνωμοδότηση Πρωτοβουλίας της Επιτροπής των Περιφερειών «Λευκή Βίβλος για την πολυεπίπεδη διακυβέρνηση της Επιτροπής των Περιφερειών, 2009).

Με βάση αυτές τις αρχές υφίστανται σήμερα διάφορες ομαδοποιήσεις των μορφών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, στην Ευρώπη, με επικρατέστερες τις παρακάτω:

- Το Γαλλικό πρότυπο που περιλαμβάνει κράτη με παραδοσιακά συγκεντρωτικές δομές κατά το ναπολεόντειο σύστημα διοίκησης.
- Το Σκανδιναβικό πρότυπο, ένα αποκεντρωτικό σύστημα , όπου εντάσσεται, αν έχει αρκετές αποκλίσεις και το Ηνωμένο Βασίλειο.
- Το Γερμανικό πρότυπο, που περιλαμβάνει κράτη με ομοσπονδιακή συγκρότηση κατά το μοντέλο της Γερμανίας. (Παπαγεωργίου, 2009)

2.2 Ανασκόπηση ελληνικής νομοθεσίας για τη χρηματοδότηση των ΟΤΑ

Το νομοθετικό πλαίσιο που αφορά την περίπτωση των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης είναι πολύ σύνθετο και εξαιρετικά εκτενές. Επίσης, στο πλαίσιο της ελληνικής πραγματικότητας έχουν δημοσιευθεί νόμοι οι οποίοι αλληλοσυμπληρώνονται και αφορούν τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης και την χρηματοδότηση αυτών (Μπέσιλα-Βήκα, 2019). Συν τοις άλλοις, η συνθήκη που αφορά την αυτοτέλεια που πρέπει να διατίθεται από την πλευρά των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο υπό την προϋπόθεση της διασφάλισης της οικονομικής φύσεως αυτονομίας και ανεξαρτησίας τους (Αλεξοπούλου κ.ά., 2022; Ράντος, 2023).

Άρα, το νομοθετικό σκέλος που συνάδει με ζητήματα οικονομικών προβλέψεων και προνοιών προς τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης, αποτελεί βασικό κορμό των νομοθετημάτων που αφορούν τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης και την λειτουργία τους, λόγω του ότι εξ αυτού διασφαλίζεται η αυτοτελής τους λειτουργία, η οποία αποτελεί ένα βασικό χαρακτηριστικό τους (Αλεξοπούλου κ.ά., 2022), όπως κατέστη κατανοητό από την προηγούμενη ενότητα.

Στην παρούσα ενότητα αναλύονται οι βασικότεροι νόμοι που έχουν θεσπιστεί στο πλαίσιο της τοπικής αυτοδιοίκησης και τίθενται σε ισχύ μέχρι και σήμερα. Ωστόσο, στο πλαίσιο της ανάλυσης των εν λόγω νομοθετικών πλαισίων, δίνεται έμφαση σε ζητήματα που αφορούν την οικονομική βοήθεια και αυτοτέλεια των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης.

2.2.1 Βασιλικό διάταγμα 1833/1834-Νόμος περί συστάσεως των Δήμων

Κατόπιν του ορισμού της έννοιας του δήμου και κατόπιν του διαχωρισμού των δήμων με την θέσπιση κριτηρίων γεωγραφικής και πληθυσμιακής φύσεως, ακολουθεί η αναλυτική περιγραφή αφενός της διαδικασίας και αφετέρου των πηγών είσπραξης των εσόδων των δήμων, καθώς επίσης και των διενεργηθεισών δαπανών τους (Μπέσιλα-Βήκα, 2019). Πιο αναλυτικά στο 12ο άρθρο του Βασιλικού Διατάγματος υπ' αριθμόν 1833 / 1834, επισημαίνεται ότι κάθε δημότης οφείλει να συνεισφέρει, σύμφωνα με τις δυνατότητες του, για την επιτυχία των σκοπών του Δήμου, και κανείς δεν εξαιρείται από τον Νόμο.

Συνεχίζοντας, οι διατάξεις του 19^{ου} άρθρου του βασιλικού αυτού διατάγματος, επισημαίνουν ότι τα έσοδα των δήμων προέρχονται από πέντε διαφορετικές πηγές. Πιο συγκεκριμένα πρόκειται για τις προσόδους που εισπράττονται για δημοτικά περιουσιακά στοιχεία, για παραβάσεις και πρόστιμα, για την άμεση και έμμεση δημοτική φορολογία, καθώς επίσης και για αμισθί δημοτικές εργασίες.

Αναλυτικότερα, η άμεση δημοτική φορολογία αφορά τις περιπτώσεις των άμεσων εράνων, οι οποίοι αφορούν έκτακτες φορολογικές επιβαρύνσεις και εισφορές, η διαδικασία και οι επιμέρους προϋποθέσεις που ισχύουν κατά την επιβολή των άμεσων εράνων από τους δήμους, ο τρόπος με τον οποίο διενεργείται η εν λόγω επιβολή, ο επιμερισμός στους δημότες, καθώς επίσης και ο τρόπος είσπραξης από τις δημοτικές αρχές, περιγράφονται στις διατάξεις των άρθρων 28 – 33 του εν λόγω Βασιλικού Διατάγματος.

Όσον αφορά την έμμεση δημοτική φορολογία, αυτή εξειδικεύεται στις διατάξεις της τρίτης παραγράφου του 27^{ου} άρθρου του εν λόγω Βασιλικού Διατάγματος. Πρόκειται για τακτικής φύσεως φόρους, ήτοι δασμούς που προέρχονται από διάφορα καταναλωτικά αντικείμενα, από δικαιώματα εκδόσεων διοδίων για την διέλευση των πολιτών από συγκεκριμένους δρόμους και γέφυρες, από πόρους που προέρχονται από παραπήγματα σε πανηγύρια, αλλά και από φόρους που επιβάλλονται σε αποθήκες, σιτηρά, κρεοπωλεία και λοιπούς οργανισμούς.

Τέλος, όσον αφορά την έμμεση δημοτική φορολογία από αμισθί δημοτικές εργασίες, αυτή περιγράφεται στα άρθρα 34 – 37 του εν λόγω Βασιλικού Διατάγματος. Εκ των εν

λόγω αμισθί δημοτικών εργασιών, εξαιρείται ο δήμαρχος και λοιποί πάρεδροι. Οι εν λόγω αμισθί δημοτικές εργασίες αφορούν χειρωνακτικής φύσεως εργασίες προς την εκτέλεση δημοτικών έργων, καθώς επίσης και την συνεισφορά ζωικής φύσεως κεφαλαίου και λοιπόν καταλυμάτων σε στρατόπεδα.

Στις διατάξεις του 15^{ου} άρθρου του εν λόγω Βασιλικού Διατάγματος, περιγράφονται ζητήματα που αφορούν τις δαπάνες των δήμων. Πιο συγκεκριμένα, εσωκλείονται οι υποχρεώσεις των δήμων επί θεμάτων μισθοδοτικής φύσεως για την αγρονομική και τοπική αστυνομία, τους δημοτικούς υπαλλήλους και του δημάρχου. Επίσης, περιγράφονται ζητήματα που αφορούν αφενός την διατήρηση και αφετέρου την σύσταση των λεγομένων «*προκαταρτικών σχολείων*». Συν τοις άλλοις, στις ίδιες διατάξεις περιγράφονται ζητήματα συνυφασμένα με την διατήρηση και κατασκευή έργων υποδομής στην περιοχή του εκάστοτε Δήμου, όπως είναι επί παραδείγματι το οδικό δίκτυο, γέφυρες κ.λπ. Τέλος, περιγράφονται ζητήματα παροχής βοήθειας υπέρ ιδρυμάτων φιλανθρωπικής φύσεως.

Στα άρθρα 20 – 26 του εν λόγω Βασιλικού Διατάγματος, εγείρονται ζητήματα διαχείρισης της περιουσίας των δήμων. Από την εν λόγω διαχείριση προκύπτει και ένα μέρος των εσόδων των δημοτικών οργανισμών. Επίσης, η λειτουργία της οικονομικής υπηρεσίας των δήμων, που είναι παρεμφερής με αυτήν που υπάρχει και σήμερα, και ειδικότερα η λειτουργία του «*τμήματος λογιστηρίου ταμείου και εσόδων*», σύμφωνα με τις εν λόγω διάταξης, εμπίπτει υπό την αρμοδιότητα του λεγόμενου «*δημοτικού εισπράκτορα*».

Ο ρόλος του δημοτικού εισπράκτορα αναλύεται στα άρθρα 97 – 104 του συγκεκριμένου Βασιλικού Διατάγματος. Ο διορισμός του γίνεται από τον δήμαρχο ή από την εκάστοτε αρμόδια κεντρική διοίκηση. Βασική αρμοδιότητα του δημοτικού εισπράκτορα είναι η φροντίδα για την είσπραξη και δαπάνη των δημοτικών χρημάτων και τακτοποίηση των λογαριασμών.

Στο άρθρο 105 του συγκεκριμένου Βασιλικού Διατάγματος, προβλέπονται ζητήματα που αφορούν την κατάρτιση του προϋπολογισμού των δήμων. Πιο συγκεκριμένα, επισημαίνεται ότι για κάθε Δήμο συντάσσεται κάθε έτος Προϋπολογισμός στον οποίο προβλέπεται να περιέχονται, για το επόμενο έτος, τα εξής: 1. Όλες οι δημοτικές εισπράξεις που μπορεί να είναι σταθερές, ορισμένες ή αόριστες καθώς και τις μη

σταθερές 2. Όλες τις δημοτικές δαπάνες και τα αποθεματικά κεφάλαια για έκτακτες περιστάσεις και 3. Όλα τα αποδεικτικά για την αιτιολόγηση των εξόδων.

Ζητήματα πληροφόρησης των πολιτών καλύπτονται μέσω αντίστοιχων αναρτήσεων πληροφοριακών εγγράφων, καθώς επίσης και μέσω της έκδοσης σχετικών αποφάσεων στο δημαρχείο, οι οποίες μένουν διαθέσιμες για οκτώ ημέρες. Στη συνέχεια, όπως συμβαίνει και στο πλαίσιο της σημερινής εποχής, ακολουθεί η αποστολή του προϋπολογισμού των δήμων στον Έπαρχο, προκειμένου να τοποθετήσει την δική του γνωμοδότηση. Κατόπιν της ολοκλήρωσης της γνωμοδότησης του Έπαρχου, ο ίδιος προβαίνει στην μεταβίβαση του προϋπολογισμού στον νομάρχη, ώστε να ληφθεί η έγκριση αυτού.

Βάσει των προβλεπόμενων εκ του παρόντος Βασιλικού Διατάγματος, γίνεται αντιληπτός ο αυξημένος βαθμός αυτονομίας των δήμων. Πιο συγκεκριμένα, διαφαίνεται ότι το λειτουργικό πλαίσιο των δήμων γίνεται εντός του παιδιού των νομοθετικών διατάξεων, όπως αυτές καθορίζονται από την πλευρά της κεντρικής διοίκησης. Ωστόσο, δεν διενεργείται οικονομική ενίσχυση και επιχορήγηση των δήμων από την κεντρική διοίκηση. Όμως, συμπεραίνεται ότι ο τρόπος με τον οποίο οι δήμοι είναι οργανωμένοι προσομοιάζει με τον αντίστοιχο τρόπο οργάνωσής τους κατά την σημερινή εποχή.

2.2.2 Ν.4057/1912

Μέσω των νομοθετικών διατάξεων του Ν.4057 / 1912 (ΦΕΚ 58/Α/14-2-1912), οι οποίες θεσπίστηκαν υπό την πρωθυπουργία του Βενιζέλου, γίνεται επαναπροσδιορισμός των δήμων και εισάγεται για πρώτη φορά, για ομάδες πληθυσμού που είναι μικρότερες, ο όρος της κοινότητας.

Στο πλαίσιο του 17^{ου} άρθρου του Ν.4057 / 1912 γίνεται ο καθορισμός της διοικητικής φύσεως αυτονομίας των Δήμων. Ειδικά αναφέρεται ότι οι Κοινότητες έχουν την αυτοδιοίκηση των τοπικών υποθέσεων που απορρέουν από τον κοινωνικό και δημόσιο προορισμό τους, σύμφωνα με την νομοθεσία(ΦΕΚ 58/Α/14-2-1912).

Στο 14^ο άρθρο του Ν.4057 / 1912 (ΦΕΚ 58/Α/14-2-1912) γίνεται αναφορά για την δανειοδότηση των δήμων, καθώς επίσης και για ζητήματα καταμερισμού των δανείων στις νέες προσδιορισμένες δομές των δήμων, τον τρόπο αποπληρωμής των δανείων

που έχουν ληφθεί υπό την προηγούμενη μορφή που είχαν οι δήμοι, καθώς επίσης και τις πηγές από τις οποίες προέρχονται τα ποσά των δανείων αυτών. Συν τοις άλλοις, στο πλαίσιο των ίδιων νομοθετικών διατάξεων προσφέρεται η δυνατότητα να νοικιαστούν δημοτικά κτίσματα με πρόσοδο που ορίζεται από σχετική απόφαση του Υπουργού των Εσωτερικών, μετά από γνωμοδότηση των αρμοδίων Ειρηνοδικείου, Οικονομικού εφόρου και Ταμείου.

Το τρίτο κεφάλαιο του Ν.4057 / 1912 (ΦΕΚ 58/Α/14-2-1912) γίνεται περιγραφή του τρόπου λειτουργίας της οικονομικής υπηρεσίας των δήμων, καθώς επίσης και γενικά του τρόπου Οικονομικής Διαχείρισης αυτών

Πιο συγκεκριμένα, επί του άρθρου 57 του Ν.4057 / 1912, χαρακτηριστικά διευκρινίζεται ότι πόροι των Δήμων και Κοινοτήτων είναι οι πρόσοδοι της κοινοτικής ή δημοτικής περιουσίας, τα πρόστιμα, τα τέλη και δικαιώματα, οι άμεσοι φόροι, οι έρανοι και η προσωπική εργασία.

Στο πρώτο εδάφιο, μάλιστα, γίνεται μνεία στην περίπτωση των δημοτικών φόρων και των δημοτικών δασμών. Για την είσπραξη αμφοτέρων των φόρων αρμόδιος είναι ο επαρχιακός ταμίας. Χαρακτηριστικά διευκρινίζεται ότι οι δημοτικοί φόροι και δασμοί διανέμονται ανάλογα με τον πληθυσμό στους δήμους και τις κοινότητες τους(ΦΕΚ 58/Α/14-2-1912).

Σύμφωνα με το άρθρο 58 του Ν.4057 / 1912, προσφέρεται η δυνατότητα στους δήμους, να επιβάλουν επιπρόσθετη φορολογία. Συγκεκριμένα με απόφαση του Δημοτικού ή Κοινοτικού συμβουλίου, η οποία λαμβάνεται με απόλυτη πλειοψηφία του συνόλου των μελών, και για χρόνο που δεν υπερβαίνει την δημοτική περίοδο, δύναται να επιβληθεί πρόσθετη φορολογία υπέρ του δήμου ή κοινότητας επί των υποκειμένων σε άμεση φορολογία αντικειμένων, εκτός από τα μεταλλεία και τα προϊόντα αυτών, σε ποσοστό ή πολλαπλάσιο του δημοσίου φόρου (ΦΕΚ 58/Α/14-2-1912).

2.2.3 Ν.1828/1989

Στο τέταρτο κεφάλαιο του Ν.1828/89 (ΦΕΚ 2/Α/3-1-1989) γίνεται σαφής περιγραφή των οικονομικών πόρων που αφορούν τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης. Πιο αναλυτικά, επισημαίνεται ότι θα τακτικά έσοδα που λαμβάνουν οι δήμοι και κοινότητες έχουν πέντε διαφορετικές πηγές προέλευσης. 1) πρόκειται για τους πόρους που

θεσμοθετούνται υπέρ των εν λόγω δήμων και κοινοτήτων, 2) τα εισοδήματα που πηγάζουν από τα ακίνητα και κινητά περιουσιακά στοιχεία που έχουν στην ιδιοκτησία τους, 3) για την περίπτωση των ανταποδοτικών τελών και δικαιωμάτων, 4) για την περίπτωση τελών, δικαιωμάτων, φόρων και εισφορών και 5) για την περίπτωση τοπικών δυνητικών εισφορών και τελών (ΦΕΚ 2/Α/3-1-1989)

Όσον αφορά την περίπτωση των έκτακτων εσόδων που εισπράττουν οι κοινότητες και οι δήμοι, αυτά πηγάζουν από τρία διαφορετικά μέρη. 1) πρόκειται για κληροδοτήματά και κληρονομίες, δωρεές και δάνεια, 2) από έκτακτα έσοδα από την εκποίηση κινητών και ακινήτων περιουσιακών στοιχείων που έχουν στην ιδιοκτησία τους και 3), από οποιαδήποτε άλλη έκτακτη πηγή (ΦΕΚ 2/Α/3-1-1989).

Τέλος, αναφορικά με τους κεντρικούς αυτοτελείς πόρους που εισπράττονται υπέρ των κοινοτήτων και των δήμων, αυτοί έχουν τις εξής πηγές προέλευσης: 1) πρόκειται για το φόρο εισοδήματος που επιβάλλεται στα φυσικά και νομικά πρόσωπα, 2) τα τέλη κυκλοφορίας των οχημάτων, και 3) τους φόρους ακίνητης περιουσίας (ΦΕΚ 2/Α/3-1-1989).

Το ένα τρίτο (1/3) των τακτικών εσόδων τα οποία εισπράττονται υπέρ των κοινοτήτων και των δήμων, καταγράφονται στον «προϋπολογισμό δημοσίων επενδύσεων». Επίσης, το μέρος των εσόδων αυτών προορίζεται για λόγους χρηματοδοτικής ενίσχυσης δραστηριοτήτων επενδυτικής φύσεως που διενεργούν οι δήμοι, οι αναπτυξιακές ενώσεις και οι κοινότητες. Τα υπόλοιπα δύο τρίτα (2/3) των τακτικών εσόδων που εισπράττονται υπέρ των κοινοτήτων και των δήμων καταγράφονται στον τακτικό προϋπολογισμό και ακολουθεί η διάθεσή τους προς κάλυψη των γενικών εξόδων των κοινοτήτων, των αναπτυξιακών ενώσεων και των δήμων (ΦΕΚ 2/Α/3-1-1989)

Η κατάθεση του συνόλου των εσόδων αυτών, όπως αυτά περιεγράφηκαν παραπάνω, γίνεται στο ταμείο παρακαταθηκών και δανείων. Η εν λόγω κατάθεση γίνεται σε ειδικό λογαριασμό ο οποίος φέρει την ονομασία Κεντρικοί αυτοτελείς πόροι των δήμων και κοινοτήτων. Κατόπιν κοινής απόφασης από τον Υπουργό Εθνικής Οικονομίας, Εσωτερικών και Οικονομικών, η έκδοση της οποίας γίνεται κατόπιν σχετικής πρότασης της Κεντρικής Ένωσης των Δήμων και Κοινοτήτων της Ελλάδας (ΚΕΔΚΕ), ακολουθεί ο καθορισμός συγκεκριμένων κριτηρίων για την κατανομή αυτών.

Επίσης, επισημαίνεται ότι η διαδικασία της κατανομής των προαναφερθέντων εσόδων, προς τους δήμους και τις κοινότητες, γίνεται κατόπιν έκδοσης σχετικής απόφασης από τον Υπουργό Εσωτερικών. Επίσης, η εν λόγω κατανομή γίνεται με βάση συγκεκριμένα κριτήρια τα οποία προσδιορίζονται στο πλαίσιο των διατάξεων του Ν.1828 / 1989.

Συνεχίζοντας, από το σύνολο των καθαρών ετήσιων εισπράξεων του φόρου εισοδήματος που επιβάλλεται στα φυσικά και νομικά πρόσωπα, οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης λαμβάνουν ένα ποσοστό της τάξεως του 20%. Επιπρόσθετα, από το σύνολο των ποσών που έχουν εισπραχθεί από τα τέλη κυκλοφορίας των οχημάτων φυσικών και νομικών προσώπων, οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης εισπράττουν ένα ποσοστό της τάξεως του 50%.

Στο ίδιο νομοθετικό πλαίσιο αναφέρεται ότι ο φόρος ακίνητης περιουσίας, που προβλέπεται από το Ν.1249/82 είναι τοπικός φόρος των δήμων και κοινοτήτων και τα εισπραττόμενα έσοδα διανέμονται σε ποσοστό 20% ως κεντρικός πόρος των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης και το υπόλοιπο ποσοστό της τάξεως του 80% τον λόγο εισοδο αποδίδεται υπέρ των κοινοτήτων και των δήμων, αναλόγως της αντικειμενικής αξίας των ακινήτων περιουσιακών στοιχείων που υπάγονται στο γεωγραφικό εύρος της περιφέρειάς τους και τα οποία υπόκεινται στην αντίστοιχη φορολογία.

Κατόπιν σχετικού εκδοθέντος Προεδρικού Διατάγματος, ύστερα από αντίστοιχη κοινή πρόταση των Υπουργείων Εσωτερικών και Οικονομικών και κατόπιν της σύμφωνης γνώμης της ΚΕΔΚΕ, επέρχεται η ρύθμιση ζητημάτων που είναι συνυφασμένα με τις διαδικασίες της οργάνωσης, της ίδρυσης, της λειτουργίας, καθώς επίσης και την στελέχωση της ειδικής υπηρεσίας, αλλά και οποιασδήποτε επιπρόσθετης λεπτομέρεια. Στο πλαίσιο του ίδιου Προεδρικού Διατάγματος, επίσης, γίνεται ο καθορισμός του τρόπου με τον οποίο προσδιορίζεται η αξία των ακινήτων περιουσιακών στοιχείων, αλλά και οι επιμέρους διαδικασίες που εμπíπτουν στο πλαίσιο της βεβαίωσης, της απόδοσης και της εισπραξης του φόρου ακίνητης περιουσίας (ΦΕΚ 2/Α/3-1-1989).

Κλείνοντας, στο άρθρο 25 του Ν.1828/1989, επισημαίνεται ότι με απόφαση του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου μπορεί να επιβάλλονται τέλη ή εισφορές, που έχουν ανταποδοτικό χαρακτήρα, για υπηρεσίες ή τοπικά έργα στην περιοχή τους, τα οποία συμβάλλουν στην ανάπτυξη της περιοχής και στην καλύτερη εξυπηρέτηση των πολιτών και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής τους

2.2.4 Σχέδιο Καποδίστριας

Με την θέσπιση των νομοθετικών διατάξεων Ν.2539 / 1997, οι οποίες είναι γνωστές ως «Σχέδιο Καποδίστριας», καταβάλλεται προσπάθεια αναστολής του μέχρι πρότινος ισχύοντος καθεστώτος για την περίπτωση των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης. Απώτερος σκοπός των εν λόγω νομοθετικών διατάξεων είναι η μεταβολή των μεγεθών των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, η κατάργηση των μέχρι πρότινος ισχυουσών κοινοτήτων, καθώς επίσης και η μεγέθυνση των δήμων. Επιπρόσθετα, βασικός στόχος του Ν.2539 / 1997 ήταν η περαιτέρω αύξηση της αυτονομίας των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης. Αυτό επιδιώχθηκε να καταστεί δυνατό, μέσω της μεγέθυνσης των δήμων, η οποία προαναφέρθηκε (Γερογιάννη, 2011).

Μέσω των διατάξεων του 12 του άρθρου του Ν.2539 / 1997, δίνεται ο ορισμός της ελεγκτικής διαδικασίας των λογαριασμών των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης. Στις διατάξεις του ίδιου άρθρου γίνεται λεπτομερής περιγραφή των φορέων που ασκούν ελέγχους για τα οικονομικά των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης. Αναφορικά με ζητήματα χρηματοδοτικής βοήθειας προς τους διαμορφωθέντες «Καποδιστριακούς» δήμους που διενεργήθηκε μεταφορά των εσόδων των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης που προέβησαν σε συνένωση, διενεργείται πρόβλεψη για τον τρόπο κάλυψης των αντίστοιχων δαπανών από τον Κρατικό Προϋπολογισμό.

Επίσης στο 20ό άρθρο του Ν.2539 / 1997, σηματοδοτείται η οριστικοποίηση της επιβολής του τέλους δύο τοις εκατό (2%) στα μεικτά έσοδα εστιατορίων, ζυθοπωλείων, μπαρ και καντινών εφόσον σύμφωνα με την άδεια λειτουργίας τους διαθέτουν τραπεζοκαθίσματα εντός ή και εκτός των καταστημάτων.

2.2.5 Πρόγραμμα Καλλικράτης

Πριν την έκδοση του Ν.3852 / 2010, είχε επισημανθεί από την ΚΕΔΕ και την ΕΕΤΑΑ η σημαντικότητα της διενέργειας της θεσμικής φύσεως παρεμβάσεων στο πεδίο των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης. Ομοίως, είχε επισημανθεί σημαντικότητα διενέργειας θεσμικής φύσεως παρεμβάσεων στο πεδίο της αποκεντρωμένης διοίκησης. Έτσι και κατόπιν των διατάξεων του άρθρου 94 του εν λόγω νομοθετικού πλαισίου, πραγματοποιήθηκε επιπρόσθετη συνένωση των δήμων, οι οποίοι ήταν μικρότερης

έκτασης από την αντίστοιχη που είχαν κατόπιν θέσπισης του προαναφερθέντος σχεδίου Καποδίστρια. Επίσης, κατόπιν των διατάξεων του άρθρου 94 του εν λόγω νόμου, θεσμοθετήθηκε η μεταφορά μίας ομάδας επιπλέον αρμοδιοτήτων και υποχρεώσεων προς τους δήμους (Χρυσανθάκης, 2015).

Όσον αφορά ζητήματα χρηματοδοτικής φύσεως των νέων διαμορφωμένων δήμων από το πρόγραμμα Καλλικράτης, αυτά διέπονται από τις διατάξεις του άρθρου 259, όσον αφορά την περίπτωση των κεντρικών αυτοτελών πόρων. Αναλυτικότερα, επί των εν λόγω διατάξεων αναφέρεται ότι οι διαφορετικές πηγές προέλευσης των κεντρικών αυτοτελών πόρων των δήμων είναι οι εξής: 1) το 20% του Φόρου Εισοδήματος Φυσικών και Νομικών Προσώπων, 2) το 12% του Φόρου Προστιθέμενης Αξίας (ΦΠΑ) και 3) το 50% του Φόρου Ακίνητης Περιουσίας.

Συμπληρωματικά, στην δεύτερη παράγραφο του άρθρου 259 του προγράμματος Καλλικράτη, επισημαίνεται ότι εφόσον, με τον παρόντα Νόμο, το κατ' έτος κόστος των αρμοδιοτήτων που μεταβιβάζονται στους δήμους, είναι μεγαλύτερο από τα έσοδα που προκύπτουν από την εφαρμογή των ΚΑΠ, θα καλύπτεται από κωδικούς εσόδων του Κρατικού Προϋπολογισμού.

Στο πρώτο μέρος της τέταρτης παραγράφου του άρθρου 259 του προγράμματος Καλλικράτη, επισημαίνεται ότι οι πιστώσεις που λαμβάνονται από την πλευρά των κεντρικών αυτοτελών πόρων, μέσω των οποίων πραγματοποιούνται επιχορηγήσεις υπέρ των δήμων, και σκοπός των οποίων είναι η κάλυψη αναγκών επενδυτικής φύσεως, προορίζονται σε ετήσια βάση για λόγους ολοκλήρωσης έργων και δράσεων μπορεί να αφορούν περισσότερες της μίας κοινότητες.

Στο ίδιο σημείο επισημαίνεται ότι κατόπιν αντίστοιχης ληφθείσας απόφασης από την πλευρά του υπουργού εσωτερικών, και κατόπιν της ληφθείσας γνώμης της κεντρικής ένωσης των δήμων Ελλάδας, μπορούν να καθοριστούν οι επιμέρους διαδικασίες, τα ποσοστά επιμερισμού των πιστώσεων στις αντίστοιχες κοινότητες, τα κριτήρια, αλλά και ο τρόπος με τον οποίο μπορούν να πληρώνονται τα αναλογούντα ποσά σε περίπτωση κατά την οποία διενεργηθεί εκχώρηση, δέσμευση ή ενεχυρίαση (Χρυσανθάκης, 2015).

Επί των νομοθετικών διατάξεων του άρθρου 261 του προγράμματος Καλλικράτη, το οποίο φέρει τίτλο «*Φορολογική Δημοσιονομική Αποκέντρωση*», γίνεται πρόβλεψη της

δυνατότητας για την είσπραξη περαιτέρω χρηματοδοτήσεων, σε περίπτωση κατά την οποία τα επίπεδα εσόδων από τους εισπραχθέντες φόρους, από την πλευρά της κεντρικής κυβέρνησης, προκύπτουν να είναι αναλογικά μεγαλύτερα. Από την πλευρά της συγκεκριμένης μορφής έσοδο, προβλέπεται η χρηματοδοτική ενίσχυση αποκλειστικά και μόνο υπηρεσιών που προορίζονται επί ζητημάτων κοινωνικής αλληλεγγύης (Γερογιάννη, 2011).

Τέλος, στο άρθρο 261 του προγράμματος Καλλικράτη, χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι το 20% του φόρου Ακίνητης περιουσίας που αφορά τους ΚΑΠ, μπορεί να ορίζεται ως τοπικό έσοδο των δήμων και να προορίζεται για την χρηματοδοτική ενίσχυση δράσεων που είναι συνυφασμένες με πολεοδομικής φύσεως παρεμβάσεις, καθώς επίσης και με παρεμβάσεις που εμπίπτουν στο πλαίσιο του δομημένου περιβάλλοντος του εκάστοτε Δήμου (Γερογιάννη, 2011).

2.2.6 Οικονομικό Παρατηρητήριο

Μία ακόμα διαρθρωτικής φύσεως μεταρρύθμιση που εμπίπτει στο πλαίσιο της λειτουργίας των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης είναι η ίδρυση του λεγόμενου «Οικονομικού Παρατηρητηρίου», η οποία πραγματοποιήθηκε κατόπιν θέσπισης των νομοθετικών διατάξεων του Ν.4111/2013 .

Όπως επισημαίνεται στην σχετικές νομοθετικές διατάξεις, σκοπός της ίδρυσης του Οικονομικού Παρατηρητηρίου είναι ο μηνιαίος έλεγχος του συνόλου των στοιχείων που εμπίπτουν στο πλαίσιο της εφαρμογής των δημοσιονομικής φύσεως κανόνων και περιορισμών που συνάδουν με την λειτουργία των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης (Λαδιάς, 2014). Πρόκειται για έναν μηχανισμό, που παράλληλα διενεργεί εποπτεία, αλλά και παροχή συμβουλευτικής φύσεως υποστήριξης προς τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης (ΦΕΚ 18/Α/25-1-2013).

2.2.7 Πρόγραμμα Κλεισθένης

Ο Ν.4555 / 2018 εμβαθύνει, σε μεγαλύτερο βαθμό, σε ζητήματα που αφορούν την διοικητική λειτουργία των δήμων. Στο πλαίσιο των εν λόγω νομοθετικών διατάξεων και πιο συγκεκριμένα στο πρώτο μέρος του Ν.4555 / 2018, ρυθμίζονται ζητήματα

εκλογών που αφορούν τους δήμους και συστήνονται ελεγκτικοί φορείς (ΦΕΚ 133/A/19-7-2018).

Στο δεύτερο μέρος του συγκεκριμένου νόμου νομοθετούνται ζητήματα που αφορούν τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να λειτουργούν φορείς οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης πρώτου βαθμού όσον αφορά θέματα διαχείρισης στερεών αποβλήτων, καθώς επίσης και ζητήματα που αφορούν την σύσταση των εν λόγω οργανισμών (ΦΕΚ 133/A/19-7-2018).

Το τέταρτο μέρος του Ν.4555 / 2018 και πιο συγκεκριμένα το άρθρο 182 χαρακτηριστικά αναφέρει την δυνατότητα που υπάρχει στο να συστήνονται αναπτυξιακές Ανώνυμες Εταιρείες από την πλευρά των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης πρώτου βαθμού. Επίσης, στις διατάξεις του άρθρου υπ' αριθμόν 186 του Ν.4555 / 2018, γίνεται επαναπροσδιορισμός των επιμέρους κριτηρίων που υπάρχουν επί ζητημάτων κατανομής των επιδοτήσεων από την πλευρά των «Κεντρικά Αυτοτελών Πόρων» (ΦΕΚ 133/A/19-7-2018).

Επί των νομοθετικών διατάξεων του άρθρου υπ' αριθμόν 193 του Ν.4555 / 2018, για λόγους διευκόλυνσης της διαδικασίας είσπραξης των ιδίων εσόδων από την πλευρά των Δήμων, προσφέρεται η δυνατότητα αξιοποίησης του διαδικτυακού τόπου Taxis Net.

Η συμπλήρωση αυτή γίνεται μέσω των νομοθετικών διατάξεων του άρθρου 197 επί των οποίων γίνεται επικαιροποίηση της υπηρεσίας του Παρατηρητηρίου οικονομικής αυτοτέλειας των ΟΤΑ, καθώς επίσης οι οποίες αναφέρονται σε ζητήματα παρακολούθησης του ολοκληρωμένου πλαισίου δράσης του Παρατηρητηρίου. Τέλος, οι διατάξεις του άρθρου 199, περιγράφουν την σύσταση του λογαριασμού οικονομικής ενίσχυσης των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης. Απώτερος σκοπός του εν λόγω λογαριασμού είναι η επίτευξη της ισοσκελίσης του προϋπολογισμού των εν λόγω οργανισμών (ΦΕΚ 133/A/19-7-2018).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. ΜΟΡΦΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΟΤΑ

Πίνακας 4.1

Μορφές χρηματοδότησης ΟΤΑ (ποσά σε εκατ. €)

ΔΑΝΕΙΣΜΟΣ	Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων	15 (2022)
	Τραπεζικός Δανεισμός - Ομολογιακά Δάνεια	0
Ευρωπαϊκά Προγράμματα-Κοινοτικοί Πόροι	ΜΟΠ(1985-1987)	6.600
	Α' ΚΠΣ (1988- 1993)	8.200
	Β' ΚΠΣ (1993- 1999)	13.980
	Γ' ΚΠΣ (2000-2006)	25.700
	Ε.Σ.Π.Α. (2007-2013)	20.430
	Ε.Σ.Π.Α. (2014-2020)	20.800
	Ε.Σ.Π.Α. (2021-2027)	20.900
Πράσινο Ταμείο		175
Φιλόδημος Ι		2.000
Φιλόδημος ΙΙ		300
ΑΝΤΩΝΗΣ ΤΡΙΤΣΗΣ		2.500
Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι		2.100
Ανταποδοτικά τέλη		466

3.1 Δανεισμός

Στην ενότητα αυτή περιγράφονται δύο μορφές δανεισμού στο πλαίσιο της χρηματοδότησης των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης. Πρώτον, πρόκειται για την δανειοδότηση από την πλευρά του ταμείου παρακαταθηκών και δανείων και δεύτερον, από την δανειοδότηση από την πλευρά των εμπορικών τραπεζών.

3.1.1 Ταμείο παρακαταθηκών και δανείων

Η ίδρυση του συγκεκριμένου ταμείου έγινε μέσω των νομοθετικών διατάξεων του Ν.1608 / 1919 (Μπέσιλα-Βήκα, 2019). Έκτοτε, επήλθε η εξέλιξη του σε έναν «αυτόνομο χρηματοπιστωτικό διαχειριστικό οργανισμό περιφερειακής ανάπτυξης».

Απώτερος σκοπός της ίδρυσης του συγκεκριμένου ταμείου ήταν αφενός η διαχείριση και αφετέρου η φύλαξη των παρακαταθηκών. Κατόπιν, αναπτύχθηκαν επιπρόσθετες δραστηριότητες και αρμοδιότητες στο πεδίο αυτό, οι οποίες εμπίπτουν και στο πεδίο της διαχείρισης κεφαλαίων των δημοτικών φορέων (Μπέσιλα-Βήκα, 2019).

Κατόπιν της θέσπισης των νομοθετικών διατάξεων του Ν.4254/14 και πιο συγκεκριμένα στην τρίτη παράγραφο του δεύτερου άρθρου του συγκεκριμένου νόμου, προβλέπεται η δυνατότητα χορήγησης δανείων από την πλευρά του συγκεκριμένου ταμείου αποκλειστικά προς τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης και σε ενώσεις τους.

Επίσης, το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων, μπορεί να προβαίνει σε δανειοδοτήσεις προς λοιπά Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου, δηλαδή εκτός από τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης, με την αυστηρή προϋπόθεση ότι τα συγκεκριμένα χορηγούμενα δάνεια διατίθεται με αποκλειστικό στόχο την προσφορά οικονομικής υποστήριξης και εξυγίανσης των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης ή με σκοπό την ολοκλήρωση έργων υποδομών που συμβάλλουν στην ενίσχυση της περιφερειακής ανάπτυξης του ελληνικού κράτους, ανεξάρτητα από το αν αυτά επιτελούνται με ή άνευ συμπράξεων του ιδιωτικού τομέα ή αν πρόκειται για έργα που εμπίπτουν στην σφαίρα του γενικού συμφέροντος (ΦΕΚ 85/Α/7-4-2014). Κατόπιν έκδοσης σχετικού Προεδρικού Διατάγματος, αφού έχει προηγηθεί σχετική πρόταση από τον Υπουργό Οικονομικών, γίνεται ο προσδιορισμός των όρων, διαδικασιών και προϋποθέσεων της χορήγησης των ανωτέρω αναφερόμενων δανείων από το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων (ΦΕΚ 85/Α/7-4-2014).

Κατά τη διάρκεια της τρέχουσας εποχής, από το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων διενεργείται υλοποίηση συγχρηματοδοτηθούν προγραμμάτων των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης με την «Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων». Παράλληλα υποστηρίζει την υλοποίηση δράσεων επί συγκεκριμένων μελετών, και προβαίνει στην επιχορήγηση προγραμμάτων κοινωφελούς φύσεως, με σημαντική συμβολή αφενός την περιφερειακή και αφετέρου στην τοπική ανάπτυξη του ελληνικού κράτους.

Την ίδια στιγμή, το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων συμβάλλει στην αναδιάρθρωση των δανείων που προορίζονται υπέρ των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης για λόγους υποβοήθησης και αύξησης των επιπέδων της ρευστότητας που διαθέτουν. Συν τοις άλλοις, διαδραματίζει τον σημαντικό ρόλο του

«θεματοφύλακα» των πόρων που διαθέτει το Πράσινο Ταμείο και οι οποίοι προορίζονται για την χρηματοδοτική ενίσχυση των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης (Καρακατσάνης, 2019).

Τέλος, το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων διακατέχεται από την καθοριστική συμβολή που έχει προσφέρει στον ρόλο του «ταμειακού μηχανισμού» του ελληνικού κράτους, για λόγους επιτυχούς διεκπεραίωσης των πληρωμών που αφορούν όπως προγράμματα εισόδου στην αγορά εργασίας καθώς επίσης και επαγγελματικής κατάρτισης των ανέργων.

3.1.2 Τραπεζικός Δανεισμός, Ομολογιακά Δάνεια

Με τις διατάξεις του Ν.346 /2006 και πιο συγκεκριμένα μέσω της πρώτης παραγράφου του άρθρου 176 του συγκεκριμένου νόμου, δίνεται στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης η δυνατότητα συνομολόγησης δανείων με το κράτος, τις Τράπεζες, Χρηματοπιστωτικούς Οργανισμούς, εσωτερικού ή εξωτερικού, καθώς και άλλους Δημόσιους Οργανισμούς και ΝΠΔΔ, με αποκλειστικό σκοπό την χρηματοδότηση των δράσεων τους αλλά και για αποπληρωμή ληξιπρόθεσμων ή μη οφειλών τους.

Στις νομοθετικές διατάξεις του Ν.3463 / 2006 γίνεται ακριβής περιγραφή των όρων, που πρέπει να πληρούνται έτσι ώστε ένας οργανισμός τοπικής αυτοδιοίκησης να προβεί στην λήψη τέτοιου είδους δανείων. Επίσης, γίνεται περιγραφή των ορίων που θα πρέπει να πληρούνται, καθώς επίσης και των σκοπών που μπορεί να εξυπηρετεί η λήψη του συγκεκριμένου δανείου. Τέλος, περιγράφονται οι δεσμεύσεις των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης για την αποπληρωμή του δανείου που λήφθηκε με αυτόν τον τρόπο (Καρακατσάνης, 2019).

Στο πλαίσιο του ίδιου νόμου, και πιο συγκεκριμένα στο όγδοο άρθρο αυτού, περιγράφεται η δυνατότητα των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης στην έκδοση ομολογιακών δανείων για την υλοποίηση των σκοπών αρμοδιότητας τους κατόπιν της έγκρισης της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς. Οι όροι και προϋποθέσεις έκδοσης ομολογιακού δανείου ως επίσης λοιπές λεπτομέρειες καθορίζονται με έκδοση σχετικής Υπουργικής απόφασης. Στη συνέχεια, επισημαίνεται ότι η αντίστοιχη απόφαση που λαμβάνεται από το δημοτικό συμβούλιο, πρέπει να έχει ληφθεί υπό την προβλεπόμενη πλειοψηφία όπως αυτοί ορίζεται στην τέταρτη παράγραφο του όγδοου άρθρου του

N.3463/2006. Περισσότερες λεπτομέρειες για την έκδοση δημοτικών ομολόγων ακολουθούν σε επόμενο κεφάλαιο της παρούσας διπλωματικής εργασίας.

3.2 Ευρωπαϊκά Προγράμματα – Κοινοτικοί Πόροι.

Η περιφερειακή πολιτική της ΕΕ αρχίζει το 1975 με την δημιουργία του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) . Την πρώτη δεκαετία λειτουργίας του ήταν ο κύριος μοχλός στην χρηματοδότηση περιφερειακών σχεδίων των κρατών-μελών για υποδομές και παραγωγικές επενδύσεις, χωρίς όμως να καταφέρει να επιτελέσει αποτελεσματικά τον ρόλο του λόγω των περιορισμένων πόρων που διέθετε σε σχέση με το μέγεθος και το πλήθος των δράσεων του.

Το 1982 η Ελλάδα, ως πιο νέο και αδύναμο μέλος, κατέθεσε αίτημα για την χρηματοδότηση μεγάλων έργων και παρεμβάσεων για την σύγκλιση της Οικονομίας της, στον αγροτικό κυρίως τομέα, με τον μέσο όρο της τότε ΕΟΚ.

Με την πάροδο τριών ετών, από το 1985 και μετά, ξεκίνησαν σημαντικές αλλαγές στην περιφερειακή πολιτική με μια πιο ολοκληρωμένη αναπτυξιακή προσέγγιση στο πρόβλημα των περιφερειακών ανισοτήτων με την συμμετοχή και άλλων Διαρθρωτικών Ταμείων όπως το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο.

Έτσι εγκρίνεται, με τον κανονισμό 2088/85, η δημιουργία των Μεσογειακών Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων (ΜΟΠ), με επταετή διάρκεια, ύψους 6,6δισ ECU από τα οποία 4,1δισ πόροι και 2,5δισ δάνεια, με στόχο την ανάπτυξη των μεσογειακών περιφερειών με προγράμματα για την Ελλάδα 2,5δισ, την Νότια Ιταλία 2,9 δισ και τη Νότια Γαλλία 1,1 δισ (άρθρο 3). Με τα ΜΟΠ έχουμε για πρώτη φορά σχεδιασμό και χρηματοδότηση ολοκληρωμένων προγραμμάτων. Η πρώτη χρηματοδότηση της Ελλάδας ήταν την τριετία 1985-1987, ύψους 1,2 δισ Εκίου (ECU), με το μεγάλο έργο, «το ολοκληρωμένο πρόγραμμα της Κρήτης».

Τα ΜΟΠ αποτέλεσαν την βάση για τον σχεδιασμό των επόμενων «Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης».

Το 1987 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ξεκίνησε την υλοποίηση του πρώτου πακέτο Ντελόρ ή Α' ΚΠΣ (1988-1993), με δικαιούχες χώρες την Ισπανία, την Ιταλία, την Πορτογαλία

και την Ελλάδα, που πήρε 8,2 δις ECU , με κατανομή του 50% στην Περιφερειακή ανάπτυξη.

Ακολούθησε το «πακέτο Σαντέρ» ή Β' ΚΠΣ (1994-1999), που ήταν για την Ελλάδα ένα ισχυρό αναπτυξιακό εργαλείο για τον εκσυγχρονισμό της. Το 25% του προγράμματος ήταν τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ) των 13 Περιφερειών της χώρας και η Κοινοτική Πρωτοβουλία ΜΜΕ. Οι προτάσεις που υποβλήθηκαν ήταν 1.404, με προϋπολογισμό 74,5δις δρχ., και εγκρίθηκαν οι 644 με προϋπολογισμό 34,5δις δρχ. με ύψος επιχορηγήσεων 17,25 δις δρχ. (Γ. Πετράκος, Γ. Ψυχάρης, 2004).

Ακολούθησε, στην συνέχεια, το Γ' ΚΠΣ (2000-2006), προϋπολογισμού 51,14 δις € που περιλάμβανε επτά άξονες προτεραιότητας όπου το πρόγραμμα των ΠΕΠ αφορούσε το 26% των συνολικών πόρων (Παντουβάκης Μ, 2007).

Η 4^η προγραμματική περίοδος 2007-2013, γνωστή και ως «Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (Ε.Σ.Π.Α.)» διαφοροποιείται σημαντικά από το Γ' ΚΠΣ καθώς ο κανονισμός 1083/2006 του Συμβουλίου της ΕΕ υποχρεώνει τα κράτη – μέλη στην εκπόνηση εθνικού εγγράφου για την εθνική τους στρατηγική ως πλαίσιο για τον σχεδιασμό και σύνταξη των επιχειρησιακών τους προγραμμάτων. Ο σχεδιασμός αυτός εγκρίνεται συνολικά από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και η εφαρμογή του αφορά την κάθε χώρα. Η Ελλάδα κατέθεσε 14 προγράμματα (8 περιφερειακά) συνολικού ύψους 20,43 δις € με στόχο κυρίως η Ελλάδα και οι Περιφέρειες να γίνουν ελκυστικός τόπος επενδύσεων, εργασίας και διαβίωσης.

Το Ε.Σ.Π.Α. (2014-2020), έχει ως στρατηγικούς στόχους την «ανταγωνιστικότητα» και τη «σύγκλιση» με κοινοτική συνδρομή 20,8δις € και δημόσια δαπάνη περίπου 26δις € και περιλαμβάνει τα εξής επτά Εθνικά Επιχειρησιακά Προγράμματα:

- 1.«Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία» Δημ. Δαπάνη 4,67 δις €
- 2.«Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη» Δ.Δ 5,2 δις €
- 3.«Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού – Εκπαίδευση - Δια Βίου Μάθηση» Δ.Δ. 2,67δις€
- 4.«Μεταρρύθμιση Δημόσιου Τομέα» Δ.Δ 0 ,5δις €
- 5.Τεχνική Βοήθεια Δ.Δ 0,4 δις €

6.Πρόγραμμα «Αγροτική Ανάπτυξη» Δ.Δ 5,9 δις €

7.Πρόγραμμα «Αλιεία και Θάλασσα» Δ.Δ 0,5 δις €

Ενώ τα δεκατρία Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ), η Δημόσια Δαπάνη είναι 5,73 δις € (2014-2020.espa.gr).

Το νέο «Εταιρικό Σύμφωνο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ 2021- 2027) που εγκρίθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 29 Ιουλίου 2021, με κοινοτική συνδρομή 20,9 δις € και εκτιμώμενη δημόσια δαπάνη περίπου 26,2 δις €, περιγράφει τις νέες προτεραιότητες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και, λαμβάνοντας υπόψη τις συνθήκες και ανάγκες της Ελλάδας, αποτυπώνει τις νέες αναπτυξιακές προτεραιότητες της χώρας.

Οι προτεραιότητες αυτές έχουν στόχο την μετάβαση σε μια «πιο Έξυπνη» (20% των πόρων), «πιο Πράσινη» (27%), «πιο διασυνδεδεμένη» (8%), «πιο κοινωνική» (30%) Ελλάδα, μια Ελλάδα πιο κοντά στους πολίτες της (6%) , για την δίκαιη μετάβαση των περιοχών μετά την απολιγνιτιποίηση (7% από τους πόρους) (2014-2020.espa.gr).

Αναλυτικά, το νέο ΕΣΠΑ (2021-2027) περιλαμβάνει τα εξής 8 Τομεακά, 13 περιφερειακά Προγράμματα και το πρόγραμμα Αλιείας, Υδατοκαλλιέργειας και Θάλασσας:

1.Ανταγωνιστικότητα - Δημόσια Δαπάνη 3,9 δις€

2.Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή - Δημόσια Δαπάνη 4,2 δις€

3.Ψηφιακός Μετασχηματισμός - Δημόσια Δαπάνη 0,9 δις€

4.Περιβάλλον και Κλιματική Αλλαγή - Δημόσια Δαπάνη 3,6 δις€

5.Μεταφορές - Δημόσια Δαπάνη 2,2 δις€

6.Πολιτική Προστασία - Δημόσια Δαπάνη 0,7 δις€

7.Τεχνική Βοήθεια και Υποστήριξη Δικαιούχων - Δημόσια Δαπάνη 0,5 δις€

8.Δίκαιη Αναπτυξιακή Μετάβαση - Δημόσια Δαπάνη 1,6 δις€

Τα 13 Περιφερειακά Προγράμματα - Δημόσια Δαπάνη 8,1 δις€

Πρόγραμμα Αλιεία , Υδατοκαλλιέργεια και Θάλασσα - Δημόσια Δαπάνη 0,5 δις€

Επίσης συνεχίζονται τα έργα που ξεκίνησαν και δεν ολοκληρώθηκαν στο προηγούμενο ΕΣΠΑ 2014-2020 (2014-2020.espa.gr).

3.3 Πράσινο ταμείο

Το Πράσινο Ταμείο συστάθηκε με τον Ν.3889/2010, και είναι ΝΠΔΔ. Εποπτεύεται από το Υπουργείο Παραγωγικής Ανασυγκρότησης, Περιβάλλοντος και Ενέργειας και απώτερος σκοπός του είναι η χρηματοδότηση έργων για την ενίσχυση της ανάπτυξης σε συγκεκριμένες προτεραιότητες στον τομέα του περιβάλλοντος.

Για τους ΟΤΑ είναι ένα συμπληρωματικό χρηματοδοτικό μέσο για επενδύσεις στην ανάδειξη και αποκατάσταση του περιβάλλοντος, την στήριξη της περιβαλλοντικής πολιτικής και την εξυπηρέτηση του δημόσιου και κοινωνικού συμφέροντος.

Αυτό επιτυγχάνεται μέσα από την πολύμορφη υποστήριξη του σε προγράμματα μέτρα, παρεμβάσεις και ενέργειες των ΟΤΑ που συμβάλουν στην εκπλήρωση των παραπάνω σκοπών του. Χαρακτηριστικά την περίοδο 2019 έως 12-7-2023 εντάχθηκαν έργα ύψους 175 εκατομμυρίων Ευρώ περίπου (Πράσινο Ταμείο, 2023).

Η θεσμοθέτηση των διαθέσιμων χρηματοδοτικών πόρων από την πλευρά του πράσινου ταμείου, γίνεται μέσω των διατάξεων του τρίτου άρθρου του Ν.3889 / 10. Η καταγραφή, ταξινόμηση και συστηματοποίηση των πόρων αυτών γίνεται στο πλαίσιο των διατάξεων που αναφέρονται στην Υπουργική Απόφαση υπ' αριθμόν 4503 / 2012 (ΦΕΚ 182/Α/21.9.2012).

3.4 Φιλόδημος I & II

Η έγκριση του προγράμματος «Φιλόδημος I» έγινε κατόπιν της δημοσίευσης της Κοινής Υπουργικής Απόφασης υπ' αριθμόν 13022 / 2018 (ΦΕΚ 1377/Β/24-4-2018).

Πρόκειται για ένα ειδικό πρόγραμμα του Υπουργείου Εσωτερικών με το Υπουργείο Οικονομίας και Ανάπτυξης με σκοπό την παροχή Επενδυτικών δανείων στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ΔΕΥΑ και συνδέσμους ΟΤΑ.

Βασικοί στόχοι είναι η δίκαιη και βιώσιμη ανάπτυξη, η βελτίωση των υποδομών των Δήμων στους τομείς των περιβαλλοντικών έργων και προστασίας από φυσικές καταστροφές, και η εξάλειψη των συνεπειών της οικονομικής κρίσης.

Επίσης απώτερος σκοπός του συγκεκριμένου χρηματοδοτικού προγράμματος είναι η κατασκευή έργων και η διαδικασία προμήθειας του εξοπλισμού επί των τομέων αποχέτευσης, ύδρευσης, αντιπλημμυρικών προστασιών, αποκατάστασης ζημιών που έχουν προκληθεί από την παρουσία φυσικών καταστροφών, αποκατάστασης της αγροτικής οδοποιίας και των Χώρων Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Απορριμμάτων (ΧΑΔΑ), καθώς επίσης και της αποκατάστασης δημοτικών κτιρίων που έχουν πληγεί. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα χρηματοδοτικής ενίσχυσης διήρκεσε από το έτος 2018 – 2022, ενώ δόθηκε δυνατότητα παράτασης του εν λόγω χρονικού διαστήματος (ΦΕΚ 1377/Β/24-4-2018).

Ο προϋπολογισμός του συγκεκριμένου χρηματοδοτικού προγράμματος για το σύνολο του χρονικού διαστήματος που αυτό διήρκεσε, ανέρχεται μέχρι τα 2 δισεκατομμύρια (2.000.000.000€) ευρώ. Η χρηματοδοτική ενίσχυση των έργων που εντάχθηκαν στο συγκεκριμένο πρόγραμμα πραγματοποιήθηκε μέσω χορηγούμενων επενδυτικών δανείων εκ του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων με επιτόκια του Τ.Π.Δ και της ΕΤΕπ, η δε διάρκεια τους φτάνει μέχρι τα 15 έτη.

Η ένταξη στο Πρόγραμμα πραγματοποιείται μετά από απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, ενώ το Τ.Π.Δ ακολουθεί σχετική διαδικασία της εκταμίευσης των δανείων προς τους δικαιούχους Δήμους.

Η αποπληρωμή των εν λόγω δανείων γίνεται κατόπιν προηγούμενης κάλυψης της από πόρους που προέρχονται από το πρόγραμμα των Δημοσίων Επενδύσεων του Υπουργείου Εσωτερικών (ΦΕΚ 1377/Β/24-4-2018).

Επίσης με την απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών υπ' αριθμόν 4748 / 20.2.2018, πραγματοποιήθηκε η έγκριση της κατάρτισης «*Ειδικού Προγράμματος Ενίσχυσης Δήμων*» που έλαβε την ονομασία «ΦΙΛΟΔΗΜΟΣ ΙΙ». Το πεδίο παρέμβασης του συγκεκριμένου προγράμματος χρηματοδοτικής ενίσχυσης ήταν ίδιο με το προϋπάρχον πρόγραμμα «ΦΙΛΟΔΗΜΟΣ Ι» δίνοντας έμφαση στην πρόσβαση σε δημόσια κτίρια των ΑΜΕΑ, στην ασφάλεια των μαθητών και στην δημιουργία παιδικών χαρών, και ως εκ τούτου, αφορούσε το σύνολο της ελληνικής επικράτειας. Η

χρηματοδοτική ενίσχυση των έργων που ενέπιπταν στο συγκεκριμένο πρόγραμμα, πραγματοποιήθηκε εκ του «Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΣΑΕ-055)», ενώ ο προϋπολογισμός έφτανε μέχρι και τα τριακόσια εκατομμύρια (300.000.000€) ευρώ.

Η διαδικασία ένταξης και χρηματοδότησης από το Πρόγραμμα πραγματοποιείται με τον ίδιο τρόπο όπως του πρώτου προγράμματος ΦΙΛΟΔΗΜΟΣ Ι.

3.5 ΑΝΤΩΝΗΣ ΤΡΙΤΣΗΣ

Το Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα ΟΤΑ, συνδέσμων Δήμων και Νομικών Προσώπων ΟΤΑ, γνωστό ως Πρόγραμμα Ανάπτυξης και Αλληλεγγύης για την Τοπική Αυτοδιοίκηση «Αντώνης Τρίτσης» ξεκίνησε με την 22766/9-4-2020 απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Ανάπτυξης και Επενδύσεων και Οικονομικών.

Οι βασικοί στόχοι είναι η βελτίωση και ο εκσυγχρονισμός των βασικών υποδομών των ΟΤΑ, η επανεκκίνηση της κοινωνικής και οικονομικής ζωής μετά τον COVID-19, η εισαγωγή νέων τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνίας για την ενίσχυση της διοίκησης της ΤΑ στους τομείς αρμοδιότητάς τους για την κοινωνική συνοχή και αλληλεγγύη καθώς και την πολιτική προστασία.

Η διάρκεια εφαρμογής είναι από το έτος 2020 έως 2023, με δυνατότητα παράτασης και χρηματοδοτείται από το Υπουργείο Εσωτερικών με 2.500.000 € μετά από δάνειο από το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων και την ΕΤΕπ.

Η χρηματοδοτική ενίσχυση των έργων που εντάχθηκαν στο συγκεκριμένο πρόγραμμα πραγματοποιείται, όπως και των ΦΙΛΟΔΗΜΟΥ Ι και ΙΙ, μέσω χορηγούμενων επενδυτικών δανείων του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων με επιτόκια του Τ.Π.Δ (3,78%) και της ΕΤΕπ (4,07%), η δε διάρκεια τους φτάνει μέχρι τα 15 έτη.

Σημειώνεται ότι Έργα που εντάχθηκαν στον πρόγραμμα ΦΙΛΟΔΗΜΟΣ Ι, δεν ολοκληρώθηκαν και δεν εντάσσονται στο ΕΣΠΑ, συνολικού ύψους 1.100.000 € περίπου μεταφέρθηκαν στο πρόγραμμα ΑΝΤΩΝΗΣ ΤΡΙΤΣΗΣ.

3.6 Κεντρικοί αυτοτελείς πόροι

Υιοθέτηση των κεντρικών αυτοτελών πόρων στους ΟΤΑ έγινε κατόπιν της θεσμοθέτησης των διατάξεων του Ν.1828/89. Οι συγκεκριμένες νομοθετικές διατάξεις συνέβαλαν σε σημαντικό βαθμό, όχι μόνο στην δημιουργία των κεντρικών αυτοτελών πόρων, αλλά και σε ζητήματα χρηματοδότησης τους μέσω εκ των νομοθετικών διατάξεων καθορισμένων φορολογικών εσόδων που εισπράττει το ελληνικό κράτος (Γούπιος κ.ά., 2003; Καρακατσάνης, 2019).

Όπως ήδη αναφέρθηκε περί κεντρικών αυτοτελών πόρων των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης σε προηγούμενο κεφάλαιο της παρούσας διπλωματικής εργασίας, οι πηγές προέλευσής τους είναι οι εξής: Πρώτον, ο φόρος εισοδήματος που επιβάλλεται στα φυσικά και νομικά πρόσωπα. Δεύτερον, τα τέλη κυκλοφορίας των οχημάτων των φυσικών και νομικών προσώπων. Τρίτον, οι φόροι ακίνητης περιουσίας (Μπέσιλα-Βήκα, 2011).

Το ύψος τους για το 2023 καθορίστηκε με σχετική κοινή υπουργική απόφαση σε 2,084 εκατ. €.

3.7 Ανταποδοτικά τέλη

Πρόκειται για μία ιδιόμορφη περίπτωση εσόδων των ΟΤΑ. Με το άρθρο 17 του Ν.1080 / 1980 που φέρει τον τίτλο «Προσδιορισμός συντελεστών ανταποδοτικών τελών» χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι τα τέλη καθαριότητας και αποκομιδής απορριμμάτων θα πρέπει να καλύπτουν υποχρεωτικά τις λειτουργικές δαπάνες της υπηρεσίας καθαριότητας και συγκεκριμένα τις αποδοχές όλου του απασχολούμενου σε αυτήν προσωπικού, την προμήθεια και συντήρηση των απορριμματοφόρων και γενικά κάθε δαπάνη που αφορά την λειτουργία αυτής της Υπηρεσίας.

Επίσης, επιβάλλεται τέλος φωτισμού, που υπολογίζεται στα τετραγωνικά μέτρα των στεγασμένων χώρων της επικράτειας του Δήμου, για την αντιμετώπιση των δαπανών ηλεκτροφωτισμού των κοινοχρήστων χώρων αυτού.

Με το Άρθρο 25 παρ. 12 ν. 1828/1989 (Α' 2), βλ. και άρθρο 1 παρ. 1 ν. 25/1975 (Α' 74), όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 185 παρ. 1 ν. 4555/2018 (Α' 133) τα τέλη καθαριότητας και φωτισμού ενοποιήθηκαν σε ενιαίο ανταποδοτικό τέλος που επιβάλλεται για την αντιμετώπιση των δαπανών παροχής υπηρεσιών καθαριότητας και φωτισμού καθώς και κάθε άλλης δαπάνης ανταποδοτικού χαρακτήρα που παρέχεται παγίως στους πολίτες από τις δημοτικές υπηρεσίες.

Επίσης, στις ίδιες νομοθετικές διατάξεις, επισημαίνεται ότι αν δεν προσδιορισθούν, από το δημοτικό συμβούλιο, τα τέλη εις το προσήκον ύψος αποτελεί παράβαση καθήκοντος με την εφαρμογή, στα μέλη του των διατάξεων των άρθρων 120 και 124 του δημοτικού και κοινοτικού κώδικα, καθώς επίσης και ότι η εφαρμογή των λόγω διατάξεων γίνεται στην περίπτωση του συνόλου των κοινοτήτων και δήμων που είναι αρμόδιοι για την επιβολή ανταποδοτικών τελών και δικαιωμάτων (ΦΕΚ 246/Α/22-10-1980).

Οι συγκεκριμένες νομοθετικές διατάξεις εφαρμόζονται, αναλόγως, στο σύνολο των τελών που μπορούν να λάβουν τον χαρακτηρισμό των ανταποδοτικών τελών. Δεν γίνεται αναφορά με σαφήνεια σε λοιπές υπηρεσίες, όμως ως τέτοιου είδους υπηρεσίες, δύνανται να χαρακτηριστούν η αποχέτευση, η ύδρευση και η άρδευση. Η διαδικασία της επιβολής των ανταποδοτικών τελών εμπίπτει στο πλαίσιο των φορολογικής φύσεως αρμοδιοτήτων των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης (Κουλουμπίνη, 2017, Μπέσιλα-Βήκα, 2019).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. ΝΕΟΤΕΡΕΣ - ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΟΤΑ

Πίνακας 4.1

Νεότερες – εναλλακτικές μορφές χρηματοδότησης ΟΤΑ

Συμπράξεις Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα(ΣΔΙΤ)
Χρηματοδοτικές Μισθώσεις (Leasing)
Πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων (Factoring)
Χρηματοδότηση από το πλήθος (Crowdfunding)
Δημοτικά Ομόλογα

4.1 Συμπράξεις Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα

Οι Συμπράξεις Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα (ΣΔΙΤ) αποτελούν μία ολοένα και πιο δημοφιλή μορφή χρηματοδότησης για τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης. Οι ΣΔΙΤ είναι συνεργασίες μεταξύ δημόσιων και ιδιωτικών φορέων, που στόχο έχουν την από κοινού χρηματοδότηση έργων υποδομής, την παροχή δημόσιων υπηρεσιών ή τη διαχείριση δημοσίων περιουσιακών στοιχείων (Μπέσιλα-Βήκα, 2019). Το συγκεκριμένο μοντέλο χρηματοδότησης επιφέρει πληθώρα ωφελειών στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης.

Πιο αναλυτικά, οι ΣΔΙΤ μπορούν να βοηθήσουν στην αντιμετώπιση των δημοσιονομικών περιορισμών που επιβάλλονται στις τοπικές κυβερνήσεις. Με τη συνεργασία με ιδιωτικές εταιρείες, ο οικονομικός κίνδυνος και το αντίστοιχο οικονομικής φύσεως βάρος μοιράζονται, επιτρέποντας στις τοπικές κυβερνήσεις να αξιοποιήσουν τους πόρους και την τεχνογνωσία του ιδιωτικού τομέα. Κατά συνέπεια, οι ΣΔΙΤ μπορούν να βοηθήσουν στη χρηματοδότηση έργων που διαφορετικά μπορεί να ήταν οικονομικά ανέφικτα αν έπρεπε να υποστηριχθούν αμιγώς από τις τοπικές κυβερνήσεις (Benkovic et al, 2015).

Επιπλέον, οι ΣΔΙΤ συχνά συνεπάγονται αύξηση της καινοτομίας και της αποτελεσματικότητας. Η συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα δύναται να εισαγάγει νέες τεχνολογίες, τεχνικές διαχείρισης και κίνητρα απόδοσης, που βελτιώνουν την ποιότητα και την παροχή των δημόσιων υπηρεσιών. Η ανταγωνιστική φύση των ΣΔΙΤ δίνει

κίνητρα στους ιδιωτικούς εταίρους, ώστε να βελτιστοποιήσουν τις λειτουργίες και να μεγιστοποιήσουν τη σχέση ποιότητας και τιμής (Skuzza, 2017).

Επίσης, οι ΣΔΙΤ ενθαρρύνουν την κοινή ευθύνη και λογοδοσία. Μέσω καλά δομημένων συμβάσεων, οι ευθύνες, οι κίνδυνοι και τα οφέλη κατανέμονται με σαφήνεια μεταξύ των εταίρων, δηλαδή του δημόσιου και του Ιδιώτη. Αυτό ενθαρρύνει ένα περιβάλλον συνεργασίας, επί του οποίου αμφότερα τα συμβαλλόμενα μέρη έχουν κίνητρα να εργαστούν προς έναν κοινό στόχο, διασφαλίζοντας την επιτυχία του έργου και τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα αυτού (Mazliami, 2021).

Ωστόσο, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι οι ΣΔΙΤ δεν είναι μία λύση που είναι κατάλληλη για όλες τις περιπτώσεις των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης. Η δέουσα επιμέλεια, η αξιολόγηση κινδύνου και η διαφάνεια είναι απαραίτητα στοιχεία για τη διασφάλιση των βέλτιστων αποτελεσμάτων των ΣΔΙΤ. Οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης είναι απαραίτητο να προβαίνουν σε προσεκτική αξιολόγηση της σκοπιμότητας, της οικονομικής βιωσιμότητας και των πιθανών κοινωνικών και περιβαλλοντικών επιπτώσεων των έργων ΣΔΙΤ (Wang et al., 2022).

4.2 Χρηματοδοτικές Μισθώσεις (Leasing)

Η χρηματοδοτική μίσθωση (Leasing) μπορεί να καταστεί μία βιώσιμη μορφή χρηματοδότησης για τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης (Gao et al., 2019). Προσφέρει πολλά οφέλη, όπως τη διατήρηση των ταμειακών ροών, την πρόσβασή τους σε νέο εξοπλισμό και εγκαταστάσεις και την πιθανή μείωση του κόστους συντήρησης και επισκευής.

Ένα όφελος που απορρέει από τη χρηματοδοτική μίσθωση είναι ότι επιτρέπει στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης να διατηρούν τις ταμειακές ροές τους. Αντί να προβαίνουν στην καταβολή υπέρογκων προκαταβολών για την αγορά περιουσιακών στοιχείων, μπορούν να καταναείμουν τις πληρωμές τους, κατά το χρόνο της μίσθωσης, δίνοντάς τους τη δυνατότητα να διαθέσουν τα κεφάλαιά τους σε άλλες κατευθύνσεις ή επενδύσεις. Η εν λόγω παρεχόμενη ευελιξία είναι ιδιαίτερα πολύτιμη για τις τοπικές κυβερνήσεις που έχουν περιορισμένους οικονομικούς πόρους (Γκόντορας & Μπέλλος, 2002).

Η χρηματοδοτική μίσθωση, συν τοις άλλοις, επιτρέπει στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης να αποκτήσουν πρόσβαση σε νέο εξοπλισμό και εγκαταστάσεις χωρίς να επιβαρύνονται με το πλήρες κόστος της ιδιοκτησίας τους (Λιακοπούλου, 2006). Αυτό είναι ιδιαίτερα επωφελές όταν τα αντίστοιχα περιουσιακά στοιχεία έχουν μικρή διάρκεια ζωής. Με τη χρηματοδοτική μίσθωση, οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης μπορούν να αναβαθμίζουν τακτικά τα περιουσιακά τους στοιχεία, διασφαλίζοντας ότι έχουν πρόσβαση σε προηγμένα τεχνολογικά εργαλεία και εξοπλισμούς, χωρίς να επιβαρύνονται με το καθεστώς της πλήρους ιδιοκτησίας τους. Επιπλέον, η χρηματοδοτική μίσθωση μπορεί να βοηθήσει στη μείωση του κόστους της συντήρησης και της επισκευής του τεχνολογικού του υλικοτεχνικού εξοπλισμού των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης. Πολλές συμφωνίες χρηματοδοτικής μίσθωσης περιλαμβάνουν συμβάσεις συντήρησης και παροχής αντίστοιχων υπηρεσιών, μεταθέτοντας την ευθύνη συντήρησης στην εταιρεία της χρηματοδοτικής μίσθωσης. Αυτό μπορεί να απαλλάξει τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης από τις εν λόγω επιπρόσθετες δαπάνες (Πάλλης, 2013).

Ωστόσο, υπάρχουν ορισμένοι προβληματισμοί γύρω από το ζήτημα της αξιοποίησης της χρηματοδοτικής μίσθωσης ως μορφής χρηματοδότησης από τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης. Πιο συγκεκριμένα, οι ΟΤΑ πρέπει να αξιολογούν προσεκτικά τους όρους και τις προϋποθέσεις των συμβάσεων χρηματοδοτικής μίσθωσης, συμπεριλαμβανομένων των επιτοκίων, των ορίων απόσβεσης και της πιθανότητας πρόωρης καταγγελίας της σύμβασης. Με αυτόν τον τρόπο διασφαλίζεται ότι η συμφωνία της χρηματοδοτικής μίσθωσης μπορεί να καταστεί μακροπρόθεσμα επωφελής για τον αντίστοιχο οργανισμό τοπικής αυτοδιοίκησης, με βάση τις υπάρχουσες ανάγκες του (Καρακατσάνης, 2019).

Επιπλέον, οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης είναι απαραίτητο να αξιολογούν την καταλληλότητα της εκάστοτε χρηματοδοτικής μίσθωσης στην οποία επιθυμούν να προβούν, λαμβάνοντας υπόψη αφενός τις ανάγκες τους και αφετέρου τους επικρατείς δημοσιονομικούς περιορισμούς (Gao et al., 2019). Επί παραδείγματι, πρέπει να λαμβάνονται σοβαρά υπόψη η διάρκεια της μίσθωσης, τα κόστη χρηματοδότησης και τυχούσες επιπτώσεις στην ευρύτερη διαδικασία κατάρτισης του προϋπολογισμού τους.

4.3 Πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων (Factoring)

Το Factoring είναι μία χρηματοοικονομικής φύσεως συμφωνία κατά την οποία μία εταιρεία πουλά τους εισπρακτέους λογαριασμούς της σε ένα τρίτο μέρος, που ονομάζεται συντελεστής, με προεξοφλητικό επιτόκιο. Μπορεί να αποτελέσει μία αποτελεσματική επιλογή χρηματοδότησης για οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης για διάφορους λόγους.

Αρχικά, το factoring επιτρέπει στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης να λαμβάνουν άμεσες ταμειακές ροές μετατρέποντας τα απλήρωτα παραστατικά τους σε άμεσα κεφάλαια. Πρόκειται για μία συνθήκη που τους βοηθά να ανταποκριθούν στις τρέχουσες οικονομικές τους υποχρεώσεις (Baresa et al., 2012). Επίσης, το factoring μπορεί να βοηθήσει τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης που βρίσκονται υπό το βάρος του χρέους. Σε αντίθεση με τα δάνεια, το factoring δεν αποτελεί μία μορφή δανεισμού, επομένως, δεν επιβαρύνει τα επίπεδα του υπάρχοντος χρέους τους. Αυτό μπορεί να καταστεί επωφελές για τους οργανισμούς που θέλουν να αποφύγουν τον επιπρόσθετο δανεισμό ή που αδυνατούν να λάβουν δάνεια λόγω διαφόρων παραγόντων (Πάλλης, 2013).

Επιπλέον, το factoring μπορεί να προσφέρει στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης προβλέψιμες και σταθερές ταμειακές ροές. Με την εξωτερική ανάθεση της διαχείρισης των εισπρακτέων λογαριασμών τους σε έναν παράγοντα, μπορούν να ελαχιστοποιήσουν την αβεβαιότητα των καθυστερήσεων πληρωμών. Η εν λόγω σταθερότητα τους επιτρέπει έναν αποτελεσματικότερο προγραμματισμό και προϋπολογισμό, διασφαλίζοντας την ομαλή λειτουργία των βασικών υπηρεσιών τους (Du Boys et al., 2014; Lu & Sun, 2013).

Σε κάθε περίπτωση, οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης πρέπει να προβαίνουν σε προσεκτική εξέταση της φήμης, των όρων καθώς και των προϋποθέσεων που θέτονται από τον εκάστοτε παράγοντα στον οποίο μετακυλίνουν υποχρεώσεις τους. Με αυτόν τον τρόπο διασφαλίζεται η έναρξη και η συνέχιση μίας υγιούς συνεργασίας. Τέλος, άξιο αναφοράς είναι το γεγονός ότι το factoring συνοδεύεται από σχετικό κόστος (Baresa et al., 2012). Το προεξοφλητικό επιτόκιο που εφαρμόζεται από τα μέρη προς τα οποία μετακυλίνουν οι οικονομικές υποχρεώσεις των οργανισμών τοπικής

αυτοδιοίκησης, μπορεί να ποικίλλει, συρρικνώνοντας αντίστοιχα το συνολικό τελικό ποσό της απαίτησης.

4.4 Χρηματοδότηση από το πλήθος (Crowdfunding)

Το Crowdfunding είναι ένα χρήσιμο εργαλείο για εναλλακτική Χρηματοδότηση με την αξιοποίηση της δύναμης των μικρών εισφορών για την χρηματοδότηση έργων, προϊόντων και υπηρεσιών.

Το Θεσμικό πλαίσιο στην Ελλάδα διέπεται από το Ν.4416/2016 (ΦΕΚ Α 160/2016) και η λειτουργία αυτής της Ηλεκτρονικής πλατφόρμας για τους ΟΤΑ αποτελεί μοναδική ευκαιρία για εύρεση πόρων για δράσεις κυρίως κοινωφελείς και αναζήτηση Επενδύσεων.

Ενδεικτικές χρηματοδοτούμενες Δράσεις είναι :

Δράσεις Πρόνοιας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης

Αύξησης της καινοτομίας και του πειραματισμού με μείωση του κινδύνου και του κόστους αποτυχίας και Υλοποίησης καινοτόμων επιχειρηματικών αναγκών

Αναβάθμιση Τουριστικών και Πολιτιστικών Δράσεων

Κάλυψη και βελτίωση λειτουργικών Υποδομών.

Ενώ φαίνεται ότι τα οικονομικά οφέλη προσελκύουν τους ΟΤΑ, τα κοινωνικά αντισταθμίζουν αυτά. Η εμπλοκή και συμμετοχή των πολιτών εκφράζεται από την επιθυμία να συμμετέχουν πλέον στις αποφάσεις του επιχειρησιακού σχεδιασμού όπου οι απαιτήσεις τους και η προσφορά των τοπικών αρχών ικανοποιούνται αποτελεσματικότερα. Προωθείται η διαφάνεια, η Λογοδοσία και αναπτύσσεται η συμμετοχική διαδικασία λήψης αποφάσεων, διαμορφώνονται ιδέες, προτάσεις και βρίσκονται λύσεις.

Αν και στην Ελλάδα ο θεσμός βρίσκεται σε πολύ πρώιμο στάδιο, σε αντίθεση με τις αναπτυγμένες χώρες της Ευρώπης, είναι αξιοσημείωτο να αναφερθούν ορισμένες δράσεις όπως:

Για σχολικά γεύματα στην Δυτική Αττική για 9 σχολεία με 1405 μαθητές που συγκεντρώθηκαν το 2016 220.000 € και συνολικά 600.000€

Για Μελέτες αποκατάστασης του Αρχαίου Θεάτρου της Κασσώπης σε ένα μήνα συμπληρώθηκε το απαιτούμενο ποσό των 80.000€.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. ΟΜΟΛΟΓΑ ΟΤΑ

5.1 Ορισμός των Δημοτικών Ομολόγων

Τα δημοτικά ομόλογα είναι χρεόγραφα που εκδίδονται από την τοπική κυβέρνηση ή τους δήμους. Πρόκειται για ομόλογα, τα οποία στις συνηθέστερες περιπτώσεις χρησιμοποιούνται για τη συγκέντρωση κεφαλαίων για λόγους ολοκλήρωσης δημοσίων έργων, όπως είναι επί παραδείγματι η κατασκευή σχολείων, νοσοκομείων, αυτοκινητοδρόμων ή εγκαταστάσεων ύδρευσης και άρδευσης (Γαλιάτσος, 2023).

Τα δημοτικά ομόλογα θεωρούνται μία σχετικά ασφαλής επένδυση, την στιγμή κατά την οποία υποστηρίζονται από τη φορολογική δύναμη του δήμου που τα εκδίδει. Προσφέρουν σταθερές πληρωμές τόκων στους κατόχους τους και το κεφάλαιό τους αποπληρώνεται κατά τη λήξη τους. Επίσης, κατηγοριοποιούνται σε βραχυπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα. Τα βραχυπρόθεσμα δημοτικά ομόλογα έχουν διάρκεια που δεν ξεπερνά την τριετία, σε αντίθεση με τα μακροπρόθεσμα δημοτικά ομόλογα, τα οποία έχουν διάρκεια ακόμα και δεκαετίας (Painter, 2020).

Σύμφωνα με το άρθρο 176 του Ν.3463/2006, επισημαίνεται ότι δίνεται η δυνατότητα στους δήμους για την έκδοση ομολογιακών δανείων, υπό την προϋπόθεση της κάλυψης δραστηριοτήτων που εμπíπτουν στην κάλυψη των αρμοδιοτήτων τους και κατόπιν έγκρισης της επιτροπής κεφαλαιαγοράς. Οι όροι, οι προϋποθέσεις και λοιπές λεπτομέρειες που αφορούν την έκδοση κάθε Ομολογιακού δανείου καθορίζονται με την έκδοση απόφασης από τους Υπουργούς Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και Οικονομίας και Οικονομικών(ΦΕΚ 114/Α/8-6-2006).

Τέλος, τα δημοτικά ομόλογα είναι εξαιρετικά δημοφιλή στις περιπτώσεις του επενδυτικού κοινού που αναζητά εισόδημα απαλλασσόμενο από φόρους. Ο λόγος έγκειται στο ότι οι τόκοι που αποκτώνται εξ αυτών απαλλάσσονται από την φορολογία εισοδήματος (Ramos, 2023).

5.2 Τα χαρακτηριστικά των Δημοτικών Ομολόγων

Τα δημοτικά ομόλογα διακατέχονται από ορισμένα χαρακτηριστικά στοιχεία, τα οποία τα καθιστούν ελκυστικά για το επενδυτικό κοινό. Αρχικά, τα δημοτικά ομόλογα συνοδεύονται από χαμηλά ποσοστά αθέτησης υποχρεώσεων, που σημαίνει ότι έχουν χαμηλότερο κίνδυνο μη αποπληρωμής τους, σε σύγκριση με άλλους τύπους ομολόγων. Αυτό συμβαίνει λόγω του ότι οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης που τα εκδίδουν έχουν τη δυνατότητα να παράγουν έσοδα μέσω φόρων και τελών, τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την εξυπηρέτηση των ομολογιακών τους υποχρεώσεων.

Ένα ακόμα χαρακτηριστικό των δημοτικών ομολόγων είναι ότι συχνά συνοδεύονται από φορολογικά οφέλη. Οι τόκοι που εισπράττονται από τα εν λόγω ομόλογα, συνήθως, απαλλάσσονται από τη φορολογία και, σε ορισμένες περιπτώσεις, από επιπρόσθετους κρατικούς και δημοτικούς φόρους και τέλη. Αυτό μπορεί να τα καταστήσει ιδιαίτερα ελκυστικά για επενδυτές που αναζητούν φορολογικά αποδοτικές επενδύσεις.

Τα δημοτικά ομόλογα, συν τοις άλλοις, διατίθενται σε ποικιλομορφία, συμπεριλαμβανομένων των ομολόγων γενικής υποχρέωσης (general obligation bonds) και των ομολόγων εσόδων (revenue bonds). Τα ομόλογα γενικής υποχρέωσης υποστηρίζονται από την πλήρη πίστωση της δημοτικής αρχής έκδοσής τους, που σημαίνει ότι έχουν την υποστήριξη της φορολογικής εξουσίας του εκδότη τους. Τα ομόλογα εσόδων, από την άλλη πλευρά, υποστηρίζονται από τα έσοδα που παράγονται από συγκεκριμένα έργα, όπως είναι επί παραδείγματι έργα κατασκευής οδικών δικτύων με διόδια ή τα συστήματα ύδρευσης.

Τα δημοτικά ομόλογα εκδίδονται, συνήθως, με σταθερά επιτόκια και λήγουν σε καθορισμένο αριθμό ετών, που συχνά κυμαίνεται από πέντε έως τριάντα χρόνια. Οι τόκοι καταβάλλονται στους ομολογιούχους, είτε εξαμηνιαίως είτε ετησίως, ανάλογα με τους όρους του εκάστοτε δημοτικού ομολόγου.

Σε γενικές γραμμές, τα δημοτικά ομόλογα αποτελούν μία δημοφιλή επενδυτική επιλογή για επενδυτές που αναζητούν σχετικά σταθερές ροές εισοδήματος και πιθανή εξοικονόμηση φόρων. Ωστόσο, όπως σε κάθε επένδυση, είναι σημαντική η προσεκτική μελέτη και εξέταση του εκάστοτε συνοδευόμενου ρίσκου και κινδύνου και να

διενεργείται αξιολόγηση των ατομικών επενδυτικών στόχων του εκάστοτε επενδυτή, πριν προβεί σε οποιαδήποτε επένδυση σε δημοτικά ομόλογα.

5.3 Η διαδικασία έκδοσης και διάθεσης των Δημοτικών Ομολόγων

Η έκδοση και η διάθεση των δημοτικών ομολόγων περιλαμβάνει διάφορα επιμέρους στάδια και βήματα. Στο σημείο αυτό παρουσιάζονται τα εν λόγω στάδια που ακολουθούνται, τα οποία είναι τα εξής:

Πίνακας 5.1

Στάδια έκδοσης και διάθεσης των Δημοτικών Ομολόγων

Στάδιο	Περιγραφή
1. Προσδιορισμός των αναγκών χρηματοδότησης	Η δημοτική οντότητα, όπως επί παραδείγματι η αντίστοιχη τοπική διακυβέρνηση ή η αρμόδια κρατική υπηρεσία, προβαίνει σε αξιολόγηση των κεφαλαιακών της απαιτήσεων για τη χρηματοδότηση έργων, όπως είναι για παράδειγμα η ανάπτυξη των τοπικών δημοτικών υποδομών, η κατασκευή σχολικών μονάδων ή λοιπών δημόσιων υπηρεσιών.
2. Αξιολόγηση Έργου	Η δημοτική αρχή καθορίζει τη σκοπιμότητα και το κόστος του εκάστοτε έργου που απαιτεί χρηματοδότηση. Η διαδικασία αυτή περιλαμβάνει την ανάλυση των ροών εσόδων, την αξιολόγηση των επικρατούσων συνθηκών της αγοράς και την προετοιμασία ενός οικονομικού πλάνου και προϋπολογισμού.
3. Εξουσιοδότηση ομολόγων	Η δημοτική οντότητα ζητά έγκριση από τις αρμόδιες αρχές για την έκδοση των ομολόγων. Η διαδικασία αυτή συνεπάγεται περιλαμβάνει

	<p>συναντήσεις, δημόσιες διαβουλεύσεις και μερικές φορές διενέργεια ψηφοφορίας.</p>
4. Πρόσληψη ειδημόνων	<p>Η δημοτική αρχή προσλαμβάνει ειδήμονες επαγγελματίες, συμπεριλαμβανομένων οικονομικών συμβούλων, ασφαλιστών, νομικών συμβούλων και συμβούλων ομολόγων, για να ληφθεί η απαραίτητη καθοδήγηση στη διαδικασία έκδοσης του δημοτικού ομολόγου.</p>
5. Δόμηση του ομολόγου	<p>Το επόμενο βήμα περιλαμβάνει τη διάρθρωση του δημοτικού ομολόγου, συμπεριλαμβανομένης της επιλογής του τύπου και της διάρκειας αυτού, των επιλογών του επιτοκίου και τυχόν πρόσθετων χαρακτηριστικών που αφορούν το έργο ή τις συνθήκες της αγοράς.</p>
6. Πώληση ομολόγων	<p>Η δημοτική αρχή προσλαμβάνει έναν ανάδοχο, που συνήθως είναι μία επενδυτική τράπεζα, για να διεκπεραιώσει την πώληση των δημοτικών ομολόγων που έχουν εκδοθεί. Ο ανάδοχος συμβάλλει στην τιμολόγηση των ομολόγων και δύναται, συν τοις άλλοις, να παράσχει ένα πιστωτικό όριο στον δήμο εάν καταστεί απαραίτητο.</p>
7. Εμπορία των ομολόγων	<p>Ο ασφαλιστής εμπορεύεται τα ομόλογα σε θεσμικούς επενδυτές, ιδιώτες επενδυτές και στο ευρύ κοινό. Στο στάδιο αυτό περιλαμβάνονται και οι επιτελούμενες δράσεις προβολής, όπως είναι επί παραδείγματι η διεξαγωγή διαφημιστικών καμπανιών.</p>
8. Τιμολόγηση και κατανομή	<p>Ο ανάδοχος καθορίζει το επιτόκιο, την τιμή και το μέγεθος της έκδοσης του δημοτικού ομολόγου. Μόλις τιμολογηθούν, τα δημοτικά ομόλογα</p>

	κατανέμονται και πωλούνται στο επενδυτικό κοινό. Συχνά, οι δημόσιοι φορείς δίνουν προτεραιότητα σε τοπικούς επενδυτές, ως μέρος των προσπαθειών τους για συμμετοχή στη δημοτική κοινότητα.
9. Κλείσιμο ομολόγων	Όταν τα ομόλογα πωλούνται, ο δήμος και ο ανάδοχος οριστικοποιούν τη νομική τεκμηρίωση και τα έσοδα, στις συνηθέστερες των περιπτώσεων, διακρατούνται σε μεσεγγύηση έως ότου μπορέσουν να χρησιμοποιηθούν για τα προβλεπόμενα έργα.
10. Χρήση εσόδων	Η δημοτική αρχή χρησιμοποιεί τα κεφάλαια που συγκεντρώνονται από την πώληση των δημοτικών ομολόγων για τη χρηματοδότηση των εγκεκριμένων κεφαλαίων των επιτελούμενων δημοτικών έργων ή υπηρεσιών που καθορίστηκαν κατά τη διαδικασία της αδειοδότησης
11. Διάθεση ομολόγων	Τα δημοτικά ομόλογα έχουν συνήθως καθορισμένη διάρκεια και στη λήξη τους, ο δήμος αποπληρώνει στους ομολογιούχους το αρχικό τους ποσό. Ορισμένα ομόλογα μπορεί να δύνανται να ανακληθούν, επιτρέποντας στον εκδότη να τα αποπληρώσει πρόωρα, εάν πληρούνται ορισμένες προϋποθέσεις.

Πηγές: Temel et al. (2001), Uckar & Tezzele (2020)

Στην εν γένει ανωτέρω αναφερόμενη διαδικασία, η οικονομική ομάδα του εκάστοτε αρμόδιου οργανισμού τοπικής αυτοδιοίκησης, προβαίνει σε στενή παρακολούθηση των συνθηκών που επικρατούν στην αγορά, των κινήσεων των επιπέδων των επιτοκίων, καθώς επίσης και της οικονομικής απόδοσης της οντότητας. Με αυτόν τον τρόπο αποσκοπεύει η διασφάλιση του αποτελεσματικού δανεισμού και η έγκαιρη αποπληρωμή των δημοτικών ομολόγων που εκδόθηκαν.

5.4 Οφέλη

Τα δημοτικά ομόλογα συνοδεύονται από πληθώρα σημαντικών ωφελειών. Αρχικά, προσφέρουν μία χαμηλού κινδύνου επενδυτική επιλογή. Οι δημοτικές αρχές που προβαίνουν στην έκδοση δημοτικών ομολόγων υποστηρίζονται από την οικία κρατική κυβέρνηση, η οποία παρέχει ένα επίπεδο ασφάλειας για τους επενδυτές (Ivanyshyn & Pecheniuk, 2021).

Επίσης, οι τόκοι που εισπράττονται από τα δημοτικά ομόλογα, όπως προαναφέρθηκε, απαλλάσσονται από τον φόρο εισοδήματος και, σε ορισμένες περιπτώσεις, από λοιπούς κρατικούς και δημοτικούς φόρους και τέλη. Άρα, εκ της επένδυσης σε δημοτικά ομόλογα αντλούνται φορολογικής φύσεως οφέλη για το επενδυτικό κοινό (Samal, 2021).

Συνεχίζοντας, τα δημοτικά ομόλογα βοηθούν στην υποστήριξη τοπικών έργων υποδομής, όπως σχολεία, νοσοκομεία, δρόμοι και άλλες δημόσιες εγκαταστάσεις, τα οποία μπορούν να επιφέρουν θετικό αντίκτυπο στις δημοτικές κοινότητες. Επομένως, η έκδοση και αγορά δημοτικών ομολόγων δεν συνεπάγεται μόνο επενδυτικά οφέλη, τα οποία αφορούν κυρίως τα άτομα που προβαίνουν στην αντίστοιχη επένδυση, αλλά και κοινωνικής φύσεως οφέλη (Mishra et al., 2020; Singh & Dhanda, 2021).

Τέλος, τα δημοτικά ομόλογα προσφέρουν μία σταθερή ροή εισοδήματος μέσω τακτικών πληρωμών τόκων, καθιστώντας τα κατάλληλα για επενδυτές που αναζητούν μία προβλέψιμη πηγή ταμειακών ροών (Vukovic et al., 2021). Σε γενικές γραμμές, τα δημοτικά ομόλογα παρέχουν στους επενδυτές έναν συνδυασμό ασφάλειας, φορολογικών κινήτρων και την ικανοποίηση της συνεισφοράς τους στην ανάπτυξη των δημοτικών περιοχών.

5.5 Κίνδυνοι

Τα δημοτικά ομόλογα ενέχουν ορισμένους κινδύνους που θα πρέπει να ληφθούν υπόψη από πλευράς των ενδιαφερόμενων επενδυτών (Gaur & Singh, 2023). Πρόκειται για τους εξής βασικούς κινδύνους που εντοπίστηκαν στη διαθέσιμη βιβλιογραφία:

1. Πιστωτικός κίνδυνος (Credit Risk): Τα δημοτικά ομόλογα εκδίδονται από τις δημοτικές αρχές, όπως είναι επί παραδείγματι οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης. Η πιστοληπτική ικανότητα κάθε ομολόγου εξαρτάται από την οικονομική κατάσταση του εκάστοτε οργανισμού που το εκδίδει. Ορισμένοι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης, για παράδειγμα, ενδέχεται να αντιμετωπίζουν δημοσιονομικές προκλήσεις ή να διαθέτουν πλούσιο ιστορικό οικονομικών αθετήσεων. Είναι σημαντικό για τους επενδυτές να αξιολογούν την πιστοληπτική ικανότητα και τη χρηματοοικονομική σταθερότητα των δημοτικών αρχών που εκδίδουν τα δημοτικά ομόλογα, πριν προβούν στην αγορά τους (Abakah, 2020).

2. Κίνδυνος επιτοκίου (Interest Rate Risk): Όπως οι περισσότερες επενδύσεις σταθερού εισοδήματος, τα δημοτικά ομόλογα είναι ευαίσθητα στις μεταβολές των επιτοκίων. Οι αυξήσεις στα επίπεδα στα οποία κυμαίνονται τα επιτόκια είναι δυνατόν να μειώσουν την αξία των υφιστάμενων ομολόγων. Είναι σημαντικό να ληφθεί υπόψη η πιθανή επίδραση των μεταβολών των επιτοκίων στην αγοραία αξία και τη συνολική απόδοση των δημοτικών ομολόγων (Bergstresser & Herb, 2023).

3. Κίνδυνος ρευστότητας (Liquidity Risk): Τα δημοτικά ομόλογα είναι πιθανόν να στερούνται ρευστότητας. Αυτό σημαίνει ότι μπορεί να μην υπάρχει κάποια ενεργή αγορά, για την αγορά ή την πώλησή τους. Αυτό λαμβάνεται υπ' όψη ως κίνδυνος, λόγω του ότι δημιουργεί πρόβλημα στους επενδυτές, σε περίπτωση που θέλουν να προβούν σε άμεση και γρήγορη πώληση των δημοτικών ομολόγων που έχουν αποκτήσει. Σε περίπτωση κατά την οποία δεν υπάρχει διαθέσιμη αγορά για την απορρόφηση των εν λόγω δημοτικών ομολόγων, τότε ο επενδυτής θα αναγκαστεί να τα πουλήσει σε εξαιρετικά μειωμένη τιμή (Chen et al., 2019).

4. Οικονομικός κίνδυνος (Economic Risk): Τα δημοτικά ομόλογα είναι άρρηκτα συνυφασμένα με την οικονομική κατάσταση της δημοτικής αρχής που τα εκδίδει, όπως άλλωστε προαναφέρθηκε. Οι οικονομικές υφέσεις, η μείωση των φορολογικών εσόδων ή οι καταστάσεις πολιτικής αστάθειας, αποτελούν εξωγενείς παράγοντες που μπορούν να ασκήσουν σημαντική επιρροή στην ικανότητα του εκδότη των δημοτικών ομολόγων να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του προς τους ομολογιούχους (Omstedt, 2020).

5. Κίνδυνος ανάκλησης (Call Risk): Τα δημοτικά ομόλογα με δυνατότητα κλήσης επιτρέπουν στους εκδότες την εξαργύρωση ή ανάκληση πριν τη λήξη τους. Αν και αυτό μπορεί να καταστεί επωφελές για τους εκδότες των δημοτικών ομολόγων, ωστόσο,

όταν μειώνονται τα επιτόκια, μπορεί να προβεί επίσημο για τους επενδυτές που ενδέχεται να απωλέσουν πιθανά μελλοντικά έσοδα από τις πληρωμές τόκων (Abakah, 2020).

6. Κίνδυνος γεγονότος (Event Risk): Ορισμένα απρόσμενα και κρίσιμα γεγονότα, όπως είναι παραδείγματα χάριν οι φυσικές καταστροφές ή οι απρόβλεπτες δημοσιονομικές καταστάσεις έκτακτης ανάγκης, μπορούν να ασκήσουν σημαντική επιρροή στους εκδότες των δημοτικών ομολόγων. Τέτοιου είδους απρόσμενα, έκτακτα και κρίσιμα γεγονότα, είναι δυνατόν να προκαλέσουν την άσκηση επιπρόσθετης πίεσης στην οικονομική ευημερία της δημοτικής αρχής από την οποία έχουν εκδοθεί τα αντίστοιχα δημοτικά ομόλογα. Αυτό, επηρεάζει δυνητικά τους ομολογιούχους (Cornaggia et al., 2023).

5.6 Διεθνή παραδείγματα

Για τον μετριασμό των ανωτέρω αναφερόμενων κινδύνων που συνεπάγονται τα δημοτικά ομόλογα, μπορούν να ακολουθηθούν παραδείγματα που δίνονται από άλλες χώρες του εξωτερικού, ως προς την θέσπιση υποστηρικτικών μηχανισμών για την διασφάλιση των δικαιωμάτων των ομολογιούχων. Πρόκειται για ένα μέτρο που λαμβάνεται ακόμα και σε κράτη τα οποία έχουν προηγμένα και ιδιαίτερα αναπτυγμένα χρηματοπιστωτικά συστήματα. Επί παραδείγματι, στην Μεγάλη Βρετανία έχει θεσπιστεί η λεγόμενη «United Kingdom Municipal Bonds Agency (UKMBA)» και στην περίπτωση της Σουηδίας, αλλά και των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης των σκανδιναβικών κρατών, ο οργανισμός «Kommuninvest» (Γκέκας, 2020).

Επιπρόσθετα, στην περίπτωση της μεγάλης Βρετανίας έχει θεσπιστεί ο λεγόμενος «Προληπτικός Κώδικας Δανεισμού (The Prudential Borrowing Code)», για λόγους καθορισμού του εκάστοτε υφιστάμενου ρυθμιστικού πεδίου και του συγκεκριμένου κανονιστικού πλαισίου που διέπει τις ακολουθούμενες πολιτικές χρηματοδότησης των επενδύσεων που είναι συνυφασμένες με την έκδοση δημοτικών ομολόγων. Πιο συγκεκριμένα, ο οργανισμός αυτός επιβάλλει την εξέταση, από τις δημοτικές αρχές της βιωσιμότητας της λύσης του τρόπου δανεισμού χρησιμοποιώντας δείκτες

βιωσιμότητας, όπως για παράδειγμα της επίδρασης του κόστους δανεισμού στον προϋπολογισμό των εσόδων του ΟΤΑ (Γκέκας, 2020).

Τα Δημοτικά Ομόλογα χρησιμοποιούνται ως Χρηματοδοτικά εργαλεία κυρίως σε ομόσπονδα κράτη. Στην Ευρώπη κυριαρχούν τα Γερμανικά, Ελβετικά και Βελγικά των ομόσπονδων κρατιδίων, ενώ στα υπόλοιπα αξιοποιούνται από Γαλλία, Ιταλία και Ηνωμένο Βασίλειο από τις περιφέρειες. Στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής (ΗΠΑ) η αγορά είναι ιδιαίτερα Δυναμική.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η αγορά της Κέντρο-Ανατολικής Ευρώπης όπου με την συνδρομή της Παγκόσμιας Τράπεζας και Εμπειρογνομόνων από τις ΗΠΑ είχε μια αρκετά μεγάλη Δυναμική που συγκρατήθηκε από την χρηματιστηριακή κρίση.

Η Διεθνής εμπειρία δείχνει ότι τα Δημοτικά Ομόλογα επηρεάζονται άμεσα από τις αναταράξεις των χρηματιστηρίων, όπως με την τελευταία και δημιουργούν χρηματοδοτικά προβλήματα (Γερμανία, Βέλγιο), ιδιαίτερα στην Δευτερογενή αγορά που επηρεάζονται από την Προσφορά και την Ζήτηση.

Η έκδοση και Διαχείριση τους απαιτεί υψηλής ποιότητας τεχνογνωσία, Υποστηρικτικούς μηχανισμούς, Κανονιστικό και Ρυθμιστικό πλαίσιο και, όπως είδαμε ανωτέρω, ακόμα και χώρες όπου λειτουργούν προηγμένα χρηματοπιστωτικά συστήματα, έχουν δημιουργήσει υποστηρικτικούς μηχανισμούς

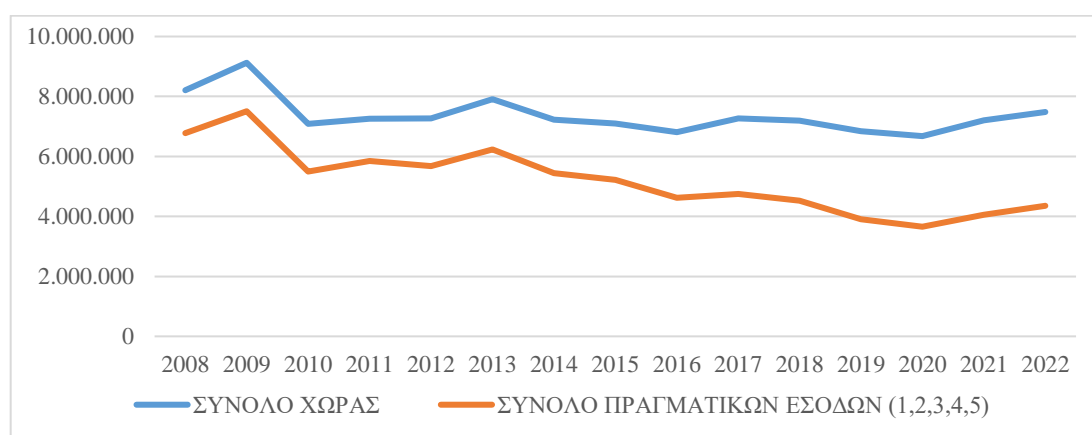
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6. ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

6.1 Τα Έσοδα της ΤΑ στην Ελλάδα

Η πορεία των εσόδων των ΟΤΑ στην Ελλάδα, όπως προκύπτουν από τους πίνακες του Παραρτήματος, αποτυπώνεται στα παρακάτω διαγράμματα:

Διάγραμμα 6.1

Συνολικά Έσοδα Δήμων 2008 - 2022

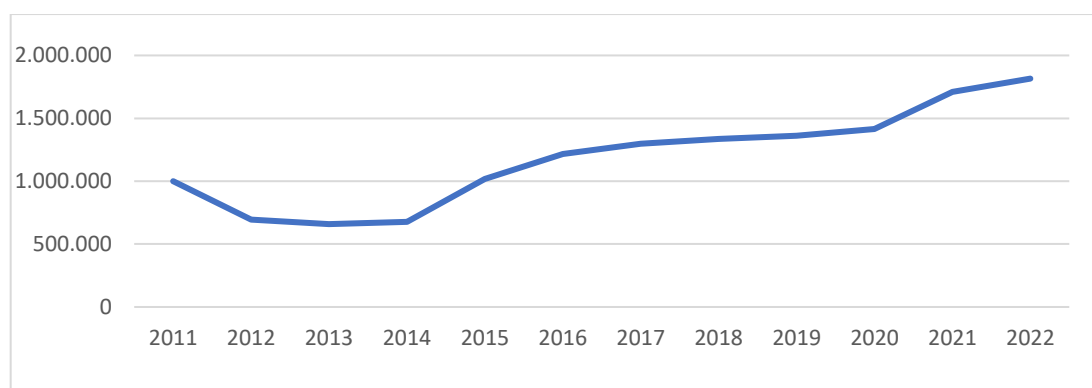

Πηγές : ΕΛΤΣΑΤ , ΥΠΕΣ -Ιδία επεξεργασία

Σύνολο Χώρας = Πραγματικά Έσοδα + εισπράξεις υπέρ τρίτων + χρηματικό υπόλοιπο προηγούμενης χρήσης.

Διάγραμμα 6.2

Συνολικά Έσοδα Περιφερειών 2011 - 2022

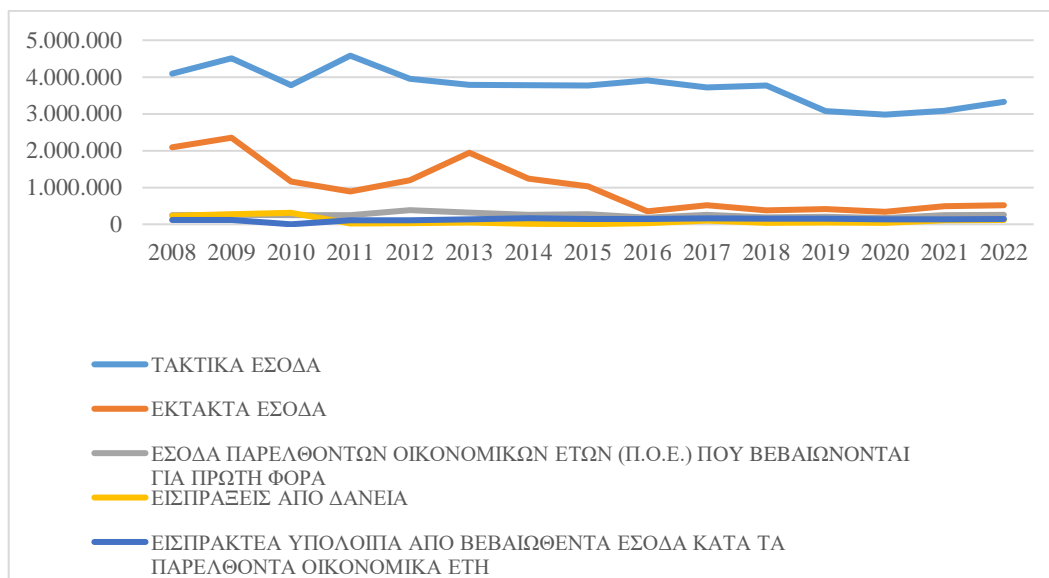

Πηγή : ΥΠΕΣ - ίδια επεξεργασία

Β) Αναλυτικά κατά κατηγορία Εσόδου

Διάγραμμα 6.3

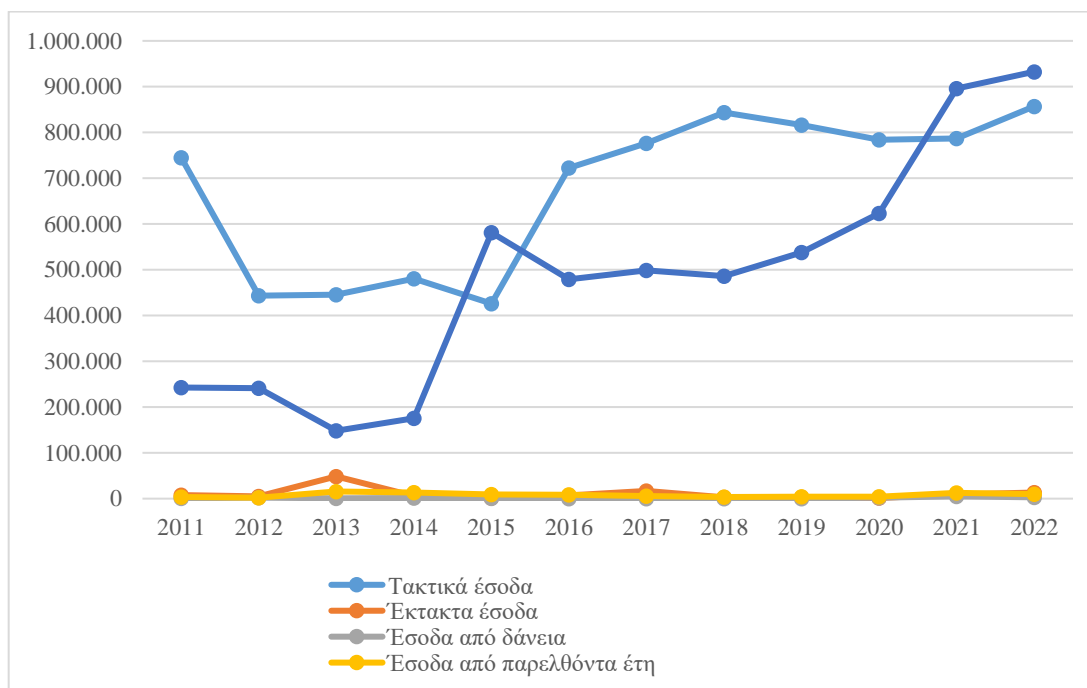
Εξέλιξη Εσόδων Δήμων 2008 – 2022, ανά κατηγορία

Πηγές : ΕΛΤΣΑΤ, ΥΠΕΣ - ίδια επεξεργασία

Διάγραμμα 6.4

Εξέλιξη Εσόδων Περιφερειών 2011 – 2022, ανά κατηγορία

Πηγή : ΥΠΕΣ - ίδια επεξεργασία

Για την περίοδο μέχρι το 2009 παρατηρείται μια αύξηση των εσόδων των ΟΤΑ στην Ελλάδα λόγω της αύξησης των αρμοδιοτήτων τους και άρα των δαπανών που αυτές επιφέρουν.

Σε αυτή την χρονική περίοδο το κύριο μέρος των εσόδων για τους Δήμους είναι τα «Τακτικά έσοδα» (ποσοστό 60%) και τα «Έκτακτα έσοδα» (ποσοστό 31%) και προέρχεται από επιχορηγήσεις που λαμβάνουν οι Δήμοι.

Οι εισπράξεις από Δάνεια αντιπροσωπεύουν μικρό ποσοστό (3,62%)

Για την περίοδο μετά το 2010 παρατηρείται μια μείωση των εσόδων των ΟΤΑ στην Ελλάδα λόγω της εφαρμογής του Καλλικράτη που στόχευε και στην εξοικονόμηση πόρων μέσω μιας διοικητικής αναδιοργάνωσης και με την βελτίωση της αποτελεσματικότητάς της. Το ότι συν έπεσε με τη μεγάλη οικονομική κρίση η οποία επηρέασε σε μεγάλο βάθος και την ΤΑ είναι μάλλον ευνοϊκή για την Ελλάδα.

Σε αυτή την χρονική περίοδο και πάλι το κύριο μέρος των εσόδων για τους Δήμους είναι τα «Τακτικά έσοδα» (ποσοστό 60% έως 80%) και τα «Έκτακτα έσοδα» (ποσοστό 8% έως 30%) και προέρχεται και πάλι από τις επιχορηγήσεις που λαμβάνουν οι δήμο, που μειώθηκαν από το 2010.

Για τις Περιφέρειες επίσης τα «Τακτικά έσοδα» αντιπροσωπεύουν μεγάλο ποσοστό (50%- 60%) ενώ διακρίνουμε ότι τα «Έσοδα από επιχορηγήσεις για επενδύσεις» αντιπροσωπεύουν επίσης μεγάλο ποσοστό λόγω δράσεων του ΕΣΠΑ 2014-2020.

Οι εισπράξεις από Δάνεια αντιπροσωπεύουν μηδενικό έως ελάχιστο ποσοστό (0% έως 2,72%), ενώ εισπράξεις από Ομόλογα δεν υπάρχουν διότι δεν έχει εκδώσει κάποιος Δήμος ή Περιφέρεια της χώρας.

Τα παραπάνω ποσοστά υπολογίστηκαν χωρίς τις «εισπράξεις υπέρ τρίτων», γιατί δεν αποτελούν έσοδο αν και υπολογίζονται στο ταμείο των δήμων, καθώς και το «χρηματικό υπόλοιπο προηγούμενης χρήσης».

6.2 Τα Έσοδα της ΤΑ στην Ευρώπη και Χώρες ΟΟΣΑ

Παραθέτουμε τον παρακάτω πίνακα που αφορά το ΑΕΠ των χωρών της Ε.Ε σε σχέση με τα Δημόσια έσοδα και τα έσοδα των ΟΤΑ και τα ποσοστά επι αυτών για το 2017:

Πίνακας 6.1

ΑΕΠ χωρών ΕΕ σε σχέση με Δημόσια Έσοδα και Έσοδα των ΟΤΑ

Ποσά σε εκατ.€

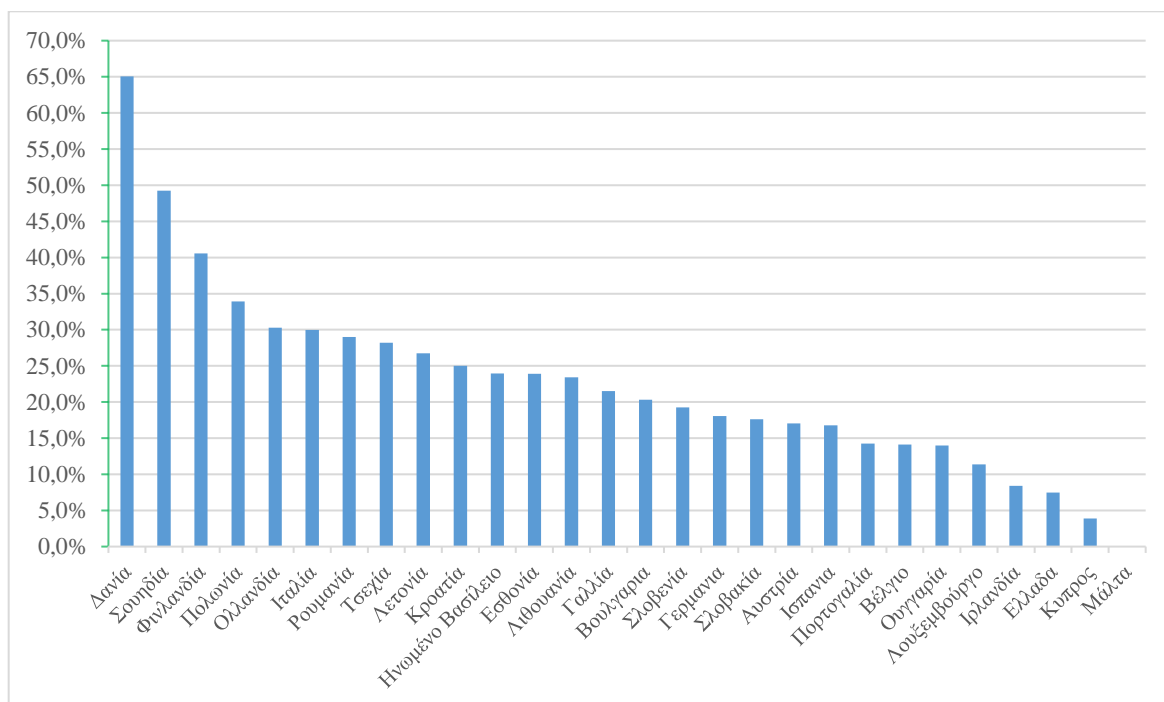
A/A	ΧΩΡΑ	Α.Ε.Π	Δημόσια Έσοδα	Έσοδα Δήμων	Δημόσια έσοδα / ΑΕΠ	Έσοδα Δήμων / ΑΕΠ	Έσοδα Δήμων / Δημόσια Έσοδα
1	Αυστρία	369,2	178,6	30,4	48,4%	8,2%	17,0%
2	Βέλγιο	437,2	224,5	31,7	51,3%	7,3%	14,1%
3	Γερμανία	3263,4	1474,6	266,2	45,2%	8,2%	18,1%
4	Ισπανία	1163,7	441,1	74	37,9%	6,4%	16,8%
5	Βουλγαρία	50,4	18,2	3,7	36,1%	7,3%	20,3%
6	Κροατία	48,7	22,4	5,6	46,0%	11,5%	25,0%
7	Κύπρος	19,2	7,7	0,3	40,1%	1,6%	3,9%
8	Τσεχία	192	77,6	21,9	40,4%	11,4%	28,2%
9	Δανία	288,4	152,5	99,2	52,9%	34,4%	65,0%
10	Εσθονία	23	9,2	2,2	40,0%	9,6%	23,9%
11	Φινλανδία	223,5	118,8	48,2	53,2%	21,6%	40,6%
12	Γαλλία	2287,6	1232,6	265,1	53,9%	11,6%	21,5%
13	Ουγγαρία	123,5	55	7,7	44,5%	6,2%	14,0%
14	Ιρλανδία	296,2	76,2	6,4	25,7%	2,2%	8,4%
15	Ιταλία	1716,9	799,9	239,9	46,6%	14,0%	30,0%
16	Λετονία	26,9	10,1	2,7	37,5%	10,0%	26,7%
17	Λιθουανία	41,9	14,1	3,3	33,7%	7,9%	23,4%
18	Λουξεμβούργο	55,4	24,6	2,8	44,4%	5,1%	11,4%
19	Μάλτα	11,1	4,5	0	40,5%	0,0%	0,0%
20	Ολλανδία	733,2	320	96,9	43,6%	13,2%	30,3%
21	Πολωνία	465,6	184,2	62,5	39,6%	13,4%	33,9%
22	Πορτογαλία	193	82,8	11,8	42,9%	6,1%	14,3%
23	Ρουμανία	187,9	57,2	16,6	30,4%	8,8%	29,0%
24	Σλοβακία	85	33,5	5,9	39,4%	6,9%	17,6%
25	Σλοβενία	43,3	18,7	3,6	43,2%	8,3%	19,3%
26	Σουηδία	477,9	240,6	118,5	50,3%	24,8%	49,3%
27	Ηνωμένο Βασίλειο	2324,3	909,5	217,9	39,1%	9,4%	24,0%
28	Ελλάδα	177,7	86,8	6,5	48,8%	3,7%	7,5%
	ΕΕ	15326,5	6875,4	2370,9	44,9%	15,5%	34,5%

Πηγή : <http://www.oecd.org/regional/EU-Local-government-key-data.pdf> -ιδία επεξεργασία.

Από τον πίνακα 6.1. προκύπτουν τα παρακάτω διαγράμματα:

Διάγραμμα 6.5

Έσοδα ΟΤΑ ως ποσοστό Δημοσίων Εσόδων στην ΕΕ

Πηγή : <http://www.oecd.org/regional/EU-Local-government-key-data.pdf> - Ιδία επεξεργασία

Στο διάγραμμα 6.5 των Εσόδων ΟΤΑ ως ποσοστό των Δημοσίων Εσόδων στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το έτος 2017, βλέπουμε ότι η Ελλάδα κατατάσσεται στις τελευταίες θέσεις με ποσοστό 7,5 % όταν ο μέσος όρος των χωρών της ΕΕ ανέρχεται σε 34,5%.

Στο επόμενο διάγραμμα 6.6, όπου παρουσιάζεται το ποσοστό των Ενοποιημένων Εσόδων των ΟΤΑ ως προς το ΑΕΠ, η Ελλάδα κατατάσσεται και πάλι στις τελευταίες θέσεις με ποσοστό 3,7% όταν ο μέσος όρος των χωρών της ΕΕ ανέρχεται σε 15,5%.

Η σχέση των εσόδων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης με το ΑΕΠ της χώρας θεωρείται ως Δείκτης αποκέντρωσης ενός κράτους. Όσο μεγαλύτερος είναι ο δείκτης το κράτος είναι πιο αποκεντρωμένο.

Διακρίνεται το Σκανδιναβικό πρότυπο με υψηλό επίπεδο Φορολογικής ελευθερίας των Δήμων όπου ο βαθμός αποκέντρωσης είναι 34,4% στην Δανία , 24,8% στην Σουηδία και 21,6% στην Φινλανδία. Αυτό δίνει την δυνατότητα αποτελεσματικότερης και

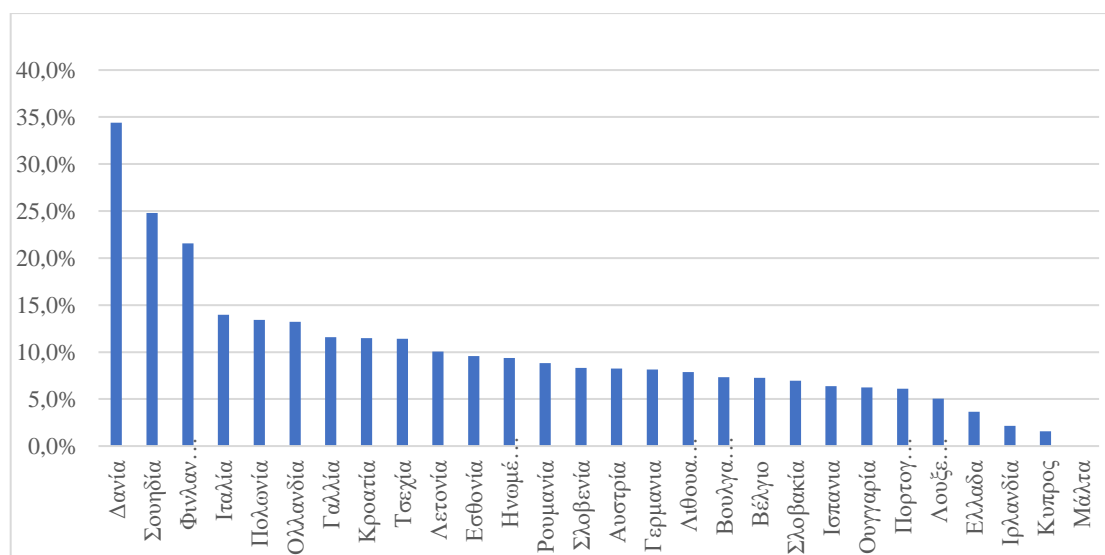
αποδοτικότερης Οργάνωσης των λειτουργιών της ΤΑ και παροχής Υπηρεσιών Υγείας, παιδείας και πρόνοιας.

Το Γερμανικό πρότυπο (Γερμανία, Αυστρία , κλπ.) τα ποσοστά είναι μειωμένα επειδή, πέραν της Ομοσπονδίας , υπάρχει φορολογία και από τα κρατίδια, χωρίς να υπολείπεται σε επίπεδο παροχών από το Σκανδιναβικό πρότυπο.

Σύμφωνα με τον δείκτη η Ελλάδα κατατάσσεται στις πιο συγκεντρωτικές χώρες της ΕΕ. Ο βαθμός αυτός συγκεντρωτισμού της Ελλάδας δείχνει την ανάγκη φορολογικής αποκέντρωσης για την σύγκλιση προς τον μέσο όρο της ΕΕ.

Διάγραμμα 6.6

Έσοδα ΟΤΑ ως ποσοστό του ΑΕΠ των Χωρών της ΕΕ

Πηγή : <http://www.oecd.org/regional/EU-Local-government-key-data.pdf> - Ιδία επεξεργασία

Στον παρακάτω πίνακα 6.2 παρουσιάζεται η διάρθρωση των εσόδων μεταξύ των χωρών του ΟΟΣΑ και ΕΕ. Σε όλα τα τοπικά δημοσιονομικά συστήματα διακρίνουμε σημαντικά ποσοστά σε φόρους και Επιχορηγήσεις.

Παρόλο που υπάρχουν οι ακραίες τιμές χωρών όπως Ισλανδία, Ελβετία αφενός, όπου κυριαρχούν οι φόροι και Ολλανδίας αφετέρου όπου κυριαρχούν οι επιχορηγήσεις, με εξαίρεση Εσθονίας, Λιθουανία και Σλοβακίας που ανήκουν στην Ανατολική Ευρωπαϊκή Ένωση, έχουμε μεικτό σύστημα καθόσον οι επιχορηγήσεις εξυπηρετούν

σημαντικούς στόχους όπως της σύγκλισης και συνοχής και της βοήθειας προς τους αδύνατους Δήμους.

Πίνακας 6.2

Διάρθρωση Εσόδων ΟΤΑ των χωρών ΟΟΣΑ και ΕΕ

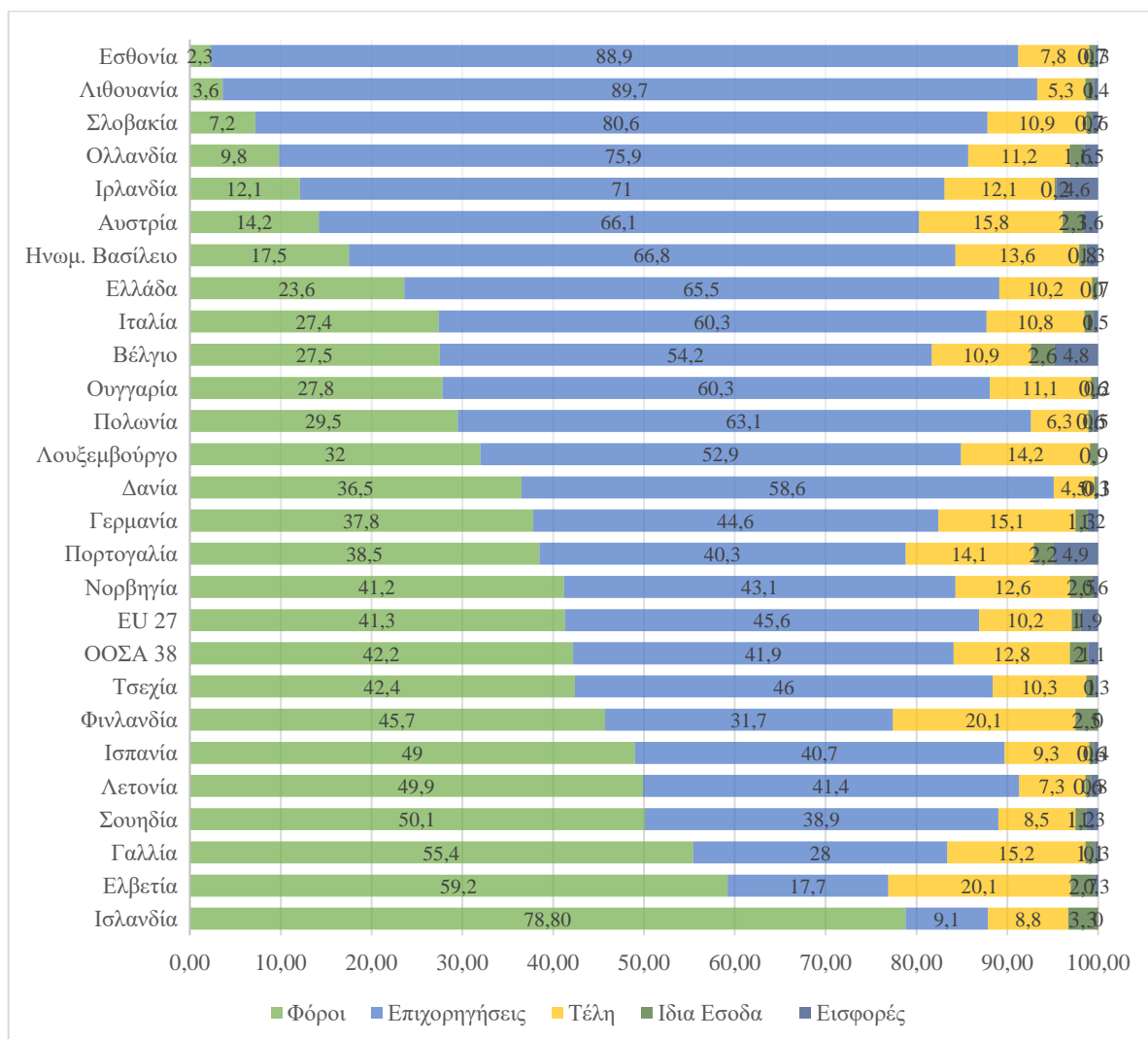
Ποσοστά επι %

A/A	ΧΩΡΑ	Φόροι	Επιχορηγήσεις	Τέλη	Ίδια Έσοδα	Εισφορές
1	Ισλανδία	78,8	9,1	8,8	3,3	0
2	Ελβετία	59,2	17,7	20,1	2,7	0,3
3	Γαλλία	55,4	28	15,2	1,1	0,3
4	Σουηδία	50,1	38,9	8,5	1,2	1,3
5	Λετονία	49,9	41,4	7,3	0,6	0,8
6	Ισπανία	49	40,7	9,3	0,6	0,4
7	Φινλανδία	45,7	31,7	20,1	2,5	0
8	Τσεχία	42,4	46	10,3	1	0,3
9	ΟΟΣΑ 38	42,2	41,9	12,8	2	1,1
10	ΕΥ 27	41,3	45,6	10,2	1	1,9
11	Νορβηγία	41,2	43,1	12,6	2,5	0,6
12	Πορτογαλία	38,5	40,3	14,1	2,2	4,9
13	Γερμανία	37,8	44,6	15,1	1,3	1,2
14	Δανία	36,5	58,6	4,5	0,3	0,1
15	Λουξεμβούργο	32	52,9	14,2	0,9	0
16	Πολωνία	29,5	63,1	6,3	0,6	0,5
17	Ουγγαρία	27,8	60,3	11,1	0,6	0,2
18	Βέλγιο	27,5	54,2	10,9	2,6	4,8
19	Ιταλία	27,4	60,3	10,8	1	0,5
20	Ελλάδα	23,6	65,5	10,2	0,7	0
21	Ηνωμένο Βασίλειο	17,5	66,8	13,6	0,8	1,3
22	Αυστρία	14,2	66,1	15,8	2,3	1,6
23	Ιρλανδία	12,1	71	12,1	0,2	4,6
24	Ολλανδία	9,8	75,9	11,2	1,6	1,5
25	Σλοβακία	7,2	80,6	10,9	0,7	0,6
26	Λιθουανία	3,6	89,7	5,3	1	0,4
27	Εσθονία	2,3	88,9	7,8	0,7	0,3

Πηγή: OECD, <https://www.oecd.org/regional/multi-level-governance/NUANCIER%202023-3.pdf> - Ίδια επεξεργασία

Διάγραμμα 6.7

Διάρθρωση Εσόδων ΟΤΑ των χωρών ΟΟΣΑ και ΕΕ

Πηγή: OECD, <https://www.oecd.org/regional/multi-level-governance/NUANCIER%202023-3.pdf> - Ιδία επεξεργασία

Όπως είδαμε παραπάνω τα έσοδα των ΟΤΑ της Ελλάδας είναι από τα χαμηλότερα ως ποσοστά από τις χώρες του ΟΟΣΑ και της ΕΕ. Η κατάσταση επιβαρύνεται και με την διάρθρωση τους αφού οι επιχορηγήσεις ανέρχονται στο ποσοστό 65,5% , πολύ μεγαλύτερο από τον Μέσο όρο των κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών του ΟΟΣΑ, ενώ τα Έσοδα από φόρους, ως ποσοστό, είναι σημαντικά περιορισμένα.

Ο συνδυασμός αυτός θεωρούμε ότι οδηγεί σε περιορισμό της οικονομικής αυτοτέλει των ΟΤΑ της Ελλάδας.

6.3 Το Χρέος της ΤΑ στην Ευρώπη.

Παραθέτουμε τον παρακάτω πίνακα που αφορά το Χρέος των ΟΤΑ των χωρών της Ε.Ε, την μεταβολή ως ποσοστού του προϋπολογισμού τους σε σχέση με το ΑΕΠ, καθώς και την σχέση του χρέους , ως ποσοστό, με το ΑΕΠ και με τα Δημόσια έσοδα αυτών για το 2021:

Πίνακας 6.3

Χρέος ΟΤΑ των χωρών της ΕΕ (2021)

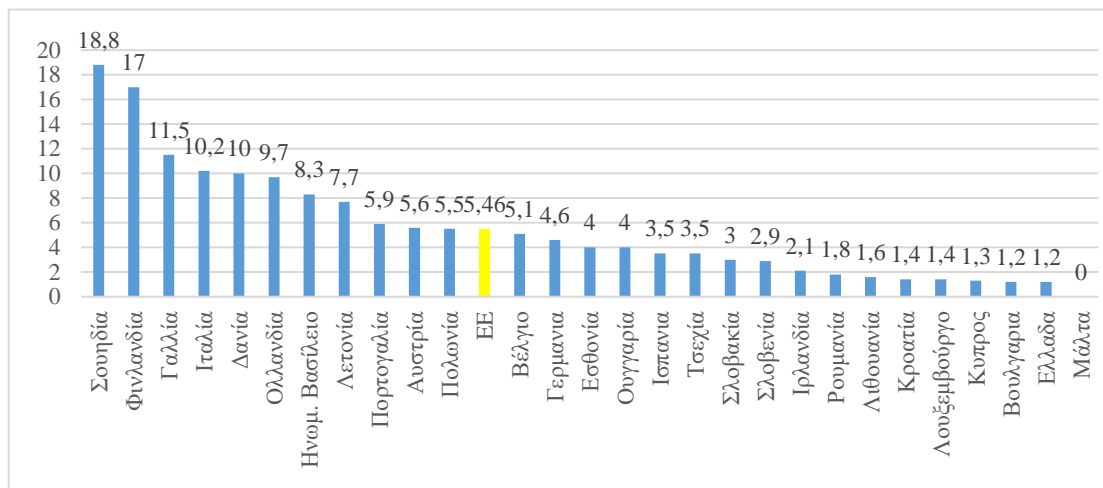
A/A	ΧΩΡΑ	Χρέος σε εκατ. €	Προϋπολογισμός /ΑΕΠ %	Χρέος/ΑΕΠ %	Χρέος/ Δημόσιο Χρέος %
1	Αυστρία	19.711,2	-0,1	5,6	5,5
2	Βέλγιο	22.991,0	0	5,1	4
3	Γερμανία	164.117,8	0,1	4,6	6
4	Ισπανία	22.071,0	0,3	3,5	2,5
5	Βουλγαρία	685,8	0,3	1,2	4,6
6	Κροατία	1.509,8	0	1,4	1,8
7	Κύπρος	163,2	0,2	1,3	1,3
8	Τσεχία	3.500,0	0,9	3,5	7,2
9	Δανία	22.517,9	0,2	10	19,8
10	Εσθονία	908,7	-0,4	4	16,6
11	Φινλανδία	32.682,0	-0,3	17	20,6
12	Γαλλία	248.064,0	0	11,5	8,4
13	Ουγγαρία	950,6	0,2	4	16,6
14	Ιρλανδία	7.399,2	-0,1	2,1	3,2
15	Ιταλία	119.885,7	-0,1	10,2	5,9
16	Λετονία	2.253,0	-0,2	7,7	13,9
17	Λιθουανία	555,8	0,3	1,6	3,2
18	Λουξεμβούργο	938,5	0,1	1,4	4,5
19	Μάλτα	2,0	0	0	0,1
20	Ολλανδία	56.459,0	0,2	9,7	14,6
21	Πολωνία	22.011,4	0,6	5,5	8,1
22	Πορτογαλία	10.856,4	-0,3	5,9	4,1
23	Ρουμανία	3.931,1	0,1	1,8	2,4
24	Σλοβακία	2.228,3	0	3	3,8
25	Σλοβενία	950,2	0,1	2,9	3,2
26	Σουηδία	66.981,5	0,6	18,8	32
27	Ηνωμ. Βασίλειο	107.300,0	0,2	8,3	5,8
28	Ελλάδα	1.148,0	-0,1	1,2	0,5
	Σύνολο	942.773,1	0,10	5,46	7,86

Πηγή: EUROSTAT , OECD, 2023 - Ιδία επεξεργασία

Από τον παραπάνω πίνακα 6.3 προκύπτουν τα παρακάτω διαγράμματα:

Διάγραμμα 6.8

Χρέος ΟΤΑ ως ποσοστό του ΑΕΠ των Χωρών της ΕΕ

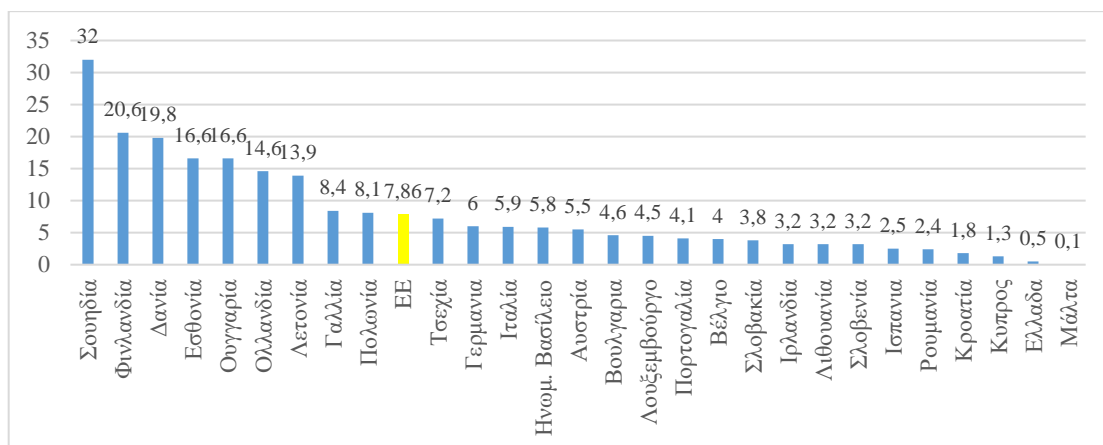

Πηγή:EUROSTAT,https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/GOV_10DD_LOGD/default/table?lang=en&category=gov.gov_gfs10.gov_10dd.gov_10dd_sgd

OECD,<https://www.oecd.org/regional/multi-level-governance/NUANCIER%202023-3.pdf> Ιδία επεξεργασία

Διάγραμμα 6.9

Χρέος ΟΤΑ ως ποσοστό Δημοσίου χρέους στην ΕΕ

Πηγή:EUROSTAT,https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/GOV_10DD_LOGD/default/table?lang=en&category=gov.gov_gfs10.gov_10dd.gov_10dd_sgd

OECD,<https://www.oecd.org/regional/multi-level-governance/NUANCIER%202023-3.pdf> Ιδία επεξεργασία

Η Ελληνική Τοπική αυτοδιοίκηση έχει, μετά την Μάλτα, το μικρότερο χρέος και ως προς το ΑΕΠ (1,2%) και ως προς το Δημόσιο χρέος(0,5%) μεταξύ των χωρών της ΕΕ, 16 φορές μικρότερο από μέσο όρο της ΕΕ.

Πίνακας 6.4

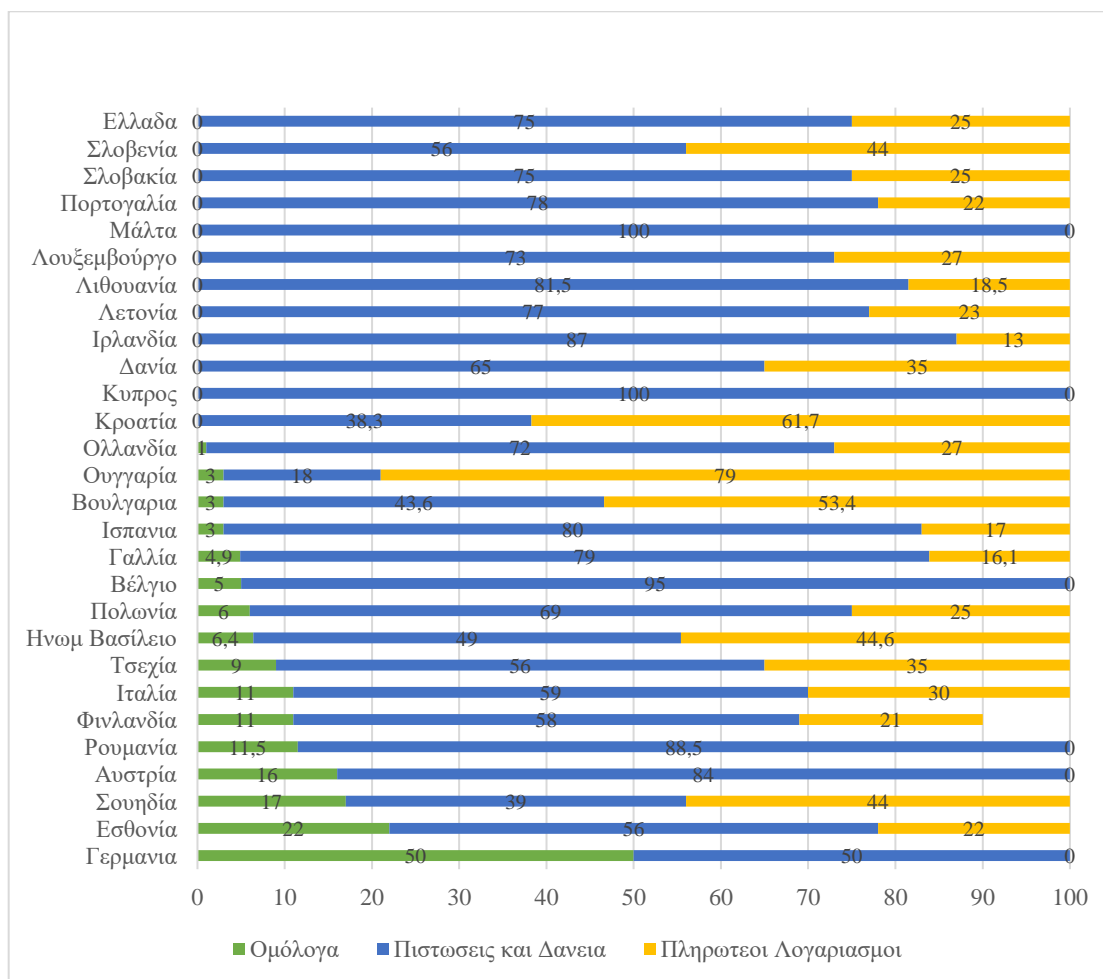
Διάρθρωση Χρέους ΟΤΑ των χωρών της ΕΕ

A/A	ΧΩΡΑ	Χρέος σε εκατ. €	Πιστώσεις -Δάνεια %	Ομόλογα %	Πληρωτέοι Λογαριασμοί%
1	Αυστρία	19.711,2	84	16	0
2	Βέλγιο	22.991,0	95	5	0
3	Γερμανία	164.117,8	50	50	0
4	Ισπανία	22.071,0	80	3	17
5	Βουλγαρία	685,8	43,6	3	53,4
6	Κροατία	1.509,8	38,3	0	61,7
7	Κύπρος	163,2	100	0	0
8	Τσεχία	3.500,0	56	9	35
9	Δανία	22.517,9	65	0	35
10	Εσθονία	908,7	56	22	22
11	Φινλανδία	32.682,0	58	11	21
12	Γαλλία	248.064,0	79	4,9	16,1
13	Ουγγαρία	950,6	18	3	79
14	Ιρλανδία	7.399,2	87	0	13
15	Ιταλία	119.885,7	59	11	30
16	Λετονία	2.253,0	77	0	23
17	Λιθουανία	555,8	81,5	0	18,5
18	Λουξεμβούργο	938,5	73	0	27
19	Μάλτα	2,0	100	0	0
20	Ολλανδία	56.459,0	72	1	27
21	Πολωνία	22.011,4	69	6	25
22	Πορτογαλία	10.856,4	78	0	22
23	Ρουμανία	3.931,1	88,5	11,5	0
24	Σλοβακία	2.228,3	75	0	25
25	Σλοβενία	950,2	56	0	44
26	Σουηδία	66.981,5	39	17	44
27	Ηνωμένο Βασίλειο	107.300,0	49	6,4	44,6
28	Ελλάδα	1.148,0	75	0	25
	ΕΕ	942.773,1			

Πηγή: EUROSTAT , OECD 2023, SNG-WOFI 2022 - Ιδία επεξεργασία

Διάγραμμα 6.10

Διάρθρωση Χρέους ΟΤΑ των χωρών της ΕΕ

Πηγή: EUROSTAT , OECD 2023, SNG-WOFI 2022

Στο διάγραμμα 6.10 της διάρθρωσης του χρέους των ΟΤΑ στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το έτος 2022, βλέπουμε ότι το σημαντικότερο μέρος αφορά Δάνεια και Πιστώσεις και στην Ελλάδα το ποσοστό είναι 75 % και ακολουθούν οι Πληρωτέοι Λογαριασμοί.

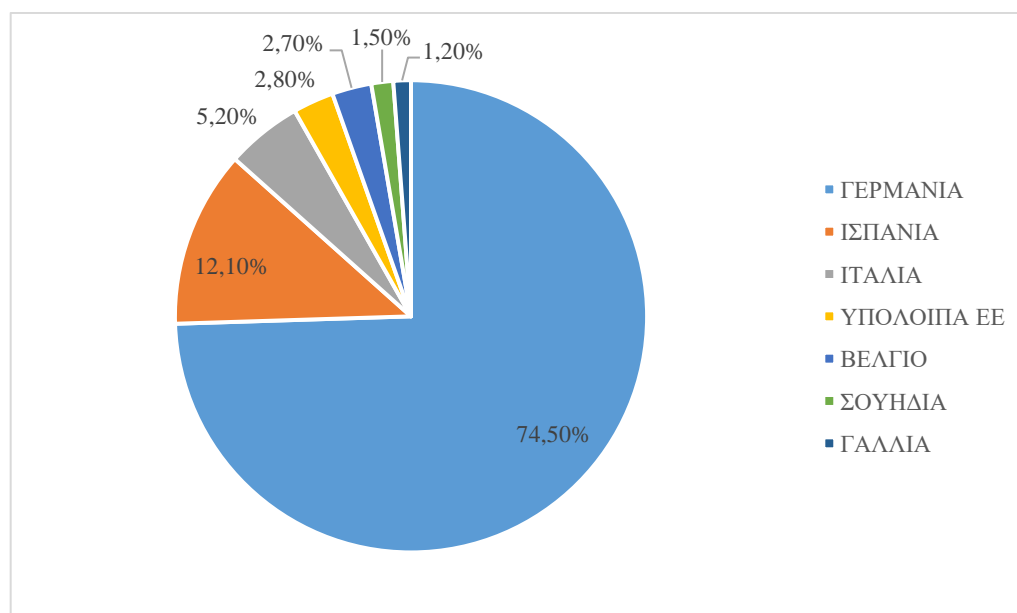
Για τα Ομόλογα γίνεται παρακάτω εκτενής αναφορά , με παράθεση και άλλων στοιχείων.

Στις χώρες του εξωτερικού, η αξιοποίηση των δημοτικών ομολόγων ως επενδυτικών εργαλείων από την πλευρά των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, κατά το έτος 2017, αντιπροσώπευαν ένα σημαντικό ποσοστό της τάξεως του 31,4% του εν γένει χρέους της τοπικής αυτοδιοίκησης στις περιπτώσεις των ομόσπονδων χωρών. Αντίστοιχα, στις

περιπτώσεις των χωρών που διαθέτουν «ενιαία ομοσπονδιακή οργάνωση» το ποσοστό που αντιπροσωπεύουν τα δημοτικά ομόλογα των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης αγγίζει το 6,8% (Γκέκας, 2020).

Στην εικόνα που ακολουθεί φαίνεται η κατανομή των δημοτικών ομολόγων σε διάφορες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης:

Εικόνα 1. Κατανομή των δημοτικών ομολόγων στις χώρες της ΕΕ

Πηγή: <https://kede.gr/dimotika-omologa-lysi-i-provlima/>

Πιο αναλυτικά, παρατηρείται ότι στην περίπτωση της Γερμανίας εμφανίζεται στην υψηλότερο ποσοστό, το οποίο αγγίζει το 74,5%. Κατόπιν, το αμέσως υψηλότερο ποσοστό εμφανίζεται στην περίπτωση της Ισπανίας (12,1%), και στη συνέχεια ακολουθούν η Ιταλία (5,2%), το Βέλγιο (2,7%), η Σουηδία (1,5%) και η Γαλλία (1,2%). Τα υπόλοιπα ευρωπαϊκά κράτη εμφανίζουν ένα εξαιρετικά χαμηλό ποσοστό της τάξεως του 2,8%. Αυτό σημαίνει ότι τα δημοτικά ομόλογα, ως επενδυτικό εργαλείο, δεν είναι ιδιαίτερα δημοφιλέ στην περίπτωση της πλειοψηφίας των ευρωπαϊκών κρατών, ενώ είναι εξαιρετικά δημοφιλέ στην περίπτωση της Γερμανίας.

Στις χώρες της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης και υπό την καθοδήγηση της Παγκόσμιας Τράπεζας και εμπειρογνομόνων από τις ΗΠΑ, ξεκίνησε μια

ενδιαφέρουσα αγορά δημοτικών ομολόγων, κυρίως στην Πολωνία, την Ρουμανία, την Τσεχία, την Εσθονία, την Σλοβακία και την Ουγγαρία.

Η αγορά αυτή, στο ξεκίνημα της, έπεσε πάνω στη χρηματιστηριακή κρίση με αποτέλεσμα να χάσει την δυναμική της. (Γκέκας, 2020).

Στο Ηνωμένο Βασίλειο εμφανίζεται η παρακάτω κατανομή των επιπέδων δανεισμού των ΟΤΑ:

Ποσά σε τιμές 2021-2022 και εκατ. £

	2018	2019	2020	2021	2022
ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΟΜΟΛΟΓΑ	4,095	3,970	3,995	4,259	4,152
PWLB	56,141	62,971	69,907	70,435	74,533
ΑΛΛΟΙ	3,979	2,425	2,288	2,148	2,665
ΣΥΝΟΛΟ	64,215	69,366	76,190	76,842	81,350

ποσοστά

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΟΜΟΛΟΓΑ	6,4%	5,7%	5,2%	5,5%	5,1%
PWLB	87,4%	90,8%	91,8%	91,7%	91,6%
ΑΛΛΟΙ	6,2%	3,5%	3,0%	2,8%	3,3%

PWLB= Public Works Loan Board

Πηγή:https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1162847/Local_Government_Financial_Statistics_England_2023.pdf

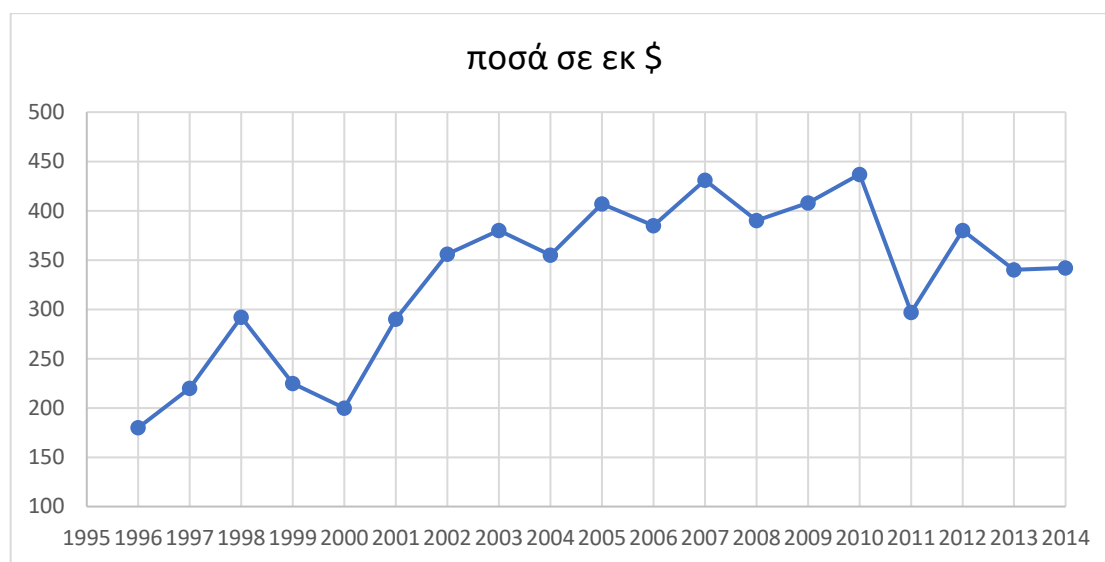
Παρατηρούμε σταθερότητα στην έκδοση Δημοτικών Ομολόγων, αλλά μείωση ως προς το ποσοστό του συνολικού δανεισμού και αύξηση των Δανείων από τον PWLB διότι από το 2016 η χρηματοδότηση πλέον Δημοσίων Έργων που αφορούν τους Δήμους γίνεται από αυτόν τον Φορέα, ο οποίος προσφέρει δανεισμό με χαμηλότερο επιτόκιο από την Αγορά και με ελαστικότερα κριτήρια.

Επίσης, στην περίπτωση των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, τα δημοτικά ομόλογα αποτελούν ένα δημοφιλές επενδυτικό εργαλείο και λόγω του μεγέθους και της χρήσης τους αποτελούν ικανό δείγμα για την εξαγωγή συμπερασμάτων.

Μάλιστα, η αγορά των δημοτικών ομολόγων στις ΗΠΑ αγγίζει το ποσό των 3,8 τρισεκατομμυρίων δολαρίων, που αποδεικνύει την ύπαρξη μίας εξαιρετικά δυναμικής αγοράς δημοτικών ομολόγων τους αμερικανικούς οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης.

Αυτό αποδεικνύεται και κατόπιν της παρατήρησης της πορείας των εκδόσεων δημοτικών ομολόγων στις ΗΠΑ, όπως αυτή απεικονίζεται στην κάτωθι εικόνα, μεταξύ των ετών 1996 – 2014:

Εικόνα 2. Πορεία εκδόσεων Δημοτικών Ομολόγων στις ΗΠΑ

Πηγή: <https://kede.gr/dimotika-omologa-lysi-i-provlima/>

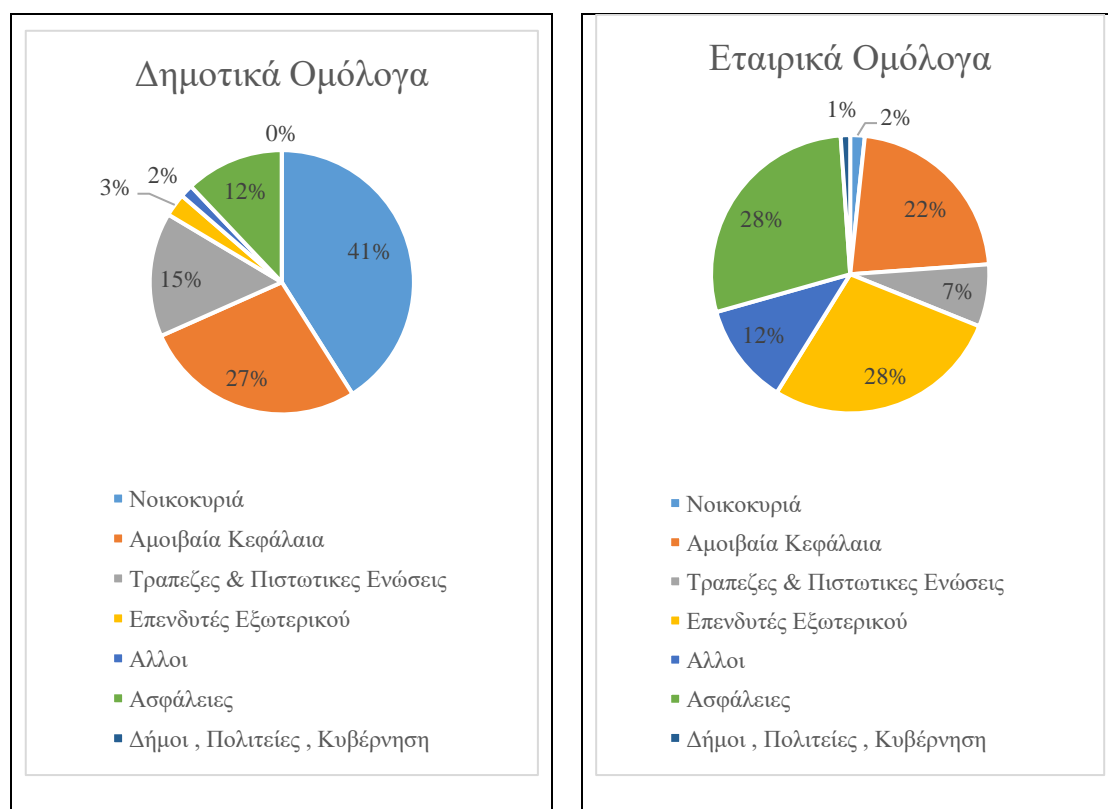
Σημαντικές πτώσεις στην έκδοση δημοτικών ομολόγων στις ΗΠΑ παρουσιάζονται στην περίπτωση των ετών 2000 και 2011. Πρόκειται για δύο έτη έντονων χρηματιστηριακών κρίσεων, τα οποία, εξ όσων αποδεικνύεται, άσκησαν σημαντική επιρροή στην αγορά των δημοτικών ομολόγων των ΗΠΑ. Ωστόσο, η συγκεκριμένη αγορά εμφανίζει ανοδική πορεία μεταξύ του χρονικού διαστήματος 2000 – 2012, με εξαίρεση το έτος 2011, στις προαναφέρθηκε.

Τον Δεκέμβριο 2022, όπως φαίνεται παρακάτω στην Εικόνα 4, η αγορά δημοτικών ομολόγων έχει ανεξόφλητο χρέος 3,8 τρισεκατομμυρίων δολαρίων έναντι του εταιρικών και ξένων αγορών ομολόγων, που έχουν ανεξόφλητο χρέος 13,4 τρισεκατομμυρίων δολαρίων.

Πίνακας 6.4

Αγορά Ομολόγων στις ΗΠΑ. Δεκέμβριος 2022 (ποσά σε εκ\$)

	Δημοτικά Ομόλογα		Εταιρικά Ομόλογα	
Νοικοκυριά	1595	41%	227,2	2%
Αμοιβαία Κεφάλαια	1062,6	27%	2978	22%
Τράπεζες & Πιστωτικές Ενώσεις	591,7	15%	972,8	7%
Επενδυτές Εξωτερικού	108,6	3%	3726,8	28%
Άλλοι	61,3	2%	1582,8	12%
Ασφάλειες	469,2	12%	3799,2	28%
Δήμοι , Πολιτείες , Κυβέρνηση	0	0%	147,4	1%
ΣΥΝΟΛΟ	3888,4	100%	13434,2	100%

Πηγή https://www.invesco.com/us-est/contentdetail?contentId=96ca582c5ed1d510Vgn_VCM100000c2f1bf0aRCRD&dnsName=us

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η κατανομή των επενδυτών όπου σε αντίθεση με τις αγορές εταιρικών και ξένων ομολόγων, η αγορά των Δημοτικών Ομολόγων κυριαρχείται σε μεγάλο βαθμό από ιδιώτες επενδυτές λόγω της ομοσπονδιακής φορολογικής

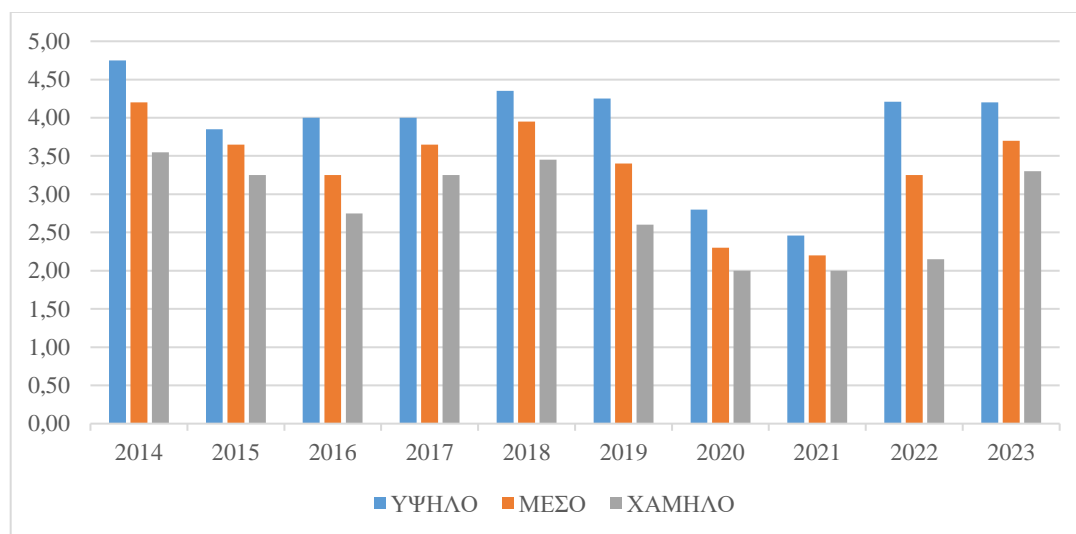
απαλλαγής. Τόσο μέσω άμεσων επενδύσεων σε επιμέρους δημοτικούς τίτλους όσο και έμμεσων επενδύσεων μέσω αμοιβαίων κεφαλαίων και των ETF, οι μεμονωμένοι επενδυτές αντιπροσωπεύουν συνολικά το 68% της συνολικής ιδιοκτησίας δημοτικών ομολόγων.

Μερικά από τα βασικά χαρακτηριστικά που προσελκύουν μικροεπενδυτές στην αγορά δημοτικών ομολόγων είναι η ισχυρή πιστωτική ποιότητα, το αφορολόγητο εισόδημα και η ικανότητα δυνητικής προσθήκης ποικιλομορφίας σε ένα ευρύτερο χαρτοφυλάκιο.

Όσον αφορά την Αυτοδιοίκηση αυτό που την ενδιαφέρει είναι και το επιτόκιο των Δημοτικών Ομολόγων που σήμερα είναι 3,25% (Χαμηλού κινδύνου), 3,75%(μεσαίου) και 4,20 % (Υψηλού) και αυτό των δανείων από τα Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα που είναι 8,5%, ενώ διαχρονικά διαπιστώνεται μια διαφορά από 1% έως 4,30% , όπως εμφανίζονται στους παρακάτω πίνακες:

Πίνακας 6.5

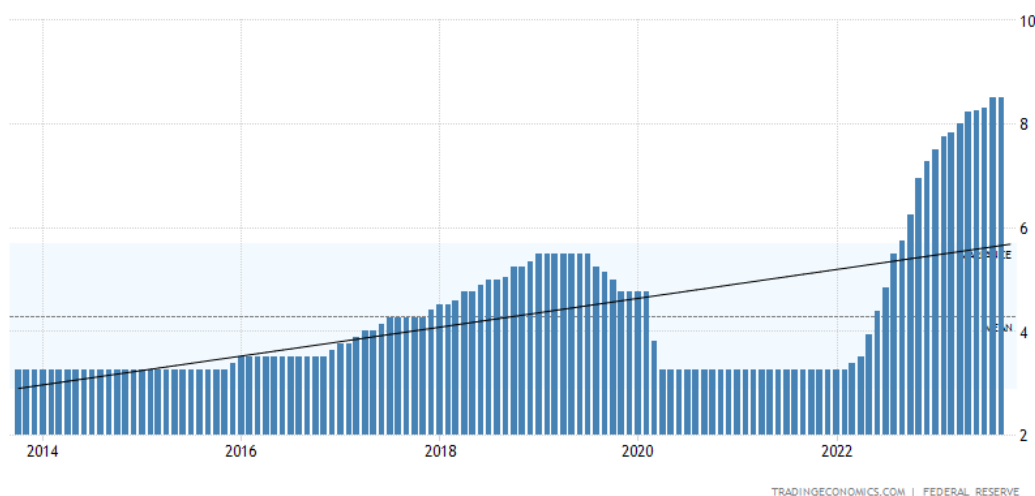
Επιτόκια 20ετων Ομολόγων στις ΗΠΑ. (2014-2023)

Πηγή: <https://www.munibondadvisor.com/market1.jpg>

Πίνακας 6.6

Επιτόκια Δανείων στις ΗΠΑ. (2014-2023)

Πηγή : <https://tradingeconomics.com/united-states/bank-lending-rate>

Όπως αναφέραμε και στο Κεφάλαιο 5 τα ομόλογα, χρησιμοποιούνται για τη συγκέντρωση κεφαλαίων για λόγους ολοκλήρωσης δημοσίων έργων και τελευταία για επενδύσεις με περιβαλλοντικούς στόχους.

Κάθε χώρα θα έχει τις δικές της οικονομικές συνθήκες, ενώ οι Τοπικές Αρχές έχουν διαφορετικές αρμοδιότητες (<https://www.sng-wofi.org/country-profiles/>)

Έτσι, στον πίνακα 6.3 και τα σχετικά διαγράμματα, βλέπουμε τις Τοπικές Αυτοδιοικήσεις των Σκανδιναβικών χωρών, κυρίως, αλλά και Ομόσπονδων να εμφανίζουν μεγάλο ποσοστό χρέους σε σχέση με το ΑΕΠ ή το Δημόσιο χρέος. Αυτό οφείλεται στις τοπικές δημόσιες επενδύσεις σε υποδομές και υπηρεσίες όπως για τις δημόσιες μεταφορές, την ενέργεια με ανανεώσιμες πηγές, την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, την κοινωνική και υγειονομική περίθαλψη, τη στέγαση, τη διαχείριση των αποβλήτων, κλπ. με στόχο την οικονομική βιώσιμη ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή και την εμπιστοσύνη των Δημοτών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Στην εργασία αυτή, θέλοντας να συμβάλουμε στους τρόπους αξιοποίησης νεότερων χρηματοδοτικών εργαλείων από τους ΟΤΑ και κατόπιν της ολοκλήρωσης του συνόλου των περιγραφικών και ποσοτικών αναλύσεων, δίνονται προτάσεις πολιτικής. Αυτές οι προτάσεις πολιτικής μπορούν να ληφθούν υπόψιν και να ακολουθηθούν από τους αρμόδιους μηχανισμούς υποστήριξης και να οδηγήσουν σε ορθότερη αξιολόγηση των προϋποθέσεων για τις ελληνικές περιφέρειες και τους δήμους που έχουν τη δυνατότητα και το συμφέρον, να αξιοποιήσουν τα Δημοτικά Ομόλογα.

Όπως βλέπουμε από τα στοιχεία που παραθέτουμε ανωτέρω, εκτός από την τρέχουσα οικονομική κατάσταση που επιβάλλει στην Τοπική Αυτοδιοίκηση να αναζητήσει επιπλέον χρηματοδοτικές πηγές όπως είναι τα Δημοτικά Ομόλογα και οι προοπτικές που διαγράφονται, για τα επόμενα χρόνια, στην Ελληνική οικονομία, γενικότερα το επιβάλλουν.

Το πρόβλημα αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό στην Ελλάδα διότι πλέον εκτός των ευρωπαϊκών κονδυλίων (κυρίως ΕΣΠΑ), η βασική πηγή χρηματοδότησης είναι το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων, ενώ η ΣΑΤΑ έχει μειωθεί δραματικά, όπως και οι χρηματοπιστωτικές Υπηρεσίες που δεν υπάρχουν στην ουσία.

Ο δανεισμός επιτρέπεται για τη χρηματοδότηση επενδυτικών σχεδίων («χρυσός κανόνας») και για την αναχρηματοδότηση υφιστάμενου χρέους υπό καλύτερες συνθήκες. Ο νόμος 4111/2013 εισήγαγε επιπλέον δημοσιονομικούς κανόνες με στόχο να περιορίσουν το χρέος: οι πληρωμές τόκων δεν πρέπει να υπερβαίνουν το 20% των τακτικών ετήσιων εσόδων και το συνολικό χρέος πρέπει να είναι κάτω από το 60% των συνολικών ετήσιων εσόδων. Απαιτεί επίσης οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης να λαμβάνουν την έγκριση του Υπουργού Οικονομικών για πρόσβαση σε κάθε είδους δάνεια. Τέθηκε φρένο χρέους για τους λίγους δήμους που αντιμετώπιζαν προβλήματα υπερχρέωσης, οι οποίοι εντάχθηκαν σε «Ειδικό Πρόγραμμα Ανάκαμψης της Οικονομίας».

Το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων είτε μόνο του (επιτόκιο 3,10%-3,80%) είτε με την σύμπραξη της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (επιτόκιο 4,10%-4,50%) παρέχει δάνεια στα πλαίσια προγραμμάτων όπως ΑΝΤΩΝΗΣ ΤΡΙΤΣΗΣ, Ενεργειακής

Αναβάθμισης κλπ. Τα κονδύλια που χρησιμοποιούνται για αυτά τα προγράμματα και αναφέρθηκαν παραπάνω είναι περιορισμένα και ως ποσά και ως προς τον σκοπό.

Θα μπορούσαν να ενισχυθούν μέσω έκδοσης Δημοτικών Ομολόγων περιλαμβάνοντας και σκοπούς μη επιλέξιμους από αυτά , όπως σε θέματα κοινωνικών υποδομών, εξοικονόμησης ενέργειας κλπ.

Όπως είδαμε σε πολλές Χώρες η Τοπική Αυτοδιοίκηση αξιοποιεί τα Δημοτικά Ομόλογα για την επίτευξη των στόχων της συνδυάζοντας ένα αποτελεσματικό ρυθμιστικό πλαίσιο και κανόνες διαφάνειας και αποτελεσματικότητας, όπως επίσης και υποστηρικτικούς μηχανισμούς.

Η έκδοση και διαχείριση Δημοτικών Ομολόγων δεν είναι εύκολη Υπόθεση και δεν είναι τυχαίο ότι χώρες με ανεπτυγμένα Χρηματοπιστωτικά Συστήματα χρησιμοποιούν Υποστηρικτικούς μηχανισμούς όπως το Ηνωμένο Βασίλειο τον UK Municipal Bonds Agency (UKMBA) και οι Σκανδιναβικές χώρες την Nordic Local Government Funding Agency (NLFGA) με συνεργασία μεταξύ τεσσάρων φορέων: Kommunalbanken (Νορβηγία), KommuneKredit (Δανία), Kommuninvest (Σουηδία) και Municipality Finance (Φινλανδία).

Τα οφέλη από την διαχείριση των Μηχανισμών αυτών είναι τα χαμηλά επιτόκια σε σχέση με τον Δανεισμό, χαμηλή τιμολόγηση, προσαρμοσμένα προϊόντα στις ανάγκες των ΟΤΑ, οικονομίες κλίμακος και προστασία αλλαγών όρων κλπ. από τον PWLP (για το Ηνωμένο Βασίλειο) και από διαφοροποιημένες πηγές χρηματοδότησης.

Στο Ηνωμένο Βασίλειο ο Προληπτικός Κώδικας Δανεισμού (The Prudential Borrowing Code) θέτει όρια και κανόνες για την πολιτική χρηματοδότησης των τοπικών επενδύσεων, μέσω της έκδοσης δημοτικών ομολόγων, όπως για παράδειγμα, ένας από τους δείκτες βιωσιμότητας είναι η επίδραση του κόστους δανεισμού στον προϋπολογισμό εσόδων του ΟΤΑ(Γκέκας, 2020).

Η Παγκόσμια Τράπεζα προτείνει την δημιουργία ενός αποτελεσματικού θεσμικού πλαισίου έκδοσης και διαχείρισης δημοτικών ομολόγων που μεταξύ άλλων προτείνεται να περιλαμβάνει:

Το ρόλο του ελεγκτικού – υποστηρικτικού μηχανισμού σχετικά με τον δημοτικό δανεισμό.

Την εξειδίκευση των κανόνων δανεισμού της Κεντρικής Τράπεζας.

Τα εναλλακτικά μοντέλα δημοτικού δανεισμού.

Το αποτελεσματικό νομικό πλαίσιο.

Την αποσαφήνιση των κανόνων και των ασφαλιστικών δικλείδων (Γκέκας, 2020).

Ωστόσο, ορισμένες ευρωπαϊκές τοπικές αρχές έχουν εκδώσει δημοτικά ομόλογα χωρίς την στήριξη κάποιου δημόσιου φορέα. Χαρακτηριστική περίπτωση είναι η έκδοση δημοτικού ομόλογου από τη ρουμανική πόλη Oradea. Η πόλη εξέδωσε το πρώτο της δημοτικό ομόλογο το 2003 αξίας 10 εκατομμυρίων Leu Ρουμανίας (2.500.000€) και άλλο ένα αξίας 15 εκατομμυρίων Leu Ρουμανίας, αμέσως μετά, με σκοπό την ανάπλαση του ιστορικού της κέντρου. Οι αρχές της πόλης εγγυήθηκαν την αποπληρωμή τους και την έκδοση υπέγραψε ο δήμαρχος.

Το 2008, ο οίκος αξιολόγησης Fitch έδωσε βαθμολογία B+ στην πόλη για το μακροπρόθεσμο χρέος και ένα B για το βραχυπρόθεσμο χρέος.

Η Δημοτική Αρχή προτίμησε την έκδοση δημοτικού ομολόγου, μετά από συγκριτική μελέτη που πραγματοποιήθηκε για την πόλη Oradea κατέληξε στο συμπέρασμα ότι αν και η φθηνότερη χρηματοδοτική πηγή για την πόλη ήταν το δάνειο που παρείχε η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, σε σχέση με την εσωτερική τράπεζα – δηλαδή την Romanian Commercial Bank – τα δημοτικά ομόλογα που εκδόθηκαν από την πόλη ήταν πολύ πιο βολική (Bunescu, 2010).

Επίσης η δυνατότητα χρηματοδότησης των ΟΤΑ μέσω της έκδοσης ομολόγων είναι εφικτή και στην χώρα μας αν προχωρήσουν οι Υποχρεωτικές μεταρρυθμίσεις που αφορούν στις μεθόδους διαχείρισης πόρων και στη λογιστική των οντοτήτων αυτών.

Οι μεταρρυθμίσεις που πραγματοποιούνται σταδιακά και είναι αναγκαίες, ενισχύουν ολοένα το ρόλο της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης ως παράγοντα για τη βελτίωση της οικονομίας, της αποτελεσματικότητας και της αποδοτικότητας στο δημόσιο.

Στόχος είναι η πληροφόρηση να επιτυγχάνει τον σκοπό της δηλαδή να υπάρχει αξιόπιστη και κατανοητή παρουσίαση και συγκρισιμότητα, με τη χρήση ενιαίου πλαισίου, με τη χρήση δεικτών που επεξηγούν τη λογιστική πληροφορία, με συνέπεια,

επικαιρότητα και επαληθευσιμότητα των χρηματοοικονομικών αναφορών (Καρούτα, Γ. 2018)

Επίσης ένας ακόμα παράγοντας που επιδρά στη σημασία της λογιστικής πληροφορίας είναι το λογιστικό σύστημα, που εν προκειμένω θα εφαρμοστεί η δεδουλευμένη βάση που υιοθετείται ολοένα από τα κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Για την έκδοση Δημοτικών Ομολόγων θα πρέπει να λάβουμε υπόψιν τα παρακάτω :

Οι εναλλακτικές πηγές Χρηματοδότησης των ΟΤΑ όπως είναι τα Δημοτικά Ομόλογα αποτελούν προϊόντα χρηματαγοράς στην οποία οι χρήστες (μέτοχοι, Επενδυτές) απαιτούν χρηματοοικονομική πληροφόρηση καθιστώντας πλέον την λογιστική πληροφορία όχι μόνο χρήσιμη, αλλά αναγκαία.

Ως χρηματοοικονομική πληροφόρηση δεν νοείται πλέον μόνο η παρουσίαση του βαθμού συμμόρφωσης της οντότητας στους κανόνες και τις διαδικασίες, αλλά ως ανάγκη για παρουσίαση της κατανομής και χρήσης των δημόσιων πόρων και των αποτελεσμάτων (κέρδη-οφέλη) που επιτυγχάνονται μέσω αυτών, με σκοπό και την αξιολόγηση του έργου των ΟΤΑ.

Η ομάδα των Επενδυτών ενδιαφέρεται για πληροφόρηση σχετικά με την ρευστότητα, τον συσχετισμό των εισροών – εκροών της περιόδου, την εκτίμηση της βιωσιμότητας του ΟΤΑ, την επίτευξη κέρδους-οφέλους, καθώς επίσης και την περιουσιακή κατάσταση και τις υποχρεώσεις του.

Σημαντικό επομένως είναι η παραπάνω πληροφόρηση και η επεξεργασία των δεδομένων αυτής της οικονομικής συμπεριφοράς, να παρέχει ασφαλή συμπεράσματα στα πλαίσια εκπόνησης οικονομικών αναλύσεων και στατιστικών μελετών για την αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας του ΟΤΑ που ενδιαφέρεται να εκδώσει ομόλογο. Επίσης με την εξαγωγή Πιστοληπτικής βαθμολογίας δύναται να διασφαλιστεί η εμπιστοσύνη των επενδυτών, ώστε οι ΟΤΑ στην Ελλάδα που έχουν τη δυνατότητα να λάβουν καλή πιστοληπτική βαθμολογία να μπορούν αφενός να προσελκύσουν ευκολότερα επενδυτές για την κάλυψη της έκδοσης Ομολόγων και αφετέρου να έχουν χαμηλό κόστος χρηματοδότησης τους.

Τα λογιστικά συστήματα των ΟΤΑ τείνουν να προσαρμόζονται στην ανάγκη αυτή, ώστε οι εκθέσεις που καταρτίζονται με βάση «πρότυπα» να προσδίδουν στην λογιστική

πληροφόρηση την μέγιστη χρησιμότητα προκειμένου να την καταστήσουν παράγοντα αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας.

Με τον Ν3156/2003 εκσυγχρονίστηκε το υφιστάμενο Νομικό πλαίσιο, θεσπίστηκαν φορολογικές και άλλες απαλλαγές και διευκολύνσεις και το Ομολογιακό Δάνειο έγινε εύχρηστο και αποτελεσματικό εργαλείο άντλησης κεφαλαίων

Στο άρθρο 156 του νόμου 4270 του 2014 (Ν.4270/2014) εξηγείται ο σκοπός και η χρησιμότητα της λογιστικής τυποποίησης, όπως αναφερθήκαμε παραπάνω.

Με το Προεδρικό Διάταγμα 54 του 2018 (ΠΔ.54/2018), που θα εφαρμοστεί στους ΟΤΑ από 01.01.2025, «καθορίζονται οι βασικές λογιστικές αρχές και κανόνες του Λογιστικού Σχεδίου της Γενικής Κυβέρνησης, το σχέδιο λογαριασμών μέχρι το βαθμό ανάλυσης για τον οποίο είναι υποχρεωτικά κοινό για όλη τη Γενική Κυβέρνηση, τα τηρούμενα βιβλία και ο τρόπος τήρησης αυτών, τα λογιστικά πρότυπα που ακολουθούνται, καθώς και το λοιπό περιεχόμενό του».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Μετά την οικονομική κρίση από το 2008 και την περίοδο του covid-19 με τις κοινωνικοοικονομικές συνέπειες που διανύουμε διαπιστώνουμε την δραματική μείωση των τοπικών επενδύσεων τόσο στην Ευρωπαϊκή Τοπική Αυτοδιοίκηση όπου αναζητούνται εναλλακτικές λύσεις για την χρηματοδότηση των υποδομών τους, όσο και στους Ελληνικούς Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης με την μείωση των τακτικών εσόδων και επιχορηγήσεων.

Η συμβολή της παρούσας εργασίας στην υφιστάμενη γνώση έγκειται στο ότι μέσα από την αξιολόγηση καλών πρακτικών, αλλά και των προβλημάτων που αντιμετώπισαν οι χώρες που προέβησαν στη χρήση των διάφορων νεότερων και εναλλακτικών χρηματοδοτικών εργαλείων, προκύπτουν τα παρακάτω συμπεράσματα τα οποία μπορούν να αξιοποιηθούν και για την περίπτωση της Ελλάδας. Ειδικά για τον τρόπο εισαγωγής και αξιοποίησης των Ομολόγων γίνονται αναλυτικές προτάσεις.

Η οικονομική Αυτονομία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης εξαρτάται από την φορολογική της εξουσία, την δυνατότητα δηλαδή επιβολής και είσπραξης φόρων με την μικρότερη και δικαιότερη φορολογική επιβάρυνση των πολιτών.

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση αλλά και διεθνώς η πολιτική αυτή προχωρά με αποκέντρωση των αρμοδιοτήτων της Φορολογικής Εξουσίας και μεγαλύτερης συμμετοχής της ΤΑ στα φορολογικά Έσοδα.

Η Ελλάδα, παρά την σχετική επιταγή του Συντάγματος (άρθρα 101 και 102) και τις διαχρονικές νομοθετικές μεταρρυθμίσεις, παραμένει ένα συγκεντρωτικό κράτος και είναι μεταξύ των κρατών που οι ΟΤΑ δεν έχουν δυνατότητα επιβολής φόρων, εφόσον έχουν περιορισμένη εκ του νόμου φορολογική εξουσία και η οικονομική τους πολιτική περιορίζεται στην άντληση, από το Κράτος, τακτικών εσόδων και επιχορηγήσεων.

Το τοπικό χρέος δεν αποτελεί κινητήρια δύναμη του δημόσιου χρέους στην Ελλάδα, όπως αντικατοπτρίζεται από το χαμηλό επίπεδό του ως ποσοστό του ΑΕΠ και του συνολικού δημόσιου χρέους (1,2% και 0,5% αντίστοιχα το 2020), ειδικά σε σύγκριση με τον μέσο όρο του ΟΟΣΑ για τις ενιαίες χώρες (14,5% του ΑΕΠ και 10,5% του δημόσιου χρέους). Το 2020, το χρέος αποτελείται από χρηματοοικονομικό χρέος (75%)

και λοιπούς πληρωτέους λογαριασμούς (25%). Το χρηματοοικονομικό χρέος αποτελείται αποκλειστικά από δάνεια καθόσον δεν εκδίδονται ομόλογα από τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Οι καλές πρακτικές που εφαρμόζουν πολλές Ευρωπαϊκές χώρες το Ηνωμένο Βασίλειο οι Σκανδιναβικές χώρες και οι ΗΠΑ τόσο στον τομέα της φορολογικής αποκέντρωσης για την ενίσχυση των ιδίων πόρων, όσο και της Οικονομικής Αυτοτέλειας με την χρήση νέων εναλλακτικών μορφών χρηματοδότησης της ΤΑ κυρίως όπως οι ΣΔΙΤ και τα Δημοτικά Ομόλογα, προτείνονται και θα μπορούσαν να εφαρμοστούν και στην Ελλάδα.

Ειδικότερα :

Φορολογική Αποκέντρωση

Η Ελλάδα είναι ένα από τα πιο συγκεντρωτικά κράτη της Ευρώπης σε αντίθεση με τα πιο ανεπτυγμένα που έχουν αποκεντρωμένη μορφή με Αυτονομία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης που μπορεί να αναλαμβάνει τις αναπτυξιακές πρωτοβουλίες που επιθυμεί.

Τα έσοδα είναι από χαμηλότερα στην Ευρώπη, με βάση δε και την διάρθρωση τους, χρειάζονται ενίσχυση με έμφαση στα ίδια έσοδα.

Η φορολογική αποκέντρωση θα πρέπει να αφορά στην δημιουργία οργανωμένου και αποτελεσματικού εισπρακτικού μηχανισμού από την ΤΑ, με την καθοδήγηση της Κεντρικής Διοίκησης, για την εφαρμογή φορολογικής εξουσίας, όπως είπαμε και ανωτέρω με την δυνατότητα επιβολής και είσπραξης φόρων με την μικρότερη φορολογική επιβάρυνση των πολιτών.

Έτσι θα δοθεί η δυνατότητα να μεταφερθούν σταδιακά νομοθετημένοι φόροι που αφορούν την ΤΑ και ιδιαίτερα φόροι Ακίνητης περιουσίας όπως στις Σκανδιναβικές Χώρες κυρίως.

ΣΔΙΤ

Συχνά οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης έχουν όραμα για μια βιώσιμη κοινωνία και επιθυμούν να πρωτοστατήσουν στις επενδύσεις έργων υποδομής και επενδύσεις

για το κλίμα και την ενέργεια. Δεν διαθέτουν όμως, όλοι, την τεχνική ικανότητα και τα χρηματοδοτικά εργαλεία για την υλοποίηση τους

Ένα σχήμα ΣΔΙΤ θα μπορούσε να αποτελέσει ευκαιρία για την υλοποίηση αυτών των έργων εφόσον συνδυάζονται Ευρωπαϊκά κονδύλια, Ιδιωτικά κεφάλαια και άλλα χρηματοδοτικά εργαλεία, όπως τα Δημοτικά Ομόλογα. Έτσι τα έργα παραμένουν δημόσια με Δημοτικό έλεγχο και διαμοιράζονται οι κίνδυνοι αποτυχίας μελετών, κατασκευής και λειτουργίας.

Δημοτικά Ομόλογα

Τα Δημοτικά Ομόλογα, για τα οποία δόθηκε ιδιαίτερη βαρύτητα στην εργασία αποτελούν ένα χρήσιμο εργαλείο για τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης για την χρηματοδότηση των επενδύσεων τους, ιδιαίτερα σε περιόδους κρίσης λόγω της μείωσης των πηγών χρηματοδότησης.

Τα δημοτικά Ομόλογα έχουν χαμηλότερο επιτόκιο από τα δάνεια που παρέχουν οι Τράπεζες και άρα το κόστος χρήματος είναι μικρότερο.

Μπορούν να χρησιμοποιηθούν είτε ως μόνη πηγή Χρηματοδότησης, είτε συμπληρωματικά σε ενίσχυση άλλων προγραμμάτων, αλλά και για επενδύσεις που δεν μπορούν να υπαχθούν σε αναπτυξιακά προγράμματα ή και ΣΔΙΤ , όπως αναφέρθηκε ανωτέρω.

Για τους επενδυτές θεωρούνται χαμηλού ρίσκου επένδυση και έχουν υψηλότερα επιτόκια από τις Τράπεζες και συνήθως χαμηλότερο έως μηδενικό φορολογικό συντελεστή.

Πέρα από τα οικονομικά οφέλη ο πολίτης αισθάνεται ότι συμβάλει στην ευημερία των συμπολιτών του με την χρηματοδότηση επενδύσεων στις υποδομές, και κοινωνικές Υπηρεσίες της περιοχής.

Η έκδοση Δημοτικών Ομολόγων από τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης της Ελλάδας μπορεί να προχωρήσει εφαρμόζοντας τις παραπάνω προτάσεις πολιτικής για την υλοποίηση των μεταρρυθμίσεων που απαιτούνται, και με την χρήση καλών

πρακτικών από την διεθνή εμπειρία και ειδικότερα τα μοντέλα του Ηνωμένου Βασιλείου και της Σουηδίας.

Δεν απαιτείται στην Ελλάδα να δημιουργήσουμε νέους υποστηρικτικούς μηχανισμούς αλλά να αξιοποιήσουμε, το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων, την ΕΕΤΑΑ και την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς για την υλοποίηση αυτών των μεταρρυθμίσεων.

Είναι σημαντικό όμως αφού φτιάξουμε ένα διαυγές ρυθμιστικό πλαίσιο να γίνει αξιολόγηση, με ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια, ποιοι ΟΤΑ έχουν τη δυνατότητα αλλά και το συμφέρον, να αξιοποιήσουν τα Δημοτικά Ομόλογα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

Αλεξοπούλου, Μ., Βαγιωνάκης, Ν., Κατσούλης, Δ., Ξηρός, Θ., Παπανικολάου, Κ., Παυλίδου, Ε., & Πικραμένος, Μ. (2020). Τοπική αυτοδιοίκηση – οργάνωση και λειτουργία. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Γαλιάτσος, Κ. (2023). Βασικές γνώσεις επενδυτικής τραπεζικής. Διαθέσιμο στο: <https://www.hba.gr/5ekdosis/uplfiles/vivlia-downloads/ependytikitrapeziki-prosartima.pdf>

Γερογιάννη, Μ. (2011). Καλλικράτης και Κοινωνία των Πολιτών. Αθήνα: Σάκκουλας.

Γκέκας, Ρ. (2020). Δημοτικά ομόλογα: Λύση ή πρόβλημα. Διαθέσιμο στο: <https://kede.gr/dimotika-omologa-lysi-i-provlima/>

Γκόντορας, Γ. & Μπέλλος, Χ. (2002). Η εφαρμογή της χρηματοδοτικής μίσθωσης (Leasing) στο δημόσιο τομέα. Αθήνα: Χρήστος Θ. Μπέλλος.

Γνωμοδότηση Πρωτοβουλίας της Επιτροπής των Περιφερειών (2009), Λευκή Βίβλος για την πολυεπίπεδη διακυβέρνηση της Επιτροπής των Περιφερειών. Διαθέσιμο στο: https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/regi/dv/cdr89-2009 /cdr89-2009 el.pdf

Καρούτα, Γ. (2018) Η σημασία της λογιστικής πληροφορίας στους δημοσίους οργανισμούς (Διπλωματική Εργασία) Πανεπιστήμιο Πειραιώς ΠΜΣ- Λογιστική και Έλεγχος Επιχειρήσεων και Δημοσίων Οργανισμών

Καλογιάννης, Σ. (2023). Σχέδιο πόλεων και δημόσιος χώρος στις απαρχές του ελληνικού κράτους. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Καρακατσάνης, Γ. (2019). Οικονομική διοίκηση των ΟΤΑ. Αθήνα: Εκδόσεις ΡΥΓΧΟΣ.

Κουλουμπίνη, Ε. (2017). Τρόποι βελτίωσης της Οικονομικής κατάστασης των δήμων και των επιχειρήσεων αυτών. Σε αναζήτηση επίκαιρων και πιο αποτελεσματικών ελέγχων. Θεωρία και Πράξη διοικητικού δικαίου, 10 (3-4).

- Κωστόπουλος, Γ. (1996). Ευρωπαϊκή Ένωση και Τοπική Αυτοδιοίκηση. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
- Λαδιάς, Χ. (2014). Ειδικά θέματα τοπικής αυτοδιοίκησης. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
- Λιακοπούλου, Θ. (2006). Οι Δήμοι και Οι Κοινότητες θα μπορούν να συνάπτουν συμβόλαια Leasing. Διαθέσιμο στο: <https://www.kathimerini.gr/economy/local/256338/oi-dimoi-kai-oi-koinotites-tha-mporoy-n-na-synaptoyn-symvaseis-leasing/>
- Μπέσιλα-Βήκα, Ε. (2011). Η επιχειρηματική δραστηριότητα των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Αθήνα: Σάκκουλας.
- Μπέσιλα-Βήκα, Ε. (2019). Τοπική αυτοδιοίκηση - Υπό το πρίσμα του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων και του Προγράμματος «Καλλικράτης». Αθήνα: Σάκκουλας.
- Πάλλης, Χ. (2013). Τα οικονομικά της τοπικής αυτοδιοίκησης. Αθήνα: ΕΥΡΑΣΙΑ.
- Παπαγεωργίου, Γ.(2009). Συγκριτική μελέτη της τοπικής αυτοδιοίκησης στον ευρωπαϊκό χώρο. Διαθέσιμο στο: <http://archive.eclass.uth.gr/eclass/modules/document/file.php/ANTMB201/EU-Aftodioikisi.pdf>
- Μπαντουβάκης, Μ. (2007) https://www.ekdd.gr/ekdda/files/ergasies_esta/T1/027/10040.pdf
- Πετράκος Γ, Ψυχάρης Γ (2004), Περιφερειακή ανάπτυξη στην Ελλάδα, Εκδόσεις Κριτική
- Πράσινο Ταμείο. (2023). Επίσημος Ιστότοπος. Διαθέσιμο στο: <https://prasinotameio.gr>
- Ράντος, Α. (2023). Τοπική αυτοδιοίκηση και προστασία του περιβάλλοντος. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων. (2023). Επίσημος Ιστότοπος. Διαθέσιμο στο: <http://www.tpd.gr>
- Χρυσανθάκης, Χ. (2015). Τοπική αυτοδιοίκηση – αποκεντρωμένη διοίκηση. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Χλέπας, Ν. & Γέτιμης, Π. (2018). Δημοσιονομική εξυγίανση στην Τοπική Αυτοδιοίκηση. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

Ξενόγλωσση

Abakah, A. A. (2020). Local religious beliefs and municipal bond market outcomes. *Financial Management*, 49(2), 447-471.

Baresa, S., Bogdan, S., & Ivanovic, Z. (2012). Factoring perspective: Croatia vs European Union. *UTMS Journal of Economics*, 3(2), 141-166.

Benkovic, S., Krivokapic, J., & Milosavljevic, M. (2015). Application of the public-private partnership organizational structure in the improvement of business operations of public sector enterprises in Serbia. *Lex Localis*, 13(3), 397.

Bergstresser, D., & Herb, P. (2023). Do Risk Premia Explain Dealer Markups in Municipal Bond Offerings?. Available at SSRN 3881297.

Bunescu, L., (2010) Municipal bonds: a viable funding option for Oradea local public administration: economic analysis working paper. *Atlantic Review of Economics* 9: 1–15.

Chen, T., Kamiya, S., & Lou, P. (2019). Investors' Financial Health and Municipal Bond Liquidity Risk. Nanyang Technological University Unpublished working paper.

Cornaggia, K., Hund, J., & Nguyen, G. (2023). The price of safety: The evolution of municipal bond insurance value. *Management Science*, 0(0).

Du Boys, C., Padovani, E., & Orelli, R. L. (2014). Assessing Financial Health of Local Governments: Going Beyond Accounting Standards. EGPA Annual Meeting.

Gao, Y., Tian, L., Cao, Y., Zhou, L., Li, Z., & Hou, D. (2019). Supplying social infrastructure land for satisfying public needs or leasing residential land? A study of local government choices in China. *Land Use Policy*, 87, 104088.

Gaur, P., & Singh, A. B. (2023). Market-based Financing Through Municipal Bond in India: Investor's Checklist Using Structural Equation Modeling (SEM). *Business Perspectives and Research*, 22785337231165843.

- Ivanyshyn, V., & Pecheniuk, A. (2021). Municipal Bonds as a Financial Component of the Development of Territorial Communities in Ukraine. *Journal of Policy & Governance*, 1, 21.
- Lu, Y., & Sun, T. (2013). Local government financing platforms in China: A fortune or misfortune?. *International Monetary Fund*.
- Mazllami, J. (2021). Fiscal Decentralization and Alternative Financial Sources for the Local Self-Government in Republic of North Macedonia-Overview. *SEEU Review*, 16(1), 14-29.
- Mishra, R. K., Mahapatra, M. S., & Geeta, P. (2020). Municipal Bonds as an Investment Option among Indian Investors. *South Asian Journal of Management*, 27(2).
- Omstedt, M. (2020). Reading risk: The practices, limits and politics of municipal bond rating. *Environment and Planning A: Economy and Space*, 52(3), 611-631.
- Painter, M. (2020). An inconvenient cost: The effects of climate change on municipal bonds. *Journal of Financial Economics*, 135(2), 468-482.
- Ramos, D. J. (2023). The Layman's Guide to Bonds and Municipal Bonds. *Journal of Financial Risk Management*, 12(1), 79-86.
- Samal, M. (2021). Rethinking the Concept of Municipal Bonds to Improve Urban Governance in India. *Journal of Infrastructure Development*, 13(1), 44-52.
- Singh, S., & Dhanda, S. (2021). Municipal Bonds: Financing Urbanization in India. *South Asian Journal of Management*, 28(4).
- Skuzza, S. (2017). Legal conditions limiting fundraising capabilities of local self-government units. Status and original propositions concerning introduction of changes together with Bank Gospodarstwa Krajowego. *Financial Law Review*, 2(3), 48-60.
- Temel, J. W., & Bond Market Association. (2001). *The fundamentals of municipal bonds*. NY: John Wiley & Sons.
- Uckar, D., & Tezzele, R. B. (2020). Municipal Bonds As A Possible Model Of Financing Capital Projects Of Local Self-Government Units. *Economic and Social Development: Book of Proceedings*, 19-30.

Vukovic, D. B., Maiti, M., Kochetkov, D., & Bystryakov, A. (2021). How attractive are municipal bonds for the passive competitiveness: the case of immunization of municipal bonds. *Competitiveness Review: An International Business Journal*, 31(5), 793-809.

Wang, L., Qi, X., & Zhou, L. (2022). Prospects and Challenges of Public-private Partnership Model for the Development of China's Infrastructure. *Lex Localis*, 20(2), 321-346.

Ηλεκτρονικές Πηγές.

<https://openeclasse.panteion.gr/modules/document/file.php/TMI104/%CE%95%CE%BD%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B5%CF%82/12.pdf> (πρόσβαση 8-10-2023)

https://wwwapp.eetaa.gr/fundings/index.php?tag=view_programmata_details&programma_id=82 (πρόσβαση 8-9-2023)

OECD, 2023. *Subnational Governments in OECD Countries: Key Data 2023 Edition* (πρόσβαση 10-10-2023)

ΠΔ.54/2018 <https://www.taxheaven.gr/law/%CE%A0.%CE%94.54/2018> (πρόσβαση 10-06-2023)

<https://www.munibondadvisor.com/market1.jpg>(πρόσβαση 15-10-2023)

<https://tradingeconomics.com/united-states/bank-lending-rate>(πρόσβαση 15-10-2023)

www.hellskps.gr

www.espa.gr

<https://2014-2020.espa.gr/el/Pages/staticESPA2014-2020.aspx>

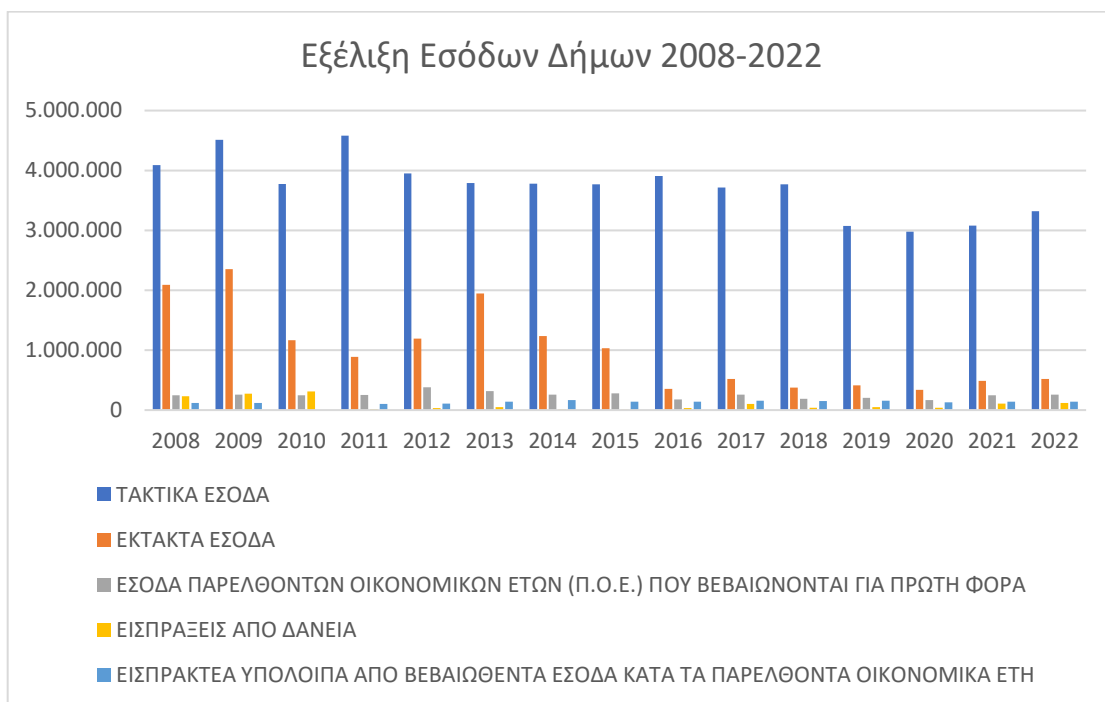
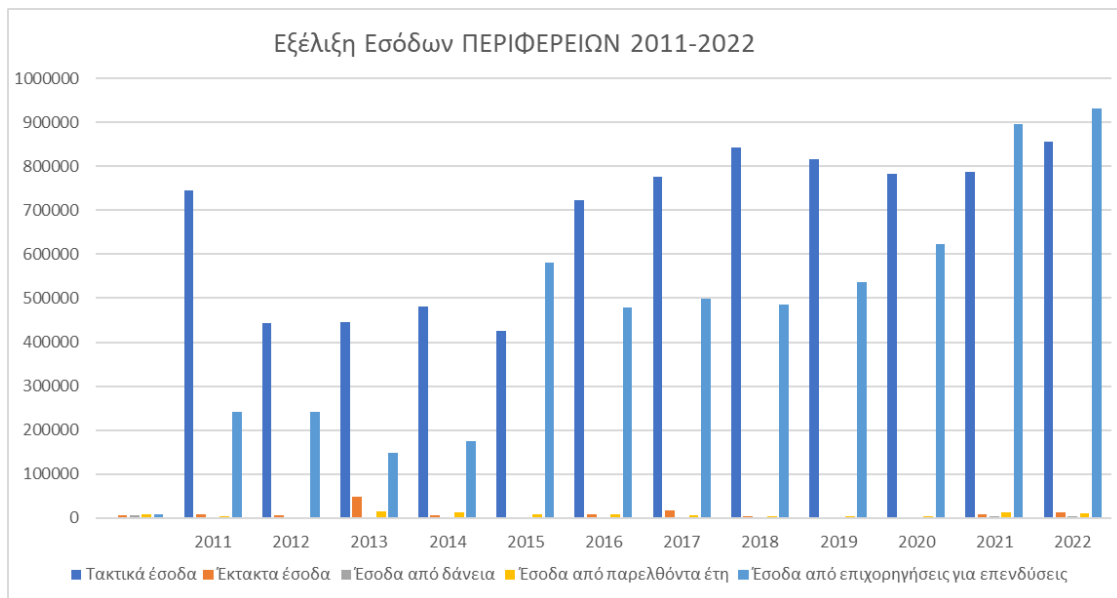
https://2014-2020.espa.gr/el/Documents/2127/Parousiasi_neou_ESPA_21-27.pdf

<https://www.sng-wofi.org/country-profiles/>

https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/GOV_10DD_LOGD/default/table?lang=en&category=gov.gov_gfs10.gov_10dd.gov_10dd_sgd

<https://www.oecd.org/regional/multi-level-governance/NUANCIER%202023-3.pdf>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΕΣΟΔΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ												
Περιγραφή Εσόδων (ποσά σε χιλ. €)	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Τακτικά έσοδα	745.129	443.357	445.553	480.530	426.081	722.505	776.615	843.632	816.140	783.843	787.090	856.886
Επιχορηγήσεις	192.891	79.051	64.422	57.972	27.748	9.798	9.311	10.775	22.977	10.965	11.581	16.393
Φόροι – Τέλη και δικαιώματα υπερ ΝΠΔΔ	515.363	322.992	349.803	394.522	365.344	677.457	729.322	802.109	746.088	708.385	710.723	748.597
Ασφαλιστικές εισφορές	149	110	2	21	21	12	54	56	63	56	57	61
Έσοδα από την επιχειρηματική δραστηριότητα του ΝΠΔΔ	17.903	25.110	21.093	15.389	13.764	17.148	20.736	19.798	18.103	13.840	14.574	10.717
Προσαυξήσεις, Πρόστιμα, Χρηματικές Ποινές και παραβολα	15.175	8.387	7.385	9.298	7.586	6.120	6.134	7.365	6.431	6.669	8.692	8.644
Λοιπά έσοδα	3.648	7.707	2.848	3.328	11.618	11.970	11.058	3.529	22.478	43.928	41.463	72.474
Έκτακτα έσοδα	7.800	5.204	48.564	5.687	1.467	7.373	16.658	2.967	2.837	1.596	9.245	13.460
Έσοδα από δάνεια	828	1.843	691	1.158	554	0	0	53	0	2.315	4.920	3.160
Έσοδα από παρελθόντα έτη	3.272	2.050	15.592	13.665	9.007	8.427	5.832	3.880	3.974	4.567	12.841	9.563
Έσοδα από επιχορηγήσεις για επενδύσεις	242.436	241.556	148.273	175.887	580.991	478.777	498.998	485.997	537.500	622.966	896.063	932.560
Ταμιακό Υπολοιπο (από 2016)						195.230	164.255	317.710	436.276	396.569	492.325	703.394
ΣΥΝΟΛΑ ΧΩΡΑΣ	999.465	694.010	658.673	676.927	1.018.100	1.217.082	1.298.103	1.336.529	1.360.451	1.415.287	1.710.159	1.815.629

ΠΟΣΟΣΤΑ ΕΣΟΔΩΝ %												
Περιγραφή Εσόδων (ποσά σε χιλ. €)	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Τακτικά έσοδα	74,55%	63,88%	67,64%	70,99%	41,85%	59,36%	59,83%	63,12%	59,99%	55,38%	46,02%	47,19%
Έκτακτα έσοδα	0,78%	0,75%	7,37%	0,84%	0,14%	0,61%	1,28%	0,22%	0,21%	0,11%	0,54%	0,74%
Έσοδα από δάνεια	0,08%	0,27%	0,10%	0,17%	0,05%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,16%	0,29%	0,17%
Έσοδα από παρελθόντα έτη	0,33%	0,30%	2,37%	2,02%	0,88%	0,69%	0,45%	0,29%	0,29%	0,32%	0,75%	0,53%
Έσοδα από επιχορηγήσεις για επενδύσεις	24,26%	34,81%	22,51%	25,98%	57,07%	39,34%	38,44%	36,36%	39,51%	44,02%	52,40%	51,36%
ΣΥΝΟΛΑ ΧΩΡΑΣ	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

ΕΣΟΔΑ ΔΗΜΩΝ															
Περιγραφή εσόδων (Σε χιλιάδες €)	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
ΤΑΚΤΙΚΑ ΕΣΟΔΑ	4.087.405	4.508.822	3.776.221	4.580.509	3.952.631	3.790.373	3.777.993	3.771.052	3.910.275	3.715.005	3.768.176	3.076.171	2.978.786	3.079.692	3.322.136
ΕΚΤΑΚΤΑ ΕΣΟΔΑ	2.090.905	2.351.586	1.164.415	889.707	1.193.211	1.945.106	1.235.158	1.030.804	353.480	519.044	377.820	413.636	339.130	489.688	517.570
ΕΣΟΔΑ ΠΑΡΕΛΘΟΝΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΤΩΝ (Π.Ο.Ε.) ΠΟΥ ΒΕΒΑΙΩΝΟΝΤΑΙ ΓΙΑ ΠΡΩΤΗ ΦΟΡΑ	246.699	257.131	245.492	250.050	383.376	315.230	255.385	276.931	176.740	259.522	188.910	206.818	169.565	244.844	258.785
ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ ΑΠΟ ΔΑΝΕΙΑ	229.564	271.570	312.056	19.513	33.972	48.671	10.171	2.540	33.726	100.863	40.215	50.573	37.638	106.535	118.495
ΕΙΣΠΡΑΚΤΕΑ ΥΠΟΛΟΙΠΑ ΑΠΟ ΒΕΒΑΙΩΘΕΝΤΑ ΕΣΟΔΑ ΚΑΤΑ ΤΑ ΠΑΡΕΛΘΟΝΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΕΤΗ	120.545	117.670	0	104.622	110.456	138.737	165.284	139.185	143.014	158.659	148.695	156.245	131.927	138.309	140.290
ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΚΑΙ ΤΡΙΤΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΡΟΦΕΣ ΧΡΗΜΑΤΩΝ	591.522	652.233	603.247	714.088	763.191	722.721	696.385	655.436	680.080	687.180	722.315	895.738	916.950	1.012.972	1.031.234
ΧΡΗΜΑΤΙΚΟ ΥΠΟΛΟΙΠΟ	840.659	964.859	989.952	694.573	830.994	948.669	1.088.425	1.224.681	1.512.492	1.823.472	1.940.421	2.043.663	2.101.609	2.132.803	2.095.044
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	8.207.299	9.123.871	7.091.383	7.253.062	7.267.831	7.909.507	7.230.815	7.102.644	6.811.823	7.265.762	7.188.570	6.844.863	6.677.625	7.206.864	7.485.576
ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΕΣΟΔΩΝ (1,2,3,4,5)	6.775.118	7.506.779	5.498.184	5.844.401	5.673.646	6.238.117	5.443.991	5.220.512	4.617.235	4.753.093	4.523.816	3.903.443	3.657.046	4.059.068	4.357.276

Ποσοστά Εσόδων %															
Περιγραφή εσόδων (Σε χιλιάδες €)	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
ΤΑΚΤΙΚΑ ΕΣΟΔΑ	60,33%	60,06%	68,68%	78,37%	69,67%	60,76%	69,40%	72,24%	84,69%	78,16%	83,30%	78,81%	81,45%	75,87%	76,24%
ΕΚΤΑΚΤΑ ΕΣΟΔΑ	30,86%	31,33%	21,18%	15,22%	21,03%	31,18%	22,69%	19,75%	7,66%	10,92%	8,35%	10,60%	9,27%	12,06%	11,88%
ΕΣΟΔΑ ΠΑΡΕΛΘΟΝΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΤΩΝ (Π.Ο.Ε.) ΠΟΥ ΒΕΒΑΙΩΝΟΝΤΑΙ ΓΙΑ ΠΡΩΤΗ ΦΟΡΑ	3,64%	3,43%	4,46%	4,28%	6,76%	5,05%	4,69%	5,30%	3,83%	5,46%	4,18%	5,30%	4,64%	6,03%	5,94%
ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ ΑΠΟ ΔΑΝΕΙΑ	3,39%	3,62%	5,68%	0,33%	0,60%	0,78%	0,19%	0,05%	0,73%	2,12%	0,89%	1,30%	1,03%	2,62%	2,72%
ΕΙΣΠΡΑΚΤΕΑ ΥΠΟΛΟΙΠΑ ΑΠΟ ΒΕΒΑΙΩΘΕΝΤΑ ΕΣΟΔΑ ΚΑΤΑ ΤΑ ΠΑΡΕΛΘΟΝΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΕΤΗ	1,78%	1,57%	0,00%	1,79%	1,95%	2,22%	3,04%	2,67%	3,10%	3,34%	3,29%	4,00%	3,61%	3,41%	3,22%
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%